

KALENDORIUS

1941
METAI

DTarabildiene

J. V. Stalinas

Visų šalių proletarai, vienykitės!

DARBININKŲ IR VALSTIEČIŲ KALENDORIUS

1941
METAMS

L T S R
VALSTYBINĖ LEIDYKLA

Internacionalas

Pirmyn vergai nužemintieji,
Išalkusi minia pirmyn!
Sukilkit žmonės pavergtieji,
Kovon visi išvien smarkyn!
Pasaulį seną išardysim
Iš pačių pamatų ir tuo
Naujai pasaulį atstatysim —
Kas buvo nieks, tas bus viskuo.

Tai jau yr paskutinė
Sprendžiamoji kova,
Internacionale
Žmonijos atgaiva.

Nei dievas, caras, nei galiūnas
Mums išvadavimo neduos.
Vaikai garbingosios komunos
Save iš skurdo išvaduos.
Nuverst tad jungui ranka tvirta
Ir laisvei iškovot greičiau,
Mes kalkim geležį kol karšta
Ir pūskim dumplės kuo smarkiau.

Tai jau yr paskutinė
Sprendžiamoji kova,
Internacionale
Žmonijos atgaiva.

Tik mes pasaulio darbininkai,
Didžioji darbo armija,
Tikrieji žemės šeimininkai,
O ne dykaduonių gauja!
Tiek daug mūs krauju tunkančiųjų,
O trenk perkūne, trenk smarkiau,
Reik susilaukt dienu giedriųjų,
Nušvisti saulė tur skaisčiau.

Tai jau yr paskutinė
Sprendžiamoji kova,
Internacionale
Žmonijos atgaiva.

Mėn. d.	Sav. d.	Saulė		1941 m.	S A U S I S	31 d.
		teka	leidž.			
1	T	9,48	17,07	Žalvyrio	N. Metal. 1919 m. paskelbta Gudijos TSR. 1939 m. TSRS Aukšč. Prez. įsakas apie įvedimą priesaikos Raudonojoje Armijoje.	
2	K	9,49	17,08	Mažvydo		
3	P	9,49	17,09	Rustės		
4	Š	9,48	17,10	Trainio	1919 m. Berlyno darbininkų sukilimas prieš social-išdavikų Eberto ir Šeidemano valdžią.	
5	S	9,48	17,11	Vytauto		
6	P	9,47	17,13	Radvilės	1933 m. Stalino pranešimas apie pirmo penkm. laimėjimus sov. VKP(b) CK ir CKK posėdy.	
7	A	9,47	17,14	Rūtenio		
8	T	9,46	17,16	Gintės	1930 m. įsteigta Mordvos Autonomašė sritis.	
9	K	9,46	17,17	Algio		
10	P	9,45	17,19	Veronikos		
11	Š	9,44	17,20	Gryžučio		
12	S	9,43	17,22	Abario	1938 m. atidar. pirmoji TSRS Aukšč. Tar. ses. 1940 m. vykusiai baigtas heroiškas ledlaužio „G. Sedovo“ kelias į šiaurę.	
13	P	9,42	17,24	Ilgaudos		
14	A	9,41	17,26	Auksės	1919 nužudyti K. Libknechtas ir R. Luksenburg. Pradžia garsaus streiko Putilovo fabr. (1905). 1918 m. paskelbta „Dirbančios ir išnaudojamos liaudies teisių deklaracija“. 1912 m. atidaryta RSDP konferenc. (Pragoje).	
15	T	9,40	17,28	Dailiaus		
16	K	9,39	17,29	Jovaro		
17	P	9,38	17,31	Auseklio		
18	Š	9,37	17,33	Ragnytės	205 metalai nuo gim. gars. išrad. Džemso Uaito. 20 metų nuo Dagestano Auton. TSR įkūrimo. 1924 m. Mirė Vladimiras Iljičas Leninas. V. I. Lenino mirties minėjimas ir 1905 sausio 9 d. atminimas.	
19	S	9,36	17,35	Ratvedžio		
20	P	9,35	17,37	Germės		
21	A	9,33	17,39	Deimanto		
22	T	9,31	17,41	Vingaudos		
23	K	9,30	17,43	Vadamaro	1935 m. trockistų nužudytas V. Kuibiševs.	
24	P	9,29	17,45	Reinio		
25	Š	9,28	17,47	Rimgailos	1934 m. atidarytas VKP(b) XVII suvažiavim. 1924 m. Petrogradas pavadintas Leningradu. 1918 m. revoliucijos pradžia Suomijoje. 1918 m. Leninas pasirašė dekretą apie Raudonosios Armijos įsteigimą.	
26	S	9,26	17,49	Šarkės		
27	P	9,25	17,51	Vėjūno		
28	A	9,23	17,52	Nijolės	1932 m. atidaryta VKP(b) XVII konferencija, priėmusi antro penkmečio planą.	
29	T	9,21	17,54	Žibutės		
30	K	9,20	17,56	Nikomedžio		
31	P	9,18	17,58	Mindės		

Mėn. d.	Sav. d.	Saulė		1941 m. V A S A R I S 23 d.	
		teka	leidž.		
1	Š	9,17	18,00	Zilėlės	1926 m. įsteigta Kirgizijos Autonominė TSR.
2	S	9,16	18,02	Vandenės	55 m. nuo vieno didžiausių Raud. armijos organizatorių M. V. Frunzės gimimo (1885).
3	P	9,14	18,04	Astos	1918 Tarybų Vyr. anuliavo caro skolas užsieny.
4	A	9,12	18,06	Girkantės	1881 metais gimė K. E. Vorosilovas — pirmasis Raudonosios kariuomenės maršalas. (60 metų sukaktuvės).
5	T	9,10	18,08	Birutės	1918 m. paskelbtas Tar. Vyriausybės dekretas apie bažnyčios atskyrimą nuo valstybės.
6	K	9,08	18,10	Živilės	1478 m. gimė anglų komunistas-utopistas Tomas Mor, sukūręs „Utopijas“.
7	P	9,06	18,12	Ramučio	1918 m. įvestas T. Sąj. V. Europos kalendorius.
8	Š	9,04	18,15	Sitalkės	
9	S	9,02	18,17	Algės	1904 m. pradžia rusų — japonų karo.
10	P	9,00	18,19	Lėtos	1897 m. Leninas išsiųstas į Sibirą trejiems mėn.
11	A	8,57	18,21	Algirdo	1935 m. įvyko kolchozinių — spartuolių suvaž.
12	T	8,56	18,23	Piečio	1809 m. gimė Čarlzas Darvinas.
13	K	8,53	18,25	Raudos	1893 br. Lumierai padarė pirm. kino aparatą.
14	P	8,51	18,28	Dyzos	1918 m. paskelbtas dekretas apie Raudonojo laivyno organizavimą.
15	Š	8,49	18,30	Ežerės	1564 m. gimė Galileo Galilejus.
16	S	8,47	18,32	Vyčio	1936 m. ispanai liaudies fronto šalininkai laimėjo rinkimus į parlamentą ir pradėjo kovą dėl išsivadavimo.
17	F	8,45	18,34	Šalvės	1600 m. sudegintas ant laužo italų poetas — filosofas Džordano Bruno.
18	A	8,49	18,36	Ruškalia	1937 m. mirė Sergo Ordžonikidze.
19	T	8,40	18,38	Saugės	1938 m. baigtas plaukiančios stoties „Šiaurės Ašigalis“ darbas.
20	K	8,38	18,40	Skirmantės	1473 m. gimė Mikalojus Kopernikas.
21	P	8,36	18,42	Šilės	1920 m. organizuota komisija Tarybų Sąjungai elektrifikuoti.
22	Š	8,33	18,44	Gerdenio	20 m. nuo valst. plano komis. įsteigimo (1921).
23	S	8,31	18,46	Varguolės	Raudonosios Armijos Diena.
24	P	8,23	18,48	Nemūros	1921 metais nuverstas menševikų vyriausybė Gruzijoje ir paskelbta Gruzijos TSR.
25	A	8,26	18,50	Regimanto	45 metai (1896) nuo CK sekretoriaus A. A. Zdanovo gimimo.
26	T	8,24	18,52	Auksuolės	1936 m. mirė garsus rusų mokslininkas — fiziologas I. P. Pavlovas.
27	K	8,21	18,54	Kęstučio	
28	P	8,19	18,56	Kiežgailos	

Mėnulio atm. 4 d. 15 v. ☽ priešp. 12 d. 3 v. ☉ pilnat. 18 d. 2 v. ☾ delč. 26 d. 6 v. ☼ jaun.

Mėn. d.	Sav. d.	Saulė		1941 m. K O V A S 31 d.	
		teka	leidž.		
1	Š	8,17	18,58	Rusnės	
2	S	8,14	19,00	Auglio	1879 m. gimė liaudies rašytojas J. Biliūnas.
3	P	8,12	19,02	Toleinos	80 m. (1861) nuo baudžiavos panaik. Rusijoje.
4	A	8,09	19,04	Kazimiero	1919 m. įsteigtas komunistinis internacionalas.
5	T	8,07	19,06	Giedrės	
6	K	8,04	19,08	Dabonės	1918 m. įvyko VII RSD(b) partijos suvažiavimas, davęs vardą — R. kom. partija (b).
7	P	8,02	19,08	Rimanto	1918 m. Lenino pranešimas VII partijos suvažiavime apie taiką ir karą.
8	Š	7,59	19,13	Vidmino	Tarptautinė komunistinė moterų diena.
9	S	7,57	19,15	Žyginto	1890 m. gimė L. Komisarų Tarybos pirmininkas ir užsienų reik. kom. V. M. Molotovas.
10	P	7,54	19,17	Vilties	1939 m. įvyko XVIII VKP(b) part. suvažiav.
11	A	7,52	19,19	Žiedūno	
12	T	7,49	19,21	Goštauto	1917 metais nuverstas caras Mikalojus. Vasario buržuazinė revoliucija.
13	K	7,46	19,23	Liutavario	1898 m. pirmas RSDDP suvažiavimas Minske.
14	P	7,44	19,25	Kalgailio	1883 metais mirė Karolis Marksas.
15	Š	7,41	19,27	Gideikės	1925 m. įsteigta Tadžikistano Autonom. TSR.
16	S	7,38	19,29	Vaidoto	1919 m. mirė VCK pirm. J. M. Sverdlovas.
17	P	7,36	19,31	Dirsūnės	1921 m. likviduotas kontrrevoliucinis Kronštato sukilimas.
18	A	7,33	19,33	Vainio	Paryžiaus komunos diena. Tarptautinės revoliuc. kovotojams pagalbos diena (MOPR).
19	T	7,31	19,35	Juozapo	
20	K	7,28	19,37	Saulio	1919 m. paskelbta Vengrijos Tar. respublika.
21	P	7,26	19,39	Lingailo	1919 m. VIII RKP(b) suvažiavimas priėmė naują partijos programą.
22	Š	7,23	19,41	Kuonio	1919 m. įsteigta Baškirijos Autonominė TSR.
23	S	7,21	19,43	Visimanto	
24	P	7,18	19,45	Jorigio	1917 m. drg. Stalinas grįžo iš Turuchansko ištremties į Petrogradą.
25	A	7,16	19,47	Kurburto	1922 m. įvyko XI RKP(b), paskutinis dalyvaujant Leninui, suvažiavimas.
26	T	7,13	19,49	Tiklės	1868 m. gimė Maksimas Gorkis — didysis revoliucinis rašytojas.
27	K	7,11	19,50	Karlauno	20 metų nuo RKP(b) IX suvažiavimo.
28	P	7,08	19,52	Vydungo	
29	Š	7,06	19,54	Eikio	
30	S	7,03	19,56	Strumylos	1919 m. M. I. Kalininas išrinktas VCIKo pirm.
31	P	7,01	19,58	Jotelkės	1940 m. Karelijos Aut. TSR reorganizuota į Sąjung. Karelijos—Suomijos TSR.

Mėn. atm. 6 d. 11 v. ☽ priešp. 13 d. 15 v. ☉ pilnat. 21 d. 6 v. ☾ delč. 28 d. 23 v. ☼ jaun.

Mėn. d.	Sav. d.	Saulė		1941 m. B A L A N D I S 30 d.	
		teka	leidž.		
1	A	6,58	21,00	Daironos	20 metų (1921) nuo milžiniško streiko Anglijoje, kuriame dalyvavo milijonai darbininkų. 1930 m. paskelbtas Stalino straipsnis: „Atsakymas draugams kolchozникам“. 1785 m. anglas išradėjas Kartraitas užpatentavo audimo staklių išradimą. 1920 m. japonai paėmė ir nelaisvę T. Rytų bolševikų vad. S. Lazo ir sudegino garvežį.
2	T	6,56	21,02	Elenos	
3	K	6,53	21,04	Vytenio	
4	P	6,51	21,06	Vimbaro	
5	Š	6,48	21,08	Dygūnės	
6	S	6,46	21,10	Dudučio	1919 m. paimta Odesa ir likviduota Pietų Rusijoje svetimšalių intervencija. 1772 m. gimė prancūzų socialistas—utopistas Šarlis Furie. 1917 m. Leninas išvažiavo iš Šveicarijos į revoliucijos apimtą Rusiją.
7	P	6,43	21,12	Zulelės	
8	A	6,41	21,14	Ruklės	
9	T	6,38	21,16	Dalios	
10	K	6,36	21,18	Kilnutės	
11	P	6,33	21,19	Leono	1912 m. caro valdžia Lenos kasyklose sušaudė 500 streikuojančių darbininkų. 1917 m. Leninas atvyko į Petrogradą. 1917 m. Leninas paskelbė Petrograde bolševikų susirinkime „balandžio tezes“. 1930 m. mirė žymiausias revoliucijos poetas V. Majakovskis. 1902 m. Stalinas suimtas Batume. 35 m. nuo radijo išradėjo P. Kiuri mirties.
12	Š	6,31	21,21	Jūratės	
13	S	6,28	21,23	Bangpūčio	
14	P	6,26	21,25	Visvaldo	
15	A	6,23	21,27	Vilniaus	
16	T	6,21	21,29	Giedriaus	1919 m. Sevastopoly sukilo prancūzų jūrininkai ir atsisakė kariauti prieš T. Rusiją. 1870 m. gimė V. Leninas. 1929 m. įvyko VKP(b) XVI konferencija, kuri priėmė pirmo penkmečio planą. 25 metai nuo II tarptautinės internacionalistų konferencijos Kintalyje. 1883 m. gimė S. M. Budenij, Tarybų Sąjungos maršalas.
17	K	6,18	21,31	Sigitos	
18	P	6,16	21,33	Suvarto	
19	Š	6,13	21,35	Lazdonos	
20	S	6,11	21,37	Nerganos	
21	P	6,08	21,39	Kryvio	1791 m. gimė Sam. Morze, telegrafo išradėjas. 1920 m. paskelbta Sąjung. Azerbaidžano TSR. 1929 m. VKP(b) XVI konf. kviečia Tar. Sąjungos darbininkus į socialist. lenktyniavimą.
22	A	6,06	21,41	Žvaigonės	
23	T	6,03	21,43	Jurgio	
24	K	6,01	21,45	Vejos	
25	P	5,59	21,47	Tyvaitos	
26	Š	5,56	21,49	Vilūnės	1713 m. įst. Petrapilis (dabar Leningradas). 1871 m. krito Paryžiaus komuna. 1917 m. mirė revoliucijos poetas Jul. Janonis.
27	S	5,54	21,51	Aušrelės	
28	P	5,52	21,53	Rimgailės	
29	A	5,50	21,55	Indrės	
30	T	5,48	21,57	Virbuto	

Mėn. atm. 5 d. 4 v. ☞ priešp. 11 d. 20 v. ☉ pilnat. 18 d. 17 v. ☼ delč. 26 d. 17 v. ☀ jaun.

Mėn. d.	Sav. d.	Saulė		1941 m. G E G U Ž I S 31 d.	
		teka	leidž.		
1	K	5,46	21,59	Zilvinio	Tarptautinio solidarumo diena, revoliucinių proletariato jėgų kovos paradas. 1519 m. mirė Leonardo da Vinči, genialus italų dailininkas.
2	P	5,44	22,01	Dangeručio	
3	Š	5,42	22,03	Nerutės	
4	S	5,40	22,05	Mintaulės	Revoliucinės spaudos diena. 1818 m. gimė Karolis Marksas. 1917 m. įvyko VII bolševikų konferencija. 1838 m. Londone paskelbta „Liaudies chartija“ — anglų proletariato politinių reikalavimų programa. 1929 m. VCK nutarimas apie fabrių socialistinį lenktyniavimą.
5	P	5,38	22,07	Traidenio	
6	A	5,36	22,09	Suvarto	
7	T	5,34	22,11	Danutės	
8	K	5,32	22,13	Džiugo	
9	P	5,30	22,15	Syčio	1917 m. pradėta organizuoti Raudonoji Gvardija Petrograde. 1907 m. įvyko RSDDP V suvažiavimas. 1796 m. anglų gydytojas Dženeras pirmą kartą žmogui įsklepijo raupus. 1925 m. Tarybų Sachalinas išvadotas iš japonų okupacijos. 1849 m. K. Marksas išsiųstas iš Vokietijos. 1873 m. gimė prancūzų rašytojas, darbininkijos draugas Anri Barbiusas.
10	Š	5,28	22,16	Putino	
11	S	5,26	22,18	Budonės	
12	P	5,24	22,20	Vaidučio	
13	A	5,22	22,22	Nerio	
14	T	5,20	22,23	Gintaro	435 m. nuo Kristoforo Kolumbo, Amerikos atradėjo, mirties. 1813 m. gimė genialus vokiečių kompozitorius R. Vagneris. 1924 m. įvyko RKP(b) XIII suvažiavimas. 1905 m. gimė žymus tarybų rašytojas M. Šolochovas.
15	K	5,18	22,25	Gražučio	
16	P	5,16	22,27	Vitaragio	
17	Š	5,15	22,28	Giko	
18	S	5,13	22,30	Erdvilo	
19	P	5,11	22,31	Skaistuočio	1813 m. gimė genialus vokiečių kompozitorius R. Vagneris. 1924 m. įvyko RKP(b) XIII suvažiavimas. 1905 m. gimė žymus tarybų rašytojas M. Šolochovas.
20	A	5,10	22,33	Šviedrio	
21	T	5,08	22,34	Vaidevučio	
22	K	5,06	22,36	Aldonos	
23	P	5,05	22,37	Kymanto	
24	Š	5,03	22,39	Voverės	1713 m. įst. Petrapilis (dabar Leningradas). 1871 m. krito Paryžiaus komuna. 1917 m. mirė revoliucijos poetas Jul. Janonis.
25	S	5,01	22,40	Zydrės	
26	P	4,59	22,43	Algimanto	
27	A	4,59	22,43	Radvilės	
28	T	4,58	22,45	Aurimo	
29	K	4,57	22,46	Vikavės	1917 m. mirė revoliucijos poetas Jul. Janonis.
30	P	4,56	22,47	Pelikso	
31	Š	4,55	22,49	Gintauto	

Mėn. atm. 4 d. 17 v. ☞ priešp. 11 d. 9 v. ☉ piln. 18 d. 5 v. ☼ delč. 26 d. 9 v. ☀ jaun.

Mėn. d.	Sav. d.	Saulė		1941 m.	B I R Ž E L I S	30 d.
		teka	leidž.			
1	S	4,54	22,50	Galindos	1793 m. prasidėjo Paryžiaus varguomenės sukilimas. 1844 m. prasidėjo Silezijos audėjų streikas. 45 m. nuo 30 tūkst. audėjų streiko Petrapily. 1799 m. gimė didysis rusų poetas A. Puškinas. 1935 m. mirė žymus tarybų mokslininkas I. V. Mičurinas.	
2	P	4,53	22,52	Ankstės		
3	A	4,52	22,53	Vigilijos		
4	T	4,51	22,54	Vendrės		
5	K	4,51	22,54	Kantauto		
6	P	4,50	22,56	Tauro		
7	Š	4,49	22,57	Šilgaišos		
8	S	4,49	22,58	Akytės	160 metų nuo Džordžo Stefensono, garvežio išradėjo, gimimo dienos. 1918 m. išleistas dekretas apie kaimo varguomenės komitetų organizavimą. 1936 m. paskelbtas T. S. Konstitucijos projekt. 130 m. nuo rusų kritiko V. G. Belinskio gim. d. 1897 m. pirmas rusų darb. laimėjimas (po streiko) darbo diena sutrumpinta lig 11 val.	
9	P	4,48	22,59	Masvydo		
10	A	4,47	23,00	Vingėlos		
11	T	4,47	23,01	Skirgėlės		
12	K	4,46	23,02	Rūtos		
13	P	4,46	23,02	Antano		
14	Š	4,46	23,03	Butrimo		
15	S	4,45	23,04	Svarno	Raudonosios Armijos dalys gyventojų sveikinamos įžengė į Lietuvą. 1917 m. įvyko I Tarybų suvažiavimas. 1924 m. atidarytas V Kominternio kongresas. 1940 m. J. Paleckis sudarė Liaud. Vyriausybę. 1940 m. Liaudies vyriausybės aktu paleisti iš kalėjimų politiniai kaliniai. 1937 m. Tar. Sąjungos herojai Čkalovas, Baidukovas ir Bieliakovas perskrido Maskva — Š. Ašigalis — J. Valst. 1908 m. mirė kompoz. N. Rimskij-Korsakovas.	
16	P	4,45	23,04	Jūros		
17	A	4,45	23,05	Naubūrės		
18	T	4,45	23,05	Žaizdrės		
19	K	4,45	23,06	Andagio		
20	P	4,45	23,06	Genulio		
21	Š	4,45	23,06	Vadulio		
22	S	4,46	23,07	Laimutės	20 metų nuo III Kominternio kong. atidarymo. 1848 m. Paryžiaus darbin. birž. mėn. sukilimas. 1925 m. įsteigta Čuvašų Autonominė TSR. 1940 m. Džiaugsmo grandiozinės liaudies manifestacijos Kaune. 1940 m. Aukščiausiosios Tarybos įsakymas apie 8 val. darbo dieną. 1940 m. paleistas smetoninis „Seimas“. 1940 m. legalizuota Komjaunimo Sąjunga.	
23	P	4,46	23,07	Blindos		
24	A	4,46	23,07	Jono		
25	T	4,47	23,07	Baniutės		
26	K	4,47	23,07	Jauniaus		
27	P	4,48	23,07	Gedimino		
28	Š	4,49	23,07	Taugelos		
29	S	4,49	23,07	Petro	1940 m. Kauno liaudis mitinguose pareikalavo prisidėti prie Tarybų Sąjungos.	
30	P	4,50	23,06	Parajaus		

Mėn. atm. 2 d. 24 v. ☽ priešp. 9 d. 17 v. ☉ piln. 16 d. 20 v. ☾ delč. 24 d. 23 v. ☀ jaun.

Mėn. d.	Sav. d.	Saulė		1941 m.	L I E P O S	31 d.
		teka	leidž.			
1	A	4,50	23,06	Liepos	295 metai nuo gim. vokiečių filosofo Leibnico. 1940 m. panaikinta Lietuvos, Latvijos ir Estijos Pabaltės santarvė. Lietuva atsisakė nuo Konkordato.	
2	T	4,51	23,06	Žilvinės		
3	K	4,52	23,05	Vaidilo		
4	P	4,53	23,04	Aldžio		
5	Š	4,54	23,04	Lakštutės		
6	S	4,55	23,03	Skaidrės	Paskelbtas Lietuvos liaudies seimo rinkimo įstatymas. 1909 m. drg. Stalinas pabėgo iš ištremimo Solvičegodske. 1937 m. pradėtas atviras plėšikiškas japonų karas prieš Kinijos liaudį.	
7	P	4,56	23,02	Skinutės		
8	A	4,57	23,01	Tauragio		
9	T	4,58	23,01	Veronikos		
10	K	4,59	23,00	Kantrimo		
11	P	6,00	22,59	Vilmančio		
12	Š	6,01	22,58	Voverės		
13	S	6,05	22,55	Austinos	1923 m. pirmas TSRS CVK posėdis. 1940 m. liepos 14 ir 15 d. Lietuvos Liaudies seimo rinkimai. 1937 m. atidarytas Maskvos—Volgos kanalas. 1917 m. Petrapiilio darbininkai demonstravo už tarybų valdžią. 1928 m. atidarytas VI Kominternio kongresas. 15 metų nuo Dzeržinskio mirties.	
14	P	6,06	22,54	Kimtylos		
15	A	6,08	22,53	Lemtūrio		
16	T	6,09	22,51	Sūmylės		
17	K	6,11	22,50	Rymės		
18	P	6,12	22,50	Austutės		
19	Š	6,13	22,50	Vincento		
20	S	6,14	22,49	Tautginės	Visasąjunginė fizkultūrininkų (sport.) diena. 1940 m. Lietuvos L. Seimas nutarė prisidėti prie T. Sąjungos. 1940 m. Lietuvos L. Seimas nacionalizavo dvarininkų žemes. 1940 m. L. Liaudies Seimas nacionalizavo bankus ir stambiąją pramonę. 1917 m. Leninas slapstosi Sestroriecke. 1935 m. atidarytas VII Kominternio kongresas. 1940 m. L. L. Seimas paskelbė įsakymą, kad liaudies priešų turtas konfiskuojamas.	
21	P	6,14	22,47	Pasargės		
22	A	6,15	22,46	Skiragio		
23	T	6,17	22,45	Ilgės		
24	K	6,19	22,43	Živilės		
25	P	6,20	22,42	Aušros		
26	Š	6,22	22,40	Onos		
27	S	6,24	22,38	Žintauto	Visasąjunginė karo jūrų laivyno diena. 1914 m. prasidėjo pirmasis imperialist. karas. 1938 m. tarybų kariuomenė laimėjo heroišką kovą su japonais ties ežeru Chasan. 1940 m. L. Seimo delegacija išvyko į Maskvą į Aukščiausiosios Tarybos posėdžius.	
28	P	6,25	22,36	Agaro		
29	A	6,27	22,35	Mantvydo		
30	T	6,29	22,33	Bijūno		
31	K	6,31	22,31	Igno		

Mėn. atm. 2 d. 2 v. ☽ priešp. 8 d. 24 v. ☉ piln. 16 d. 20 v. ☾ delč. 24 d. 12 v. ☀ jaun.
31 d. 13 y. ☽ priešp.

Mėn. d.	Sav. d.	Saulė		1941 m. RUGPIŪTIS 31 d.	
		teka	leidž.		
1	P	6,33	22,29	Gilšės	Tarptautinė antimilitaristinė diena.
2	Š	6,34	22,27	Gaudos	1940 m. — Lietuvoj pirmas sieninis laikraštis.
3	S	6,36	22,26	Lengvės	1940 m. įsteigta Sąjunginė Moldavų TSR.
4	P	6,38	22,24	Gerimanto	Visasąjunginė geležinkelių transporto diena.
5	A	6,40	22,22	Rimto	1940 m. Lietuvos TSR priimta į TSRS.
6	T	6,42	22,20	Alaušo	1940 m. Latvijos TSR priimta į TSRS.
7	K	6,43	22,18	Drąsučio	1940 m. Estijos TSR priimta į TSRS.
8	P	6,45	22,15	Uoginto	1940 m. paskelbtas įstatymas pabėgusių asmenų turtui konfiskuoti.
9	Š	6,47	22,13	Graižučio	1917 m. įvyko RSDDP(b) VI suvažiavimas, paruošęs D. Spalių Revoliuciją.
10	S	6,49	22,11	Neimanto	1940 m. Lietuvoje įvesta civilinė metrikacija.
11	P	6,51	22,9	Parutės	1930 m. T. Sąjungoj įvestas visuotinas pradžios mokslas.
12	A	6,52	22,7	Laimos	1919 m. įvyko Maskvoje I Visos Rusijos tautinių mažumų suvažiavimas.
13	T	6,54	22,4	Asibuto	70 m. nuo K. Libknechto gimimo.
14	K	6,56	22,2	Pajautos	1940 m. iš Maskvos grįžo L. Seimo delegacija.
15	P	6,58	22,0	Dainos	Lietuvoj pirmą kartą įvyko pirmi civiliški metrikavimai.
16	Š	7,0	21,58	Vaiselio	1940 m. pradėtas socialistinis lenktyniavimas Lietuvos fabrikuose.
17	S	7,1	21,55	Saulėnio	Visasąjunginė aviacijos diena.
18	P	7,3	21,53	Alės	1780 m. gimė P. Beranžė, garsus prancūzų revoliucinis poetas.
19	A	7,5	21,50	Patrimpo	1935 m. G. Dimitrovas išrinktas Kominternu VK gen. sekretorium.
20	T	7,7	21,48	Svajūno	1927 m. nužudyti revoliucion. Sako ir Vanceti.
21	K	7,9	21,45	Sunigailo	1939 m. pasirašytas tarp T. Sąjungos ir Vokietijos nepuolimo aktas.
22	P	7,10	21,43	Karijoto	1940 m. įvyko nepaprastas L. Seimo posėdis.
23	Š	7,12	21,41	Ringelės	1940 m. Seimas priėmė Stalino Konstituciją.
24	S	7,14	21,38	Rasuolės	1940 m. Vilnius paskelbtas LTSR sostine.
25	P	7,16	21,36	Liudviko	1636 m. mirė Lope de Vega.
26	A	7,18	21,33	Gailučio	1749 m. gimė didysis vokiečių poetas V. Gete.
27	T	7,20	21,31	Aušrinės	1940 m. L. Komisarų T. nutarimu L. kariuomenė perorganizuota į R. Armijos šaulių teritorinį korpusą.
28	K	7,22	21,29	Liūto	1935 m. Stachanovas pradėjo socialistinį lenktyniavimą.
29	P	7,23	21,26	Nadinės	
30	Š	7,25	21,24	Augūno	
31	S	7,27	21,21	Roželės	

Mėn. d.	Sav. d.	Saulė		1941 m. RUGSĖJIS 30 d.	
		teka	leidž.		
1	P	7,29	21,19	Gičio	Tarptautinė jaunimo diena.
2	A	7,31	21,16	Tugaudės	
3	T	7,33	21,14	Bronislavos	1866 m. atidarytas I internacionalo I kongresas.
4	K	7,35	21,11	Rimanto	1837 m. Morze perdavė pirmąją telegramą.
5	P	7,37	21,9	Vargūno	1940 m. L. Vyriausybės nutarimu nacionalizuotas Lietuvos prekybos laivynas.
6	Š	7,39	21,6	Varmonės	
7	S	7,41	21,4	Rėdos	
8	P	7,43	21,1	Daugalės	100 metų nuo čekų komp. A. Dvoržako gim.
9	A	7,44	20,59	Ramunės	1828 m. gimė didysis rašyt. Levas Tolstojus.
10	T	7,46	20,56	Jausmės	1917 m. suorganizuoti pirmi ginkluoti darbininkų būriai.
11	K	7,48	20,54	Diemedžio	1917 m. likviduotas gen. Kornilovo sukilimas.
12	P	7,50	20,51	Giratės	1940 m. Prienų statybos darbininkai pasiekė Lietuvos statybininkų rekordų.
13	Š	7,52	20,49	Zubrio	
14	S	7,54	20,46	Putonės	620 metų nuo didžiojo italų poeto Dantės Ali-gieri mirties.
15	P	7,56	20,44	Rigimundo	
16	A	7,58	20,41	Sigutės	1918 m. įsteig. „Raudonosios Vėliavos“ ordinas.
17	T	8,0	20,38	Cielučio	1939 m. Raud. armija perėjo sieną ir užėmė V. Gudiją ir V. Ukrainą.
18	K	8,2	20,36	Praurimės	1783 m. Versaly pakilo pirmas oro balionas, kurį išrado Mongolfie.
19	P	8,4	20,33	Tautgirdo	1940 m. Kaune atidaryti Partinio šviet. namai.
20	Š	8,6	20,31	Mantvilo	
21	S	8,8	20,28	Vyrmanto	1792 m. atidarytas Nac. Konventas, paskelbęs Prancūzijos respubliką.
22	P	8,9	20,25	Kerniaus	150 metų nuo genialaus fiziko Faradėjaus gim.
23	A	8,11	20,23	Juodžio	95 metai nuo astronomo Gales planetos Neptuno suradimo.
24	T	8,13	20,20	Vientauto	1938 m. Tarybų lakūnės V. Grizodubova, P. Osipenko ir M. Raskova nuskrido — Maskva — Tolimieji Rytai.
25	K	8,15	20,17	Gražinos	1940 m. LKP ir L. Komisarų Taryba paskelbė nutarimą padidinti dirbančiųjų atlyginimą.
26	P	8,17	20,15	Karyčio	1940 m. nacionalizuotos knygų leidyklos ir įsteigta Valstybinė Leidykla.
27	Š	8,19	20,12	Damijono	
28	S	8,21	20,10	Tautvydo	1864 m. įsteigta tarptautinė darbininkų draugija (I Internacionalas).
29	P	8,23	20,7	Armino	1939 m. pasirašyta tarp TSRS ir Vokietijos draugiškumo sutartis.
30	A	8,25	20,4	Jeronimo	1940 m. pradėtas platus suaug. šviet. darbas — įsteigta pirmoji suaugusiems vid. mokykla.

Mėn. atm. 7 d. 10 v. ☉ piln. 15 d. 6 v. ☾ delč. 22 d. 23 v. ☀ jaun. 29 d. 18 v. ☾ priešp.

Mėn. atm. 5 d. 22 v. ☉ piln. 13 d. 24 v. ☾ delč. 21 d. 9 v. ☀ jaun. 27 d. 24 v. ☾ priešp.

Mėn. d.	Sav. d.	Saulė		1941 m.	S P A L I S	31 d.
		teka	leidž.			
1	T	7,26	19,2	Veltės		
2	K	7,28	18,59	Erdvilo		
3	P	7,30	18,57	Glandžio		1940 m. įsteigta TSR prokuroro įstaiga.
4	Š	7,32	18,54	Gailiaus		1669 metais mirė didysis tapytojas Rembrantas.
5	S	7,34	18,52	Palemono		1864 m. gimė kino aparato išrad. Liumieras.
6	P	7,36	18,49	Baivydo		
7	A	7,38	18,47	Mažrimo		
8	T	7,40	18,44	Daugio		1948 m. gimė P. Degeiteris „Internacionalo“ muzikos autorius.
9	K	7,42	18,42	Eglės		80 metų nuo šiaurės tyrinėtojo F. Nanseno gimimo (1861).
10	P	7,43	18,39	Jaunės		1899 m. prasidėjo anglių—burų karas.
11	Š	7,45	18,37	Barnusto		1940 m. paskelbtas LTSR švenčių įstatymas.
12	S	7,47	18,34	Meldelkos		
13	P	7,49	18,32	Zeminelės		1920 m. prie Kachovkos sumuštos baltgvardiečių Vrangelio bandos.
14	A	7,51	18,29	Mingaudo		1940 m. įsteigtas LTSR Aukščiausias Teismas.
15	T	7,53	18,27	Inos		1929 m. Tadžikijos Aut. TSR perorganizuota į Sąjunginę TSR.
16	K	7,55	18,25	Geluonio		10 m. nuo garsaus išradėjo T. Edisono mirties.
17	P	7,57	18,22	Gitės		
18	Š	7,59	18,20	Mylitos		
19	S	8,1	18,18	Grytės		
20	P	8,3	18,15	Gėdainio		1940 m. įvyko Kaune pirmas profsąjungų aktyvistų suvažiavimas.
21	A	8,5	18,13	Gilandos		1520 m. Magelano ekspedicija įplaukė į Janką, kuri pavadinta jo vardu.
22	T	8,7	18,11	Minės		1939 m. rinkimai atvaduotose nuo lenkų ponų V. Gudijoje ir V. Ukrainoje.
23	K	8,9	18,8	Jautrytės		1917 m. istorinis bolševikų CK posėdis, kuriame priimta Lenino rezoliucija apie sukilimą.
24	P	8,11	18,6	Rapolo		1917 m. sudarytas Karo revoliucinis Komitetas.
25	Š	8,13	18,4	Undinės		
26	S	8,15	18,1	Nargio		1905 m. susirinko pirmoji darbininkų deputatų Taryba Petrapily.
27	P	8,17	17,59	Ilutės		1940 m. Lietuvos miestų darb. ir tarnaut. vyko į sodžius padėti ūkinink. nuimti derlių.
28	A	8,19	17,57	Vykio		1940 m. nacionalizuoti kino teatrai, stambieji viešbučiai, ligoninės.
29	T	8,21	17,55	Gelgaudo		1940 m. miestuose ir pramonės centruose nacionalizuoti didieji namai.
30	K	8,23	17,53	Skirgailos		1925 m. mirė M. Frunze, vienas didžiųjų Raud. armijos organizatorių.
31	P	8,25	17,51	Sargės		

Mėn. atm. 4 d. 12 v. ☉ piln. 13 d. 16 v. ☾ deš. 20 d. 17 v. ☀ jaun. 27 d. 8 v. ☾ priešp.

Mėn. d.	Sav. d.	Saulė		1941 m.	L A P K R I T Y S	30 d.
		teka	leidž.			
1	S	8,27	17,49	Kaributo		1940 m. paskelbtas nutarimas apie kolektyvinės samdos sutartis.
2	S	8,29	17,47	Šalnos		1939 m. TSRS Aukš. Taryba priėmė V. Gudiją į Tarybų Sąjungą.
3	P	8,31	17,45	Edvilės		1940 m. paskelbti žemės pertvarkymo rezultatai: 71.000 žemdirbių aprūpinta žeme.
4	A	8,33	17,43	Karolio		1918 m. susirinko pirmosios taryb. Vokietijoje.
5	T	8,35	17,41	Vygaudės		1922 m. atidarytas Kominternas IV kongresas.
6	K	8,37	17,39	Gražidės		1917 m. naktį į Smolno institutą atvyko Leninas ir vadovavo sukilimui.
7	P	8,39	17,37	Cirtauto		24 Didžiosios Spalių Revoliucijos sukaktuvės.
8	Š	8,41	17,35	Svirbuto		Visos Rusijos Tarybų II suvažiavimas.
9	S	8,43	17,33	Dyguolio		1918 m. revoliucija Vokietijoje. Paskelbta tarybų valdžia.
10	P	8,45	17,31	Geluonės		1918 m. pasibaigė pirmasis imperialist. karas.
11	A	8,47	17,29	Martyno		Lenino radiograma: „visiems, visiems“ — apie tarybų vyriausybės susikūrimą.
12	T	8,49	17,28	Gelvainio		1918 m. VCVK anuliavo L. Brasto sutartį.
13	K	8,51	17,26	Narvydo		110 metų nuo didžiojo vokiečių filosofo Gegelio mirties.
14	P	8,53	17,24	Bamanto		Lenino ir Stalino pasirašyta „Rusijos tautų teisių deklaracija“.
15	Š	8,55	17,22	Žilinės		
16	S	8,57	17,21	Aiškučio		1899 m. mirė V. Kudirka.
17	P	8,59	17,19	Stangės		1935 m. Stalino kalba I stachanovininkų Pasitarime.
18	A	9,1	17,18	Lizdeikos		1905 m. Leninas grįžo iš užsienio.
19	T	9,3	17,16	Daboto		1919 m. sukurta I Raudonoji raitųjų armija.
20	K	9,5	17,15	Rūtelės		1919 m. įkurtas Komunistinis jaunuomenės internacionalas.
21	P	9,6	17,14	Vygando		1831 m. pirmas audėjų sukilimas Lione (Prancūzijoje).
22	Š	9,8	17,12	Cecilijos		
23	S	9,10	17,11	Visuomio		
24	P	9,12	17,10	Ryčio		1924 m. paskelbta Turkmenijos TSR.
25	A	9,14	17,9	Vismanto		1936 m. priimta nauja Stalino Konstitucija.
26	T	9,16	17,8	Dobilo		1924 m. paskelbta Mongolijos L. Respublika.
27	K	9,17	17,7	Girdutės		240 m. nuo garsaus fiziko Celsijaus g. (1701).
28	P	9,19	17,6	Rimgaudo		1820 m. gimė Engelsas.
29	Š	9,21	17,5	Drujoto		1920 m. paskelbta Armenijos TSR.
30	S	9,23	17,4	Andriaus		1922 m. įsteigta Tarpt. revoliucijos kovotojų organizacija (MOPR).

Mėn. atm. 4 d. 5 v. ☉ piln. 12 d. 8 v. ☾ deš. 19 d. 3 v. ☀ jaun. 25 d. 21 v. ☾ priešp.

J. V. Stalinas

Josifas Visarionovičius Stalinas yra genialus Markso — Engelsono — Lenino mokslo ir darbų tęsėjas, ištikimiausias Lenino talkininkas, Visasąjunginės komunistų partijos, Tarybų Sąjungos tautų ir pasaulio proletariato vadas, Didžiosios Spalio revoliucijos ir TSRS socialistinės santvarkos pergalės organizatorius.

Josifas Visarionovičius Stalinas gimė 1879 metų gruodžio mėn. 21 (9) dieną Tifliso gubernijoje, Gori mieste, avalynės fabriko darbininko Džugašvili šeimoje. Būdamas penkiolikos metų jaunuolis, Stalinas stojo į revoliucinį judėjimą, sudaręs santykius su anuo metu Užkaukazyje gyvenusių rusų marksistų pagrindžio grupe. Jis vedė propagandą Tifliso darbininkų kuopelėse ir 1898 metais įstojo į Tifliso socialdemokratų organizaciją. Tuo metu Stalinas jau buvo sąmoningas marksistas. 1899 metais už revoliucinį marksistinį veikimą Stalinas buvo pašalintas iš Tifliso seminarijos. 1901 metų kovo mėnesį, saugodamasis suėmimo, Stalinas buvo priverstas pereiti į nelegalią padėtį. Nuo to momento jis vedė įtemptą, didvyrišką Lenino mokyklos profesionalinio revoliucionieriaus kovą ir gyvenimą, veikdamas Rusijos pagrindžiuose iki pat 1917 metų vasario revoliucijos.

Stalinas buvo organizatorius ir vadovas 1901 metų balandžio 22 dieną įvykusios gegužės pirmosios demonstracijos, kurią Lenino laikraštis „Kibirkštis“ įvertino, kaip įžymų istorinį viso Kaukazo įvykį. 1901 metų lapkričio mėnesį, kai įsikūrė Rusijos socialdemokratų darbininkų partijos Tifliso komitetas, Stalinas tapo to komiteto nariu. Jis atkakliai kovojo prieš oportunistus, marksizmo — leninizmo priešus, buvo ištikimiausias Lenino kibirkštinės krypties Užkaukazio socialdemokratinės organizacijos įsteigėjas ir vadovas.

1901 metų pabaigoje Stalinas įkūrė Batume partinę organizaciją, sudarė rusų socialdemokratų darbininkų partijos Batumo komitetą, vadovavo Rotšildo ir Montaševo įmonių darbininkų streikams, o 1902 metų kovo mėnesį suorganizavo garsiąją Batumo darbininkų politinę demonstraciją. Netrukus po to Stalinas buvo suimtas, ilgai kalinamas ir 1903 metų pabaigoje ištrėmtas į Rytų Sibiro Novaja Uda bažnytkaimį. Dar būdamas kalėjime, Stalinas sužinojo apie RSSDP antrame suvažiavime tarp bolševikų ir menševikų kilusius nesutarimus ir tada ryžtingai stojo Lenino (bolševikų) pusėn.

1904 metų pradžioje Stalinas pabėgo iš ištremimo. Tų pačių metų vasario mėnesį jis jau vėl Kaukaze ir vadovauja Užkaukazio bolševikams. Tiflise, Batume, Baku, Kutaise, Čiaturuose Stalinas vedė nenuilstamą kovą su darbininkų klasės priešais — menševikais, eserais, anarchistais, nacionalistais; vadovavo bolševikų nelegaliam

Mėn. d.	Sav. d.	Saulė		1941 m. GRUODIS 31 d.	
		teka	leidž.		
1	P	9,24	17,3	Natalijos	1934 m. Leningrade liaudies priešų nužudytas vienas žymiausių tarybų valdžios organizatorių S. Kirovas.
2	A	9,26	17,2	Skirmundo	1927 m. atidarytas VKP(b) 15 suvažiavimas.
3	T	9,27	17,1	Dzengio	120 m. nuo didž. rusų poeto N. Nekrasovo g.
4	K	9,28	17,0	Erdmės	Liaudies šventė — Stalino Konstitucijos diena.
5	P	9,30	17,0	Kviečio	1924 m. paskelbta Uzbekijos TSR.
6	Š	9,31	16,59	Vėtros	1921 m. mirė rašytoja Zemaitė.
7	S	9,32	16,58	Ringio	1907 m. mirė rašytojas Jonas Biliūnas.
8	P	9,34	16,58	Kaunio	1895 m. gimė Dolores Ibaruri (Pasionarija)
9	A	9,35	16,57	Gerdos	ispanų tautos herojė.
10	T	9,36	16,57	Mudrės	1927 m. paskelbta Kantono komuna (Kinijoje).
11	K	9,38	16,57	Visginio	1937 m. tarybų liaudies išrinkto pagal Stalino Konstituciją Aukš. Taryba.
12	P	9,39	16,57	Aleksandro	1797 m. gimė G. Heine, didysis vokiečių poetas.
13	Š	9,41	16,56	Kastyčio	30 metų nuo Amundseno Pietų ašigalio atradimo. (1911).
14	S	9,42	16,56	Trainaičio	1938 m. bandydamas naują lėktuvą žuvo garsus lakūnas V. Čkalovas.
15	P	9,43	16,56	Lygės	1770 m. g. did. vokiečių muz. L. Betchovenas.
16	A	9,43	16,57	Vygando	1887 m. už dalyvavimą studentų sambrūdyje suimtas V. Leninas.
17	T	9,44	16,57	Visgirės	1925 m. atidarytas VKP(b) XIV suvažiavimas (industrializacijos).
18	K	9,45	16,57	Gotvilo	200 metų nuo V. Beringo, garsaus jūrų keliautojo, mirties.
19	P	9,45	16,58	Rymantės	1917 m. įsteigta kovai su kontrevoliucija ir spekuliacija ypatingoji komisija (Čeka).
20	Š	9,46	16,58	Kylikio	1879 m. gimė J. V. Stalinas.
21	S	9,47	16,58	Ilgio	J. V. Stalinas (1939 m.) išrinktas TSRS Mokslų Akad. garbės nariu.
22	P	9,47	16,59	Gečvido	1922 m. įvyko X tarybų suvažiavimas.
23	A	9,48	16,59	Grožvilės	1900 m. išėjo pirmas Lenino laikraštis „Iskra“
24	T	9,48	17,0	Adomo	1905 m. pirmoji bolševikų konferencija, kur pirmą kartą susitiko Leninas su Stalinu.
25	K	9,49	17,1	Dirvonės	1822 m. g. garsus pranc. bakteriol. Pasteris.
26	P	9,49	17,1	Grynoto	
27	Š	9,49	17,2	Eglės	
28	S	9,49	17,3	Rimo	
29	P	9,49	17,4	Linksmuolio	
30	A	9,49	17,5	Audronės	1922 m. atidarytas I Tarybų suvažiavimas.
31	T	9,49	17,6	Silvestro	1858 m. gimė Vincas Kudirka.

Mėn. atm. 3 d. 24 v. ☉ piln. 11 d. 29 v. ☾ delč. 18 d. 13 v. ☀ jaun. 25 d. 14 v. ☾ priešp.

laikraščiui „Proletariato Kova“, aktyviausiai dalyvavo bolševikų partijos III suvažiavimo organizavime.

1904 metų pabaigoje Stalinas vadovavo didžiuliam Baku naftos darbininkų streikui, kuris padarė milžinišką įtaką viso krašto streikų bangai pirmosios rusų revoliucijos išvakarėse. 1905 metais Stalinas parašė įžymų veikalą „Pastabos dėl partinių nesutarimų“, kuriu jis ryžtingai gynė marksistų partijos ideologinius pagrindus.

Stalinas Kaukaze suvaidino svarbų vaidmenį, idėjiškai sužlugdydamas menševizmą ir gindamas marksistų partijos ideologinius, organizacinius bei taktinius pagrindus. 1905 metų pabaigoje jis buvo Užkaukazio bolševikų delegatas visos Rusijos bolševikų pirmojoje konferencijoje Tamerforse, Suomijoje; čia pirmą kartą susitiko su Leninu, su kuriuo anksčiau susižinodavo laiškais. IV ir V partijos suvažiavimuose (1906, 1907) Stalinas ranka rankon su Leninu gynė pirmosios rusų revoliucijos bolševikinę liniją.

Caro valdžia, anksti pažinusi Staliną kaip labai didelį revoliucionierių, visaip stengėsi sustabdyti jo revoliucinį darbą. Nuo 1902 iki 1913 metų Stalinas buvo 8 kartus suimtas, 7 kartus buvo ištremtas ir 6 kartus bėgo iš ištėrimų vietos. Caro žandarai nesuskubdavo Stalino nusiųsti į naują ištėrimo vietą, kaip jis tuojau pabėgdavo ir vėl „laisvėje“ kaldavo masių revoliucinę energiją.

1907–1910 metais, vesdamas atkaklią kovą prieš menševikus likvidatorius ir trockininkus, Stalinas Baku pavertė bolševizmo tvirtove. Pabėgęs iš ištėrimo Solvičegode, 1911 metais jis veikė Petrapilyje, nuplėsdamas kaukes menševikams likvidatoriams ir trockininkams, sustiprindamas Petrapilio bolševikų organizaciją ir keldamas darbininkus į kovą prieš carizmą ir buržuaziją. Tų pačių metų rugsėjo mėnesį Stalinas vėl buvo suimtas ir ištremtas.

1912 metų sausio mėnesį Prahos konferencija, Lenino pasiūlymu, išrinko Staliną, jam konferencijoje nedalyvaujant, partijos centro komiteto nariu; jam buvo pavesta vadovauti centrinio komiteto Rusijos biurui, kuris vykdė visą partinį darbą Rusijoje. Tų metų vasario mėnesį Stalinas vėl bėgo iš ištėrimo ir išvystė energingą veiklą: centro komiteto pavedamas, jis apvažiavo svarbiuosius Rusijos rajonus, paruošė eilinę „gegužinę“, parašė pagarsėjusį centro komiteto gegužės pirmosios atsisaukimą, Lenos streikų metu Petrapilyje vadovavo bolševikų savaitraščiui „Žvaigždei“. Kaip sako Leninas, Stalino iniciatyva buvo įsteigtas masinis bolševikų dienraštis „Pravda“. Stalinui vadovaujant buvo paruoštas pirmasis „Pravdos“ numeris, nustatyta laikraščio kryptis. 1912 metų balandžio mėn. 22 dieną Josifas Visarionovičius Petrapilyje buvo suimtas ir, kelis mėnesius palaikytas kalėjime, ištremtas į Narimo kraštą, Sibire. Tačiau jau tų pačių metų rugsėjo mėnesį Stalinas iš ištėrimo Narime pabėgo į Petrapilį, čia redagavo „Žvaigždę“ ir „Pravdą“, vadovavo bolševikų veiksniams IV Valstybės dūmos rinkimų kampanijoje.

1912–1913 metais Stalinas parašė veikalą „Marksizmas ir tautinis klausimas“; tas veikalas buvo išspausdintas žurnale „Apšvieta“.

Leninas tą darbą labai vertino. 1913 metų vasario mėnesį Stalinas Petrapilyje vėl buvo suimtas ir ištremtas ketveriems metams į Turuchano kraštą, Rytų Sibire.

Po 1917 metų vasario revoliucijos Stalinas grįžo į Petrapilį, čia vadovavo centrinio komiteto ir Petrapilio bolševikų komiteto veiklai, redagavo „Pravdą“. Jau pirmomis revoliucijos dienomis jis stojo į ryžtingą kovą prieš Kamenevą, Rykovą ir kitus išdavikus. Grįžus į Rusiją Leninui, Stalinas kartu su juo vadovavo bolševikų partijos kovai naujame istoriniame etape. Balandžio mėn. konferencijoje Leninas ir Stalinas nužymėjo buržuazinės demokratinės revoliucijos į socialistinę peraugimo kelius ir triuškinamai sutramdė socialistinės revoliucijos priešininkus — Buchariną, Kamenevą ir Rykovą. Didelės reikšmės turėjo konferencijoje padarytas Stalino pranešimas tautiniu klausimu.

1917 metų gegužės mėnesį, kai buvo įsteigtas partijos Centro Komiteto politinis biuras, Stalinas buvo išrinktas jo nariu. Nuo to laiko jis nuolat išrenkamas Centrinio Komiteto politinio biuro nariu.

1917 metų liepos mėn. neramumų dienomis Stalinas išgelbėjo Lenino gyvybę, ryžtingai stodamas prieš išdavikiškus Trockio, Rykovo, Kamenevo pasiūlymus išduoti Leniną sužvėrėjusios kontrrevoliucijos teismui. Po 1917 metų liepos mėn. dienų, kai partija Leniną paslėpė į pogrindžius, Stalinas betarpiškai vadovavo Centro Komitetui.

1917 metų rugpiučio mėnesį Stalinas vadovavo bolševikų partijos VI suvažiavimo veiklai ir apgynė Lenino mokslą apie tai, kad yra galima socializmo pergalė ir viename krašte, priešingai trockininkų ir bucharininkų tvirtinimams. Lenino nurodymais, Stalinui vadovaujant, VI suvažiavimas pastatė partiją į ginkluoto sukilimo kelią, į buržuazijos bei dvarininkų valdžios nuvertimo ir darbininkų klasės diktatūros užkariavimo kelią. Stalinas betarpiškai vadovavo visam sukilimo paruošiamajam darbui. Bolševikų partijos Centro Komiteto istoriniuose posėdžiuose, įvykusiųose 1917 metų spalio mėn. 10 ir 16 dienomis, Stalinas ryžtingai parėmė Lenino nusistatymą už ginkluotą sukilimą. Jis pasmerkė Kamenevo ir Zinovjevo išdavystę ir pasiūlė pereiti į puolimą prieš kontrrevoliucijos jėgas. Stalinas buvo Spalio sukilimui vadovavusio Partinio centro priekyje. Stalinas, kartu su Leninu, yra Didžiosios Spalio Socialistinės Revoliucijos organizatorius. Jis įėjo į pirmąją Liaudies Komisarų Tarybą, kurią su Leninu priešakyje po Spalio revoliucijos pergalės išrinko II visos Rusijos tarybų atstovų suvažiavimas. Nuo pirmųjų Tarybinės Vyriausybės dienų Stalinas užėmė svarbiausias pareigas; buvo liaudies komisaras tautybių reikalams, o nuo 1919 metų ir Valstybės Kontrolės liaudies komisaras.

Sunkiomis Bresto taikos dienomis, kai buvo sprendžiamas revoliucijos likimas, Stalinas kartu su Leninu siekė laimėti laiko Tarybų respublikai sustiprinti, nuplėsdami kaukes ir tramdydami karo provokatorius bei išdavikus Trockį ir jo ramstį Buchariną. Pilietinio

karo metais Stalinas, kartu su Leninu, kūrė Raudonąją Armiją, organizavo interventų ir baltagvardiečių sutriuškinimą, sprendžiamuose frontuose Stalinas pats betarpiškai vadovavo Raudonosios Armijos kovų žygiams. Piliетinio karo metais, rašo Vorosilovas, centrinis komitetas siuntė Staliną iš vieno kovos fronto į kitą, parinkdamas labiausiai pavojingas, labiausiai revoliucijai baisias vietas. „Ten, kur dėl visos eilės priežasčių braškėjo Raudonoji Armija, kur kontrrevoliucinės jėgos, plėsdamos savo laimėjimus, grėsė tarybų valdžios egzistavimui, kur sumišimas ir panika bet kurį momentą galėjo virsti bejėgiškumu bei katastrofa, — ten visur atsirasdavo draugas Stalinas“. Stalino vardas turi nenutraukiamą ryšį su Caricino (dabar Stalingradas) apgynimu, Kolčako nugalėjimo organizavimu, Petrapilio gynimu, Denikino sutriuškinimu, kuris buvo įvykdytas Stalino genialių planu ir jam betarpiškai vadovaujant; toliau, lenkų ponų ir Vrangelio nugalėjimas. Stalinas buvo betarpiškas Raudonosios Armijos pergalių įkvėpėjas ir organizatorius, visur Stalino geležinė valia ir strateginis genijus patikrino revoliucijos laimėjimus.

Už pasišventėlio kovą piliетinio karo frontuose, Lenino iniciatyva, Visasajunginis Centrinis Vykdomasis Komitetas 1919 metais Staliną apdovanojo Raudonosios vėliavos ordinu. 1922 metais, po partijos XI suvažiavimo, Leninui pasiūlius, Stalinas buvo išrinktas partijos Centro Komiteto generaliniu sekretorium. Nuo to laiko Stalinas be paliovos dirba šiose pareigose.

Stalinas yra atlikęs didžiulį darbą tautinėms Tarybinėms respublikoms sukurti, o paskui visoms Tarybinėms respublikoms sujungti į vieną valstybę — Tarybinių Socialistinių Respublikų Sąjungą. 1922 metų gruodžio mėn. 30 dieną I Visasajunginiame Tarybų Suvažiavime, Leninui ir Stalinui pasiūlius, buvo priimtas istorinis sprendimas apie tarybinių tautų laisvą susivienijimą į Tarybinių Socialistinių Respublikų Sąjungą — TSRS.

Po Vladimiro Iljičiaus Lenino mirties (1924. I. 21). Centro Komiteto lenininis branduolys ir visa bolševikų partija susispietė aplink Staliną, ištikimiausią ir tvirčiausią Lenino darbų tęsėją. Gedulo dėl Lenino mirties dienomis, TSRS Tarybų II suvažiavime Stalinas bolševikų partijos vardu padarė didžią priesaiką: nesigailint jėgų vykdyti Lenino testamentą. Tą didžią priesaiką bolševikų partija, Stalino vadovaujama, garbingai įvykdė ir tebevykdo. Bolševikai, Stalino vadovaujami, pasiekė TSR Sąjungoje socializmo pergalę. 1925 metais partijos XIV suvažiavime Stalinas, plėsdamas Lenino pagrindines idėjas, iškėlė pirmos svarbos Tarybų šalies socialistinio supramoninimo uždavinį. Stalinas kaip tik laiku mobilizavo partiją ir darbininkų klasę į kovą su socializmo priešais — trockininkais ir bucharininkais, perėjusiais į kontrrevoliucijos stovyklą. 1927 metais, partijos XV suvažiavime, Stalinas pašaukė partiją ir kraštą žemės ūkio kolektyvizacijai.

Tenkindamas daugybę gausių organizacijų, darbininkų, valstiečių ir raudonarmiečių susirinkimų prašymų, TSRS Centrinis Vykdo-

masis Komitetas 1930 metų vasario mėnesį nutarė apdovanoti Staliną už didžiulius nuopelnus socialistinės statybos fronte antru Raudonosios vėliavos ordinu.

Partija, su Stalinu priekyje, išsprendė sunkiausią po valdžios paėmimo proletarinės revoliucijos uždavinį — smulkių valstiečių ūkių pervedimą į socializmo vėžes ir buožių, kaip gausiausios eksploatatorių klasės, likvidavimą.

Protingi Stalino nurodymai TSRS užsienio politikos reikalais, jo išmintingas vadovavimas patikrino Tarybų Sąjungos užsienio politikai didžiulius laimėjimus, dar aukščiau pakėlė reikšmę Tarybų Sąjungos, kaip didelės tarptautinės jėgos, galinčios paveikti tarptautinę aplinką ir ją keisti darbo žmonių interesų naudai. Stalinas yra socialistinės darbininkų ir valstiečių valstybės naujos Konstitucijos kūrėjas. Toji socializmo ir tikro demokratizmo Konstitucija Tarybų Sąjungos tautų vieningai pavadinta Stalino Konstitucija.

Stalinas per pirmąjį penkmetį įkvėpė mases spartuoliniam bei socialiniam lenktyniavimui, atidengė didžią istorinę reikšmę stachanovininkų judėjimo, pasireiškusio antrojo penkmečio laikais. Nepaliaujamai stiprindamas bolševikų partijos ir visos tarybų liaudies budrumą, Stalinas pašaukė partiją bei darbo žmones išaiškinti, išrauti ir sunaikinti veidmainius, šnipus, kenkėjus, žudikus ir diversantus, užsienio žvalgybų samdinius trockininkus — bucharininkus. Stalino vadovaujama, partija ir Tarybų vyriausybė išnaikino liaudies priešų širšių lizdus. Stalino iškeltas bolševikinio įsisąmoninimo ir politinio abejingumo likvidavimo šūkis pakėlė partijos budrumą ir jos pajėgumą kovoje su užsienio kapitalistinio apsupimo agentūra. Stalinui nenuilstamai besirūpinant, Raudonoji Armija pavirto galinga, nugalima jėga, Tarybų Sąjunga tapo neįveikiama socializmo tvirtove.

Stalino vadovaujamos, Tarybų Sąjungos tautos palaipsniui įgyvendė nuo socializmo į komunizmą perėjimą, kovodamos dėl TSRS pagrindinių uždavinių įvykdymo — per artimiausius 10–15 metų ir ekonomiškai pralenkti svarbiausias kapitalistines šalis. Didysis Lenino mokslo ir darbų tęsėjas, Stalinas, yra grynas lenininio, proletarinio internacionalizmo bei garbingų bolševizmo tradicijų į tarptautinį komunistinį judėjimą skiepytojas bei nešėjas. Pasiremdamas Lenino mokslu apie imperializmą, Stalinas davė gilų dviejų sistemų, kapitalistinės ir socialistinės, kovos analizą. Stalinas apgynė Komunistinį Internacionalą nuo visų leninizmo priešų puolimų. Stalino kalbose ir pranešimuose yra iškelti ir išspręsti visi pagrindiniai tarptautinio revoliucinio judėjimo klausimai.

Stalinas idėjiškai apginklavo partiją ir darbininkų klasę Lenino teorija apie socializmo pergalės viename krašte galimumą, genialiai tą teoriją išvystęs ir ją apgynęs kovoje prieš leninizmo priešus. Pasiremdamas Lenino nurodymais, Stalinas teoriškai išvystė ir praktiškai įgyvendė mokslą apie TSRS socialistinį supramoninimą ir žemės ūkio kolektyvizaciją. Mokslą apie galimumą įgyvendinti socializmą viename krašte jis pratęsė iki mokslo apie tai, kad galima įgy-

vendyti TSR Sąjungoje komunizmą ir tuo atveju, jei pasiliktu kapitalistinis apsupimas. Šią Stalino išvadą tenka laikyti įžymiu marksizmo — leninizmo teorijos atidengimu, kuris yra lygus Lenino atidengimui apie socializmo viename krašte pergalės galimumą.

Stalinas davė išsamų ir išbaigtą mokslą apie socialistinę valstybę, išvystė organizacinį bolševizmo mokslą ir mokymą apie inteligentiją. Nepaliaujamai plėsdamas Lenino idėjas, Stalinas apginkluoja marksizmu — leninizmu bolševikų partiją, Komunistinį Internacionalą ir viso pasaulio darbo žmones. Leninui mirus, Stalinas ir kiti Lenino sekėjai buvo vieninteliai marksistai, kurie stūmė pirmyn marksizmo teoriją ir praturtino ją naujais patyrimais naujose proletariato klasinės kovos sąlygose.

Stalino knyga „Leninizmo klausimai“, visi jo straipsniai ir pranešimai buvo ir yra kiekvienam bolševikui, partiniam ir nepartiniam, svarbiausias vadovas kovoje dėl komunizmo pergalės. Artimiausiai ir betarpiškai draugui Stalinui dalyvaujant bei bendradarbiaujant, 1938 metais buvo parašytas „VKP(b) istorijos trumpas kursas“, kuris yra marksizmo — leninizmo srities pagrindinių žinių enciklopedija. Marksizmo filosofijos išvystymui didžiai yra reikšmingas „VKP(b) istorijos trumpo kurso“ IV skyrius, parašytas Stalino, ypatingai straipsnis „Apie dialektinį ir istorinį materializmą“.

Stalino vardas yra teoretikų ir pasaulinio proletariato vadų — Markso, Engelso, Lenino — didžiųjų vardų eilėje. Visas Stalino gyvenimas perdėm yra paskirtas dirbančiųjų iš kapitalistinio jungo išvadavimo reikalui, komunizmo reikalui. „Uždavinys, kuriam aš paskyriau savo gyvenimą, yra darbo klasės išaukštinimas“, — sako Stalinas. „Jei mano darbo kiekvienas žingsnis darbininkų klasės išaukštinimui ir tos klasės socialistinės valstybės sutvirtinimui nebūtų kreipiamas į tikslą darbininkų klasės padėčiai sutvirtinti ir pagerinti, tai aš laikyčiau savo gyvenimą esant betikslį“.

Staliną neapsakomai myli TSRS tautos ir viso pasaulio darbo žmonės. Stalinas yra TSRS Aukščiausios Tarybos ir sąjunginių respublikų Aukščiausiosios Tarybos, tarybinės liaudies išrenkamas, pirmasis deputatas. Stalino vardas yra gyvas socializmo pergalės simbolis bei visų tarybinių tautų politinės ir moralinės vienybės simbolis.

Stalino 60 metų amžiaus sukakties dieną (1939. XII. 21.) milijonai viso pasaulio darbo žmonių sveikino tautų vadą, didįjį komunizmo pagrindų statytoją.

TSRS Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo įsaku, už ypatingus nuopelnus bolševikų partijos organizavimo darbe, tarybinės valstybės kūrime, TSR Sąjungos socialistinės visuomenės sudaryme ir Tarybų Sąjungos tautų draugystės stiprinime, 1939 metų gruodžio mėn. 20 dieną Stalinui yra suteiktas socialistinio darbo Didvyrio vardas ir įteikta TSRS aukštoji dovana — Lenino ordinas.

Revoliucinės dienos ir didžiosios sukaktys

Sausio 22 diena — Lenino atminimo diena

Prieš septyniolika metų — 1924 metais sausio 21 dieną — nustojo plakus genialiojo mokytojo ir darbo žmonių vado Vladimiro Iljičiaus Lenino širdis.

Leninas buvo gimęs revoliucijai. Taip yra pasakęs jo artimas draugas ir bendradarbis Stalinas. Leninas organizavo ir išauklėjo komunistų (bolševikų) partiją. Ši partija, naujais pagrindais organizuota, nuvedė darbo mases į kovą su kapitalizmu, į kovą dėl naujo laimingo gyvenimo. Leninas buvo didžiausias revoliucinės kovos vadovas, didžiausias naujo socialistinio gyvenimo kūrėjas. Toks jis pasiliks amžiams, taip jį apibūdina įvairios tautos savo legendose ir dainose. Kaip skriaudžiamųjų viltis, kaip švyturys, rodąs kelią į laimę, kviečias priekin — į komunizmą, — kyla virš pasaulio didis ir paprastas Lenino vaizdas.

Kai Leninas mirė, draugas Stalinas partijos vardu iškilmingai pažadėjo:

Laikyti aukštai ir saugoti nesuteptą didį partijos nario vardą; kaip akį saugoti mūsų partijos vienybę; saugoti ir stiprinti proletariato diktatūrą; visomis išgalėmis stiprinti valstiečių ir darbininkų sąjungą; stiprinti ir platinti Socialistinių Tarybų Respublikų Sąjungą; stiprinti mūsų Raudonąją armiją ir mūsų Raudonąjį laivyną; stiprinti ir platinti viso pasaulio darbininkijos sąjungą — Komunistinį Internacionalą.

Jau septyniolika metų praėjo nuo Lenino mirties. Jau daug per tuos metus pasiekta ir užkariauta kovoje su vidaus ir užsienio priešais. Užkariavimai užrašyti stalininėje nugalėjusio socializmo Konstitucijoje.

Mūsų krašte socializmo sukūrimas, mūsų socialistinės tėvynės nepriklausomybės sustiprinimas, jos gyvenimo krypties iš viduramžio tamsos į šiuo dienų industrijos ir mašinizuoto kolektyvinio žemės ūkio kelią pakeitimas — toks buvo Lenino Tarybų Sąjungos socializmo kūrimo planas, kurį įvykdė Stalino genijus.

Lenino svajonės išsipildė. Aukštai pakilo šviesūs socialistinės visuomenės rūmai. Sukurtas naujas istorijoje nematytas valstybės santvarkos tipas. Toji santvarka yra stipri savo kraujo ryšiais su darbo masėmis. Amžiams Tarybų Sąjungoj panaikinta žmogus žmogaus eksploatacija.

Niekas nepajėgė ir nepajėgs sulaikyti milijonų veržimosi priekin. Tvirtai ir sparčiai eina komunistų partija į galutiną komunizmo įgyvendimą, geležine darbo klasės diktatūros ranka sutriuškindama visus priešus ir nušluodama nuo kelio visas kliūtis. Auga ir stiprėja didžioji Tarybų Sąjunga. Lenino darbas gyvas ir galingas. Kad jis gyvas, rodo Lenino — Stalino partijos kovos vieningumas ir jos galybė, — geležinis bolševikų gretų sutartinumas, stalininis Centrinio komiteto vadovybės išmintingumas. Lenino darbas gyvas ir žydi socialistinėje padangėje, nenuilstančiuose darbininkų ir valstiečių darbuose, kūrybiniame liaudies lenktyniavime, visuotiniame stachanoviniame sąjūdyje.

Galinga ir nepajudinama didžioji Tarybų Sąjunga. Išdidžiai plėvuoja socializmo pergalės vėliava. Stalino vadovaujamos tautos tvirtai ir džiaugsmingai žengia į komunizmo aukštumas. Marksizmas — leninizmas nugalės visame pasaulyje. Aukščiau didi nenugalima Markso — Engelso — Lenino — Stalino vėliava!

Vasario 23 — Raudonosios Armijos diena

Kas metai Tarybų Sąjungos liaudis švenčia Darbininkų — Valstiečių Raudonosios Armijos įsteigimo sukaktuves. Dabar darbininkų — valstiečių raudonoji armija yra „pirmos eilės, geriau, negu bet kokia kita armija, techniškai paruošta ir puikiai išmoksinta armija“ (Vorošilovas, kalba XVIII partijos suvažiavime).

Raudonoji armija — mylimiausias tarybų liaudies kūdikis. Savo istorinėje kalboje, pasakytoje raudonosios armijos sukaktuvių proga, draugas Stalinas nurodė šias tris raudonosios armijos savybes.

Pirma ir pagrindinė raudonosios armijos savybė yra ta, kad ji yra išvaduotų darbininkų ir valstiečių armija, ji Spalio revoliucijos armija, proletariato diktatūros armija.

Antra raudonosios armijos savybė yra ta, kad ji yra Tarybų Sąjungos tautų broliškumo armija, pavergtų tautų išvadavimo armija, Tarybų Tautų laisvės ir nepriklausomybės gynėja.

Pagaliau, trečia raudonosios armijos savybė. Ji glūdi internacionalizmo dvasioje, internacionalizmo jausmuose, kurie persunkia visą raudonąją armiją... todėl ji, raudonoji armija, yra pasaulinės revoliucijos armija, visų kraštų darbininkų armija.

Raudonoji armija gimė karžygiškais pilietinio karo laikais. 1918 metų sausio 28 dieną buvo išleistas dekretas apie raudonosios armijos įsteigimą. Pirmas jos priešininkas buvo vokiečių interventai.

Jauni raudonosios armijos būriai herojiškai atmušė lig dantų apsiginklavusius vokiečius. Vokiečių kariuomenės atmušimo diena — vasario 23 diena — ir laikoma raudonosios armijos gimimo diena.

Baltagvardiečiai ir interventai iš visų pusių apsupo tarybų kraštą. Visų kraštų buržuazija norėjo sunaikinti Tarybų respubliką. Anglų, prancūzų, vokiečių, lenkų, japonų ir kitokia kariuomenė įsi-

veržė į Sibirą, Vidurinę Aziją, Ukrainą ir Kaukazą, į Tarybų šiaurę ir Gudiją. Lenino — Stalino partija sukėlė liaudį į tėvynės gelbėjimo karą prieš svetimųjų puolimą, prieš revoliucijos nuverstų išnaudotojų klasių sukilimus. Visur, visuose pilietinio karo frontuose baltagvardiečių gaujos buvo sumuštos. Visų raudonosios armijos pergalių siekla buvo Leninas ir Stalinas. „Su draugo Stalino, geriausio leniniečio, bolševikų partijos vado, visų darbo žmonių vado, vardu surišta ginkluota kova, nugalėjimai ir raudonosios armijos sukūrimas“ (Vorošilovas, Straipsniai ir kalbos. 543—544 pusl.).

Dvidešimt trečias savo sukaktuves raudonoji armija sutinka įtemptoje tarptautinėje atmosferoje. Antras imperialistinis karas ne tik nerodo tendencijos mažėti, bet vis labiau plečiasi, įtraukdamas į kruviną sūkurį vis naujus ir naujus kraštus. Jau XVIII kompartijos suvažiavime draugas Stalinas pasakė: „...kiekvienas, net nedidelis karas, agresoriaus pradėtas kur nors toli pasaulio užkampy, sudaro taikiems kraštams pavojų. Juo rimtesnį pavojų sudaro naujas imperialistinis karas, kurs suspėjo įtraukti daugiau kaip penkis šimtus milijonų Europos, Azijos ir Afrikos žmonių. Tarybų Sąjunga pats taikingiausias kraštas“.

Bet kaip nugalėjusio socializmo kraštas, Tarybų Sąjunga daugiau, negu koks kitas kraštas, yra pavojuje, kad ją puls supą priešiški imperialistiniai kraštai. Todėl mūsų kraštas, nuolatos veddamas taikos politiką, tuo pat metu išplėtė rimtą raudonosios armijos ir raudonojo laivyno sustiprinimo darbą.

Tarybų Sąjungos sienose šurpia jėga stovi raudonoji armija ir raudonasis laivynas. Tai garantija, kad svetimieji nedrįs užpulti ir sutrukdyti ramų pirmojo pasaulyje socialistinio krašto darbininkų ir valstiečių darbą.

Raudonoji armija „...stipri savo neišpasakytu atsidavimu Lenino — Stalino idėjoms. Ji stipri ligšiol niekur nematyta jai visos liaudies meile. Ji stipri savo organizuotumu, sutartinumumu, stipri savo naujais gausingais ginklais. Raudonosios armijos jėga nepalaužiama.

Dabar, kai mūsų jėgos dešimteriopai padidėjo, mes visai nebe- statome klausimo, ar nugalėsime priešą, ar ne. Neabejotinai nugalėsime“ (Vorošilovas, Straipsniai ir kalbos, 641 pusl.).

Kai 1938 m. vasarą užpuolė japonai Tolimųjų rytų sienas Chasan ežero rajone, raudonoji armija samurajams sudavė tokį smarkų smūgį, kuris visam pasauliui parodė didžiosios Tarybų Sąjungos galią.

Tokią pat jautrią pamoką japonų plėšikai gavo ir tuo metu, kai mėgino pažeisti draugingos Mongolijos Liaudies Respublikos sienas.

1939 metų rugsėjo mėnesį narsioji raudonoji armija išėjo ginti rusų tautai giminingų gudų ir ukrainiečių, kurie buvo Lenkijos ponų vergijoje. Nuoširdžiai gyventojų sutiktą, raudonoji armija atliko savo didį išvadavimo uždavinį ir nauja garbe padengė savo kovos vėliavas.

Raudonoji armija 23-čias sukaktuves sutinka, kaip niekad, glaudžiai susieta su savo vyriausybe, su komunistų partija, su didžiuoju

važu draugu Stalinu. Pirmu partijos kvietimu, kiekvienas darbininkų — valstiečių raudonosios armijos kareivis ir vadas yra pasiruošęs atiduoti savo gyvybę dėl didžiosios socializmo tėvynės.

Raudonosios armijos diena — džiugi Tarybų Sąjungos tautų šventė. Visos Tarybų Sąjungos tautos myli raudonąją armiją ir raudonąją laivyną ir su juo yra pasiruošę savo krūtine ginti šventas Socialistinių Tarybų Respublikų Sąjungos sienas.

Tarybų liaudis lygiai myli ir kitas savo ginkluotų pajėgų rūšis. Ypatingai daug simpatijų turi karo — jūrų laivynas, kuriame dar iš caro laikų buvo tvirta revoliucinė nuotaika. Jūrininkai 1917 metais buvo pats patikimiausias bolševikų partijos ramstis.

Pirmas imperialistinis, o vėliau ir pilietinis karas nusilpnino laivyną. Kai tik pasibaigė pilietinis karas ir kraštas šiek tiek susitvarkė, pradėta iš naujo statyti karo laivynas. Išmintingos Stalino politikos dėka, Tarybų Sąjungoje susikūrė galinga laivų statymo pramonė. Ir dabar socializmo kraštas turi galingą karo — jūrų laivyną, kuris galės atremti bet kokio priešo laivyną.

Karo — jūrų laivyno šventė minima kas metai liepos 24 dieną.

Tarybų aviacija jau seniai stebina visą pasaulį. Jos laimėjimai pastatė ją į pirmąją vietą kitų kraštų aviacijų tarpe. Visai teisingai Tarybų Sąjunga didžiuojasi aviacijos pramone, kuri dirba savo pajėgomis, savo medžiaga ir sukuria greitus, patvarius, stiprius ir gražius lėktuvus.

Tarybų lakūnai skraido aukščiau, toliau ir greičiau negu kiti. Nes čia puikiai suprantama, kad juo tobulesnė tarybų aviacija, juo stipresnė socializmo šalies apsauga.

Tūkstančiai puikių lėktuvų, karštų didžiosios socialistinės tėvynės patriotų valdomų, pasiruošę kiekvieną momentą pulti priešą ir galutinai jį sumalti jo paties teritorijoje.

Tarybų aviacijos diena, kuri kas metai minima rugpiučio 18 dieną, atžymi praeitą garbingą kelią ir mobilizuoja tolimesniam Tarybų Sąjungos apsaugos darbui.

Iš kur atsiranda tie pajėgūs ir miklūs tarybų ginkluotų jėgų žmonės, kurių veiksmams ne kartą teko stebėtis? Fiziškai juos subrendina ir prie drausmės pripratina visur, kiekvienam neaprepiamo krašto užkampy sutinkami fizikultūrininkų būreliai. Tarybų Sąjungoje sportas yra apsuptas nepaprasta meile ir globa, kokios niekur kitur nerasime. Tarybų sportininkai, arba fizikultūrininkai, turi savo šventę — liepos 18 dieną, kuri švenčiama neišpasakytai puošniai ir iškilmingai. Tai tyro džiaugsmo, jaunuoliško grožio šventė.

Kovo 8 d. — tarptautinė komunistinė moters diena

Antroje tarptautinėje socialistų konferencijoje Kopenhagoje, 1910 metais, Klara Cetkin pasiūlius, buvo nutarta kasmet kovo 8 d. švęsti tarptautinę moters dieną, kurios tikslas organizuoti plačias moterų mases prieš buržuazijos viešpatavimą.

Pirmą kartą tarptautinė moters diena buvo minima 1911 metais Vokietijoje, Austrijoje, Danijoje ir Šveicarijoje, o 1913 metais Prancūzijoje. Tais pačiais 1913 metais ir Rusijos darbininkai pradėjo minėti moters dieną. Iš pradžių tai darė didžiųjų centrų, kaip Petrapilio ir Maskvos, darbininkai, o vėliau ir mažesnių miestų organizuoti bei susipratę darbininkijos sluoksniai.

1917 metų kovo 8 dieną Petrapilio moterys, bolševikų partijos komiteto paragintos, išėjo į gatvę demonstruoti prieš badą, karą, carizmą. Moterų demonstraciją palaikė ir darbininkai bendru streiku.

Socialistų partijos, priklausančios II internacionalui, mėgino šią dieną paversti ramia moterų švente, išmesti iš jos revoliucinį turinį, pasitenkinti vien kova dėl moterų teisių dalyvauti įstatymdavystės įstaigų rinkimuose. Tik visų šalių komunistai, priklausą Komunistiniam internacionalui, kovo 8 dieną švenčia kaip moterų masių revoliucinių jėgų kovos paradą. Šios dienos tikslas — mobilizuoti moteris, kartu su visu revoliuciniu proletariatu, kapitalizmo nuvertimo kovai ir proletariato diktatūros įvedimo kovai. Vienu šios dienos svarbiausių šūkiu yra kova su karo kurstytojais ir pagalba Tarybų Sąjungai — viso pasaulio darbininkijos tėvynei.

Moterys darbininkės, daugume kapitalistinių kraštų neturinčios jokių politinių teisių, pasmerktos likti be darbo, kęsti badą, vargti, šią dieną demonstruoja savo pasiruošimą kovoti prieš kapitalistų išnaudojimą, prieš imperialistinius karus.

Su ypatingu džiaugsmu ši diena minima Tarybų Sąjungoje. Visiška moters lygybė Tarybų Sąjungoje, aktyvus jos dalyvavimas visoje valstybinio, kultūrinio ir visuomeninio gyvenimo srityse, — tai vienas didžiausių didžiosios Spalio revoliucijos laimėjimų, atžymėta Stalino konstitucijoje.

Todėl ši diena ir minima kaip socializmo laimėjimų džiugi diena. Tarybų Sąjungos įmonėse ir įstaigose dirba daugiau kaip 9 milijonai moterų arba daugiau kaip trečdalis visų darbininkų ir tarnautojų. Vienoje tik stambiojoje pramonėje dirba daugiau kaip 100 tūkstančių moterų — inžinierių ir technikų. Kolektyvinių ūkių tvarka pakėlė valstiečių moterų aktyvumą, išauklėjo tūkstančius socialistinių laukų stachanovininkų. „Tokių moterų nebuvo ir negalėjo būti anksčiau“ — pasakė Stalinas. Tarybų Sąjungoje moterys dirba kaip juristės, architektai, inžinieriai, laivų kapitonai, geologai, lakūnai, profesorai, mokslų daktarai.

Didžiausias tarybų valdžios ir partijos, su draugu Stalinu priešakyje, rūpinimasis moterimi motinystę padarė moteriai didžiausia laime. Kas mėnuo auga gimdymo namų, vaikų darželių, mokyklų skaičius. Didžiausios sumos skiriamos pašalpoms neščioms moterims.

Tarybų Sąjungos moterims kovo 8 diena — tarptautinio viso pasaulio dirbančių moterų solidarumo diena, galingų aplink Tarybų Sąjungą ir jos vadą draugą Staliną susibūrimo demonstracijų diena.

Kovo 18 d. – Paryžiaus komunos – Mopra diena

Prieš septyniasdešimt metų Paryžiuje pirmą kartą žmonijos istorijoje darbo klasė buvo užkariavusi valdžią ir įvedusi Komuną. 1871 metų kovo 18 dieną Paryžiaus darbininkai „... pamėgino nuversti, lig pamatų išgriauti buržuazinę valstybės aparatą — valdininkų, teisėjų, karių, policininkų aparatą ir pakeitė jį savarankiška masine darbininkų organizacija“ (Leninas, Raštai, XXIV tomas, 9 psl.).

Kapitalistai, dvarininkai ir jų ministrai ir generolai išsigandę pabėgo iš Paryžiaus. Paryžiaus šeimininkais tapo proletarai, miesto varguomenė, iš liaudies gelmių išėję revoliucionieriai. Tūkstančiai darbininkų ir darbininkų užėmė administracijos vietas, įstaigų, tautinės gvardijos batalionų vadų vietas.

Nors komuna labai trumpai gyvavo, bet, vis dėlto, suspėjo įgyvendyti visą eilę svarbių reformų. Ji apginklavo liaudį, perdavė visus fabrikus ir dirbtuves, kurias apleido savininkai, darbininkų artelems, panaikino kapitalistų įvestą, pažeminančią darbininkus, pabaudų sistemą, daugeliui darbininkų rūšių uždraudė naktinį darbą.

Valdančiųjų sluoksniuose ištisą audrą sukėlė Paryžiaus Komuna. Į kovą su Komuna stojo Tieras, ištikimas prancūzų buržuazijos tarnas, ir Bismarkas — buržuazinės - dvarinikinės Vokietijos atstovas. Pasaulinė reakcija susijungė, siekdama pasmaugti Komuną.

Su nematytu heroizmu Paryžiaus darbininkai — vyrai, moterys ir vaikai — kovėjo už barikadų, gindami Komuną. Buržuazinės kontrrevoliucijos jėgomis, kurios buvo kelis kartus didesnės negu Paryžiaus proletariato jėgos, Komuna, išgyvenusi 72 dienas, buvo panaikinta. Laimėjusi, buržuazija pradėjo baisiai keršyti. Apie 30 tūkstančių komunarų buvo užmušta, 45 tūkstančiai buvo suimti, daugelis jų vėliau buvo nužudyti, kiti išsiųsti į katorgą. Paryžius nustojo 100 tūkstančių darbo žmonių.

Paryžiaus Komunos žlugimo priežastys: nebuvimas vienos stipriai sutelktos proletariato partijos, stoka ryšio tarp sukilusio Paryžiaus proletariato ir visos Prancūzijos, ypač su valstiečiais, ir per silpna ginkluotoji Komunos gynimo organizacija. Yra dar viena labai svarbi priežastis, kuri sumažino komunarų pajėgas ir padėjo kontrrevoliucijai laimėti: užuot negailestingai priešus sunaikinusi, Paryžiaus Komuna parodė jiems neleistiną nuolaidumą, atsisakė jėga iš savininkų atimti nuosavybę, brangenybes, nepaėmė bankų.

Paryžiaus Komunos istorinė reikšmė milžiniška. Komuna buvo pirmas mėginimas įgyvendinti proletariato diktatūrą. Komuna tikrai „... pamėgino sudaužyti kapitalizmo grandines, bet ji nespėjo jų sudaužyti ir juo labiau nespėjo parodyti liaudžiai teigiamuosius materialinius revoliucijos vaisius“ (Stalinas, kalba pirmame stachanovininkų suvažiavime).

Komunos atminimas bus amžinai gyvas, nes „... Komuna kovojo ne dėl kokio nors siauro vietinio arba siauro tautinio reikalo, bet dėl visos darbo žmonijos išvadavimo“ (Leninas, Rašt., XV t., 160 pusl.).

Kas metai kovo 18 dieną — per Paryžiaus Komunos metines sukaktuves — viso pasaulio darbininkija vykdo revoliucijos kovotojams tarptautinę pagelbą (MOPR-as).

Viso pasaulio darbininkija, atsimindama garbingas komunarų kovas, mobilizuoja savo jėgas į pagelbą revoliucijos kovotojams, kurie kenčia niūriuose kapitalizmo kalėjimuose. Ypatingos reikšmės ši pagelba įgauna dabar, kai smarkėja klasinė kova, kai vis smarkiau išiliepsnoja antrasis imperialistinis karas.

Viso pasaulio darbininkija aukštai šią dieną iškelia raudonąją vėliavą, kurioje parašyti didžiojo vado draugo Stalino žodžiai: „... būti ištikimiems ligi galo proletarinio internacionalo reikalui, visų šalių proletarų broliškai sąjungai“. (Leninizmo klausimai, 485 pusl.).

Gegužės pirmoji

Gegužės pirmoji — tarptautinė proletariato solidarumo diena, tarptautinio proletariato revoliucinių jėgų kovos paradas ir mobilizacija kovai prieš karo skatintojus, dėl taikos ir laisvės, dėl socializmo. Nuo 1889 metų viso pasaulio darbininkija pažymi šią dieną revoliuciniais žygiais, demonstracijomis. Rusijoje ši diena minima nuo 1890 metų. Lietuvoje, net žiauriausiais smetoninio režimo laikais, niekad šią dieną nepraeidavo ramiai. Iškelta raudonoji vėliava, jei demonstracija negalėdavo dėl žvalgybos siautėjimų įvykti, atžymėdavo šią dieną. Tylomis, susikaupe mūsų darbininkai šią dieną šventė ir niekad nenustojo vilties sulaukti laikų, kada bus galima laisvai, kaip šiomet, šią džiugią ir reikšmingą dieną paminėti.

Su karšta meile, viltimi ir pasididžiavimu viso pasaulio proletariatas žiūri į Tarybų Sąjungą, kuri pradėjo naują plėtojimosi laikotarpį — baigia kurti beklasę socialistinę visuomenę ir palaipsniui pereina nuo socializmo prie komunizmo. Tai didžiausias laimėjimas, su kuriuo pasaulio proletariatas sutiks 52-ją gegužės pirmosios šventę. Viso pasaulio darbininkija nuoširdžiai suinteresuota, kad socializmo šalis žydėtų, kad ji plėstųsi ir stiprėtų. Su ja susijęs tarptautinio proletariato visas likimas, susijęs jo išvadavimo reikalas.

Kaip nepasiekiamoji tvirtovė, aukštai iškilus galinga socialistinė valstybė — Socialistinių Tarybų Respublikų Sąjunga, — didysis taikos ramstis, demokratijos, civilizacijos ir progreso ramstis.

Gražiosios socialistinės šalies darbininkija gyvena džiugiai, laimingai, pasiturinčiai. Su negirdėtu entuziazmu tarybų liaudis vykdo revoliucijos genijaus, didžiojo Stalino, duotą uždavinį: pasivyti ir

pralenkti ekonominiu atžvilgiu labiausiai pakilusius kapitalistinius kraštus. Tarybų liaudis, atpalaiduota nuo visų kapitalizmo varžtų, nuo išnaudojimo, rodo visam pasauliui heroizmo pavyzdžius visose gyvenimo srityse. Tarybų Sąjungoje darbas tapo garbės, kilnumo, heroškumo reikalu. Daugelio garbingų stachanovininkų vardai žinomi toli už savo krašto sienų. Tarybų Sąjungos lakūnai savo nepasiekiamais rekordais įgijo pasaulinį garsą. Artistai, muzikai, mokslo ir meno žmonės žinomi visame pasaulyje, ir jais žavisi visa civilizuotoji žmonija.

Tarybų raudonoji armija ir raudonasis karo laivynas tapo didžia galybe. Tarybų liaudis — prieš karą, bet jei priešas pamėgins pulti šventą socialistinio krašto žemę, jis pajus triuškinančią raudonosios armijos, raudonojo laivyno galią. Sutrynęs trockininkų — bucharininkų gyvatinius lizdus, tarybų kraštas pasidarė nepalyginamai stipresnis. Bet kapitalistinis pasaulis, kuris supa tarybų žemę, ir ateityje mėgins siųsti provokatorius ir agentus į tarybų užfrontę. Tarybų liaudis privalo atsiminti draugo Stalino nurodymą apie kapitalistinę aplinką, budriai saugoti savo kraštą nuo visokių priešų ir padėti socialistiniam saugumui triuškinti ir rauti liaudies priešus.

Gegužės pirmąją visa didžioji tarybų liaudis, ištikima proletarinio internacionalizmo pradams, kartu su kapitalistinių kraštų darbininkija ir pavergtaisiais demonstruoja savo jėgas po Markso — Engelso — Lenino — Stalino vėliava.

Rugpiūčio 1 — Tarptautinė antimilitarinė diena

1 1914 metų rugpiūčio mėnesį, prieš 27 metus, prasidėjo pirmasis imperialistinis karas. Jame dalyvavo 33 valstybės su pusantro milijardo gyventojų. Dešimts milijonų užmuštų, 20 milijonų sužeistų — tokie šių pasibaisėtinų skerdynių rezultatai. Karas buvo pradėtas, norint iš naujo tarp galiūnų pasidalyti pasaulį, iš naujo pasiplėsti, praturtėti.

Pačioje karo pradžioje Leninas, to karo plėšikiškus tikslus atidengdamas, rašė:

„Europos pasaulinis karas turi griežtai apibrėžtą buržuazinio, imperialistinio dinastinio karo charakterį. Kova dėl rinkų, svetimų kraštų plėšimas, pastangos sulaukyti revoliucinį proletariato sąjūdį, pastangos apkvaišinti, perskirti ir išžudyti visų kraštų proletarus, užsiundžius samdytus vieno krašto vergus ant kito krašto vergų — toks vienintelis realus karo turinys ir reikšmė. (Rašt., XVIII t., 44 psl.).

Socialšovinistai, pasidavę kapitalo tarnai, nėrėsi iš kailio, norėdami pateisinti „savąją“ buržuaziją. Socialistinių partijų vadai išdavė darbininkiją, stojo imperialistinės buržuazijos pusėn, padėjo jai nuodyti proletariata nacionalizmo nuodais.

„Antrasis internacionalas nustojo gyvavęs. Jis suskilo, iš tikrųjų, į atskiras socialšovinistines partijas, kurios tarp savęs kovojo“ (Kompartijos istorija, trumpas kursas, 158 psl.).

Tiktai bolševikų partija, Lenino — Stalino partija, iš karto ir nedvejodama pakėlė kovos vėliavą prieš imperialistinį karą.

1914 metų spalio mėn. Leninas rašė:

„Dabartinį imperialistinį karą paversti pilietiniu karu — yra vienintelis tikslus proletarinis šūkis“. (Rašt., XVIII t., 66 psl.).

Šis Lenino šūkis pasiekė milijonų sąmonę ir jie, tie darbininkų, valstiečių, kareivių milijonai, vienintelės revoliucinės internacionalinės proletariato partijos, bolševikų partijos, vadovaujami, nuvertė Rusijoje buržuazinę vyriausybę ir įvedė darbininkų ir valstiečių valdžią.

Lenino įsteigtas 1919 metais III Komunistinis Internacionalas pakėlė kovos vėliavą prieš imperialistinį karą. Jis pakvietė viso pasaulio darbininkiją atmintiną pirmojo imperialistinio karo dieną — rugpiūčio 1 dieną — paskirti tarptautine antimilitaristine diena.

Kova, kurią Kominternas veda prieš imperialistinius karus, viso pasaulio darbininkijos tarpe sulaukė karštą pritarimą. Rugpiūčio pirmoji pasidarė tradicinė revoliucinių jėgų subūrimo ir jų patikrinimo diena.

Komunistai — ne pacifistai. Komunistai niekad nepasisakė prieš kiekvieną karą. Jie tik prieš grobuonišką, prieš imperialistinį karą. Bolševikai žino dviejų rūšių karus:

a) karas teisingas, ne grobuoniškas, išvadavimo karas, turįs tikslą arba apginti liaudį nuo puolimo iš šalies ir nuo mėginimo ją pavergti, arba liaudies išvadavimas iš kapitalizmo jungo, arba, pagaliau, kolonijų ir nesavarankiškų kraštų išvadavimas iš kapitalizmo jungo.

b) karas neteisingas, grobuoniškas, turįs tikslą užgrobti ir pavergti svetimus kraštus, svetimas tautas. (Komp. istorija, trumpas kursas, 161 psl.).

Pirmosios rūšies karą bolševikai visados paremdavo, nes tai teisingas karas.

Ištikimos Lenino — Stalino mokslui komunistinės partijos ir jų suburtos liaudies masės griežtai kovoja prieš agresorius ir palaiko tautas, kurios priešinasi agresijai.

Rugsėjo pirmoji — tarptautinė jaunuomenės diena

K asmetinė jaunuomenės diena — rugsėjo pirmoji — tai viso pasaulio revoliucinės jaunuomenės jėgų patikrinimas, vieningo visų kraštų jaunuomenės pasireiškimo kovoje dėl socializmo, dėl taikos.

Sprendimas švęsti tarptautinę jaunuomenės dieną buvo padarytas pačiu imperialistinio karo siautėjimo metu, būtent 1915 metais,

tarptautinėj socialistinių organizacijų Konferencijoj Berne (Sveicarijoj). Šis sprendimas, neatsižvelgiant į išdavikiškas II internacionalo pozicijas, išreiškė pažangiosios revoliucinės jaunuomenės kovos protestą prieš imperialistinį karą. Tačiau Berno konferencija nesuteikė tarptautiniam jaunuomenės sąjūdžiui revoliucinės krypties. Lenino įtakoje paskelbus šūkį: imperialistinį karą paversti pilietiniu karu, tarptautinis jaunuomenės sąjūdis įgavo tikrąją kryptį.

Bolševikai, išaiškinę oportunistinę II internacionalo politiką, atkovoję jaunuomenę iš reformizmo įtakos, parengė 1919 metais Komunistinio Jaunuomenės Internacionalo įsteigimą.

Pirmą kartą jaunuomenės diena buvo minėta 1915 metais spalio 3 d. Joje dalyvavo daugiau kaip 100 tūkstančių įvairių Europos ir Amerikos kraštų jaunuomenės.

1916 metais jaunuomenės diena praėjo su protesto prieš Lėbnachto suėmimą ženklu. Ji buvo atžymėta demonstracijomis, mitingais ir susirinkimais Vokietijoje, Austrijoje - Vengrijoje ir Amerikoje.

Dar plačiau ir išpūdingiau praėjo jaunuomenės diena 1917 metais. Tais metais pirmą kartą jaunuomenės dieną šventė ir Rusijos jaunimas, kurs į demonstraciją išėjo su bolševikiškais šūkiais.

Naujos ekonominės krizės metu jaunimo padėtis kapitalistiniuose kraštuose dar pablogėjo. 1936 metais jaunuolių bedarbių, pagal Tautų Sąjungos davinius, 32 buržuazinėse valstybėse pasiekė 7 milijonus žmonių. O Amerikos Jungt. Valst. buvo per 10 milijonų bedarbių.

Kapitalistiniuose kraštuose iš pirmų savarankiško gyvenimo dienų jaunuomenei lemta likti be darbo, badauti ir vargti. Vis mažėja moksleivijos skaičius, nes ir aukštąsias mokyklas baigusiams nėra darbo. Bet ir gavęs darbo jaunuolis netikras dėl rytojaus.

Begalinį skurdą, beviltiškumą, fizinį išsieikvojimą — štai ką jaunuomenei duoda kapitalizmas.

Su meile ir viltimi viso pasaulio jaunimas žiūri į socializmo šalį. Tarybų liaudies, tarybų jaunuomenės laimingas gyvenimas įkvepia kapitalistinių kraštų darbo jaunimą, stiprina jo valią kovoje prieš kapitalizmą.

Lapkričio 7 d. — Didžiosios Spalio Revoliucijos metinės sukaktuvės

Lapkričio 7 dieną Tarybų Sąjungos tautos ir kartu viso pasaulio darbininkija mini didžiausią proletariato laimėjimą — Didžiąją Socialistinę Spalio Revoliuciją.

1917 metų lapkričio 7 d. (spalio 25 d.) prasidėjo nauja epocha — socialistinės revoliucijos epocha, darbo išvadavimo epocha, žmonijos nuo buržuazijos - dvarininkijos išnaudojimo išvadavimo epocha.

Rusijoje socialistinė revoliucija laimėjo, ir viso pasaulio darbininkijos akys nukrypo pirmosios darbininkų ir valstiečių valstybės linkui.

Pirmomis Spalio revoliucijos dienomis Leninas atsišaukime „Į gyventojus“ rašė:

„Draugai — darbo žmonės. Atminkit, kad dabar jūs patys valdote valstybę. Niekas jums nepadės, jei jūs patys nesusivienysit ir nepaimsit visus valstybės reikalus į savo rankas. Jūsų tarybos nuo šiandien — valstybės valdžios organai, pilnateisiai, sprendžiantieji organai“.

Visos senojo pasaulio jėgos atsistojo prieš darbininkų — valstiečių valstybę. Spalio revoliucijos sutriuškinti kapitalistai ir dvarininkai suruošė karo žygį prieš tarybų valdžią. Tarptautinis kapitalas pasiuntė prieš tarybų valstybę geriausias armijas. Vokietija, Austrija, Turkija, Anglija, Prancūzija, Japonija, Lenkija, Jungtinės Amerikos Valstybės, Rumunija, Graikija, Pabaltijo valstybės ir kiti kapitalistiniai kraštai organizavo ginkluotą intervenciją prieš jauną ir dar nesutvirtėjusią tarybų valstybę.

Bet nėra tokios jėgos, kuri nugalėtų Lenino — Stalino partijos vadovaujamą tarybų liaudį. Bolševikų partija sukėlė darbininkus ir valstiečius į karą prieš svetimųjų armijas ir prieš buržuaziškai dvarinikiškus baltųjų pulkus. Tarybų respublika ir jos narsioji raudonoji armija sutriuškino baltuosius priešus ir išvijo svetimus interventus.

Sueina tik dvidešimts ketveri metai nuo to laiko, kai Didžioji Spalio revoliucija išplėšė darbininkus ir valstiečius iš kapitalistų nasrų. Per tą laiką įvyko milžiniški tarybų krašte pasikeitimai.

Iš atsilikusio, viduramžiško, tamsaus ir nekultūringo, vargingo, beteisio krašto, kuriame neišpasakytai buvo išnaudojami darbininkai ir valstiečiai, kokia buvo caro Rusija, dabar Tarybų Sąjunga virto pažangia, kultūringa, galinga socialistine valstybe.

Tarybų Sąjungoje visiems laikams likviduota kapitalistinė ūkio sistema ir išnaudotojų sluoksniai, panaikintas žmogus žmogaus išnaudojimas. Socialistinė gamybos priemonių nuosavybė — pagrindinis tarybų visuomenės ekonominio gyvenimo dėsnis.

Pagrindžiai pasikeitė tarybų krašto ekonomika. Stalino penkmečio planus įvykdžius, Tarybų Sąjunga pasidarė galinga industrine valstybe. Gamybos technikos požiūriu Tarybų Sąjunga tvirtai stovi kitų pasaulio valstybių priekyje.

Bolševikų partijos vadovaujama, tarybų liaudis pasiekė pasaulinio — istorinio laimėjimo socialistiniame žemės ūkio pertvarkyme. Vietoje mažų ir visai smulkių valstiečių ūkių su jų silpna technika ir dvarininkų bei buožių įsigalėjimu, išaugo ir sustiprėjo stambūs socialistiniai ūkiai — kolchozai (bendri ūkiai), kurie pakankamai turi traktorių, kombainų ir kitokių žemės ūkiui reikalingų mašinų. Visuotinos kolektyvizacijos keliu buvo likviduotas gausiausias Rusijoje eksploatatorių (išnaudotojų) sluoksnis — buožės.

Socializmo laimėjimas Tarybų Sąjungoje patikrino materialinių ir kultūrinių darbininkijos reikalų pagerėjimą. Dingo praeityje vargas, nedarbas, netikrumas dėl rytojaus — tai visa, kas nuolat slėgė, vargino darbininkus ir valstiečius caro Rusijoje ir kas lig šiol slėgia ir vargina darbininkiją už Tarybų Sąjungos sienų.

Spalio socialistinė revoliucija pasiekė tai, apie ką svajoto geriausi žmonijos protai: tarybų įstatymas — Stalino Konstitucija — patikrina visiems tarybų piliečiams teisę į darbą, į poilsį, į mokslą, į materialinę senatvės aprūpinimą.

Tarybų Sąjungoje daugiau nebėra išnaudojamųjų ir išnaudotojų, čia įsiviešpatavo tautų draugystė, išaugo ir pakilo kultūrinis tautų lygis, materialinė gerovė, politinis masių aktyvumas.

Darbininkai, valstiečiai ir inteligentai dirba ir gyvena draugiško bendradarbiavimo pagrindais. Pastovus ir nepajudinamas pasidarė tarybų liaudies moraliai politinis vieningumas, nes liaudį vienija Lenino — Stalino partija.

Galingas socialistinio lenktyniavimo sąjūdis, grandioziniai stachanovininkų pasiekimai dar kartą parodo — kokias galingas liaudies dvasios jėgas Spalio revoliucija pašaukė į gyvenimą.

Bet Tarybų Sąjungos vadai ir pati liaudis niekad os neužmiršta, kad ją supa kapitalistiniai kraštai ir kad jie nepraleis progos jų nepakenčiamai socialistinei valstybei pulti. Todėl tarybų liaudis, akylai sekama priešų žygius, nuolat stiprina savo karo pajėgas. Ir dabartinė Raudonoji armija ir karo — jūrų laivynas tiek galingi, kad jokie priešai pasidarė nebe baisūs.

Perėjimo nuo socializmo prie komunizmo metu „... pagrindinis mūsų valstybės krašto vidui uždavinys — yra ramus ūkiškai organizacinis ir kultūriškai auklėjamasis darbas. O kalbant apie mūsų armiją, baudžiamuosius organus ir saugumo įstaigas, tai jie savo asmenim nukreipti jau ne į krašto vidurį, bet į užsienį, į priešus iš už sienos“, — kalbėjo draugas Stalinas kompartijos XVIII suvažiavime.

Kartu su Raudonąja armija visa Tarybų Sąjungos liaudis yra pasiruošus ginti savo socialistinę tėvynę, viso pasaulio darbininkijos tėvynę.

Mes kuriame komunizmą ne tik patys sau. Tarybų Sąjunga — smogiamoji viso pasaulio proletariato brigada. Tarybų liaudies laimėjimai įkvepia kapitalistinių kraštų darbininkų klasę, suteikia jiems naujų jėgų ir tikėjimą, kad komunizmas laimės visame pasaulyje.

„Mes turime veržtis į priekį taip, kad viso pasaulio darbininkų klasė, žiūrėdama į mus, galėtų pasakyti: štai jis, mūsų priešakinis būrys, štai ji, mūsų smogiamoji brigada, štai ji, mūsų darbininkiška valdžia, štai ji, mūsų tėvynė, — jie atlieka savo darbą — mūsų darbą — gerai, — palaikysim juos prieš kapitalistus ir įžiebsime pasaulinės revoliucijos gaisrą“ (Stalinas).

Gruodžio 5 d. — Stalino Konstitucijos liaudies šventė

1 936 metais gruodžio 5 dieną nepaprastas VIII visos Sąjungos Tarybų suvažiavimas priėmė naują Tarybų Sąjungos Konstituciją — socializmo laimėjimo ir darbininkų — valstiečių demokratijos Konstituciją (Kompartijos istorija, trumpas kursas, 331 pusl.). Suvažiavimas nutarė: Naujos Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjungos Konstitucijos priėmimui atminti — paskelbti Konstitucijos priėmimo dieną, gruodžio 5 dieną, liaudies švente. Naująją Konstituciją liaudis pavadino jos kūrėjo — Stalino — vardu.

Konstitucijos pakeitimo klausimas buvo iškeltas jau 1935 metais VII tarybų suvažiavime, nes nuo Konstitucijos paskelbimo 1924 metais Tarybų kraštai pagrindžiai pasikeitė, pasikeitė klasių jėgų santykiai.

Įveikę pasiutišką liaudies priešų pasipriešinimą, tarybų krašto darbo žmonės, komunistų partijos vadovaujami, įgyvendė socializmą. Tarybų sąjungoje galutinai panaikinti išnaudotojų sluoksniai. Sukurta nauja socialistinė industrija, žemės ūkyje nugalėjo kolektyvinių ūkių sistema, galutinai patvirtinta gamybos įrankių ir priemonių socialistinė nuosavybė, kaip nepajudinamas tarybų visuomenės ūkio pagrindas.

Socializmo laimėjimas tarybų krašte leido dar labiau išplėsti tarybinį demokratizmą. Konstitucija įvedė visuotino, lygaus, tiesioginio balsavimo teisę, balsuojant slapta.

Stalino konstitucija įstatymiškai užtvirtino užkariautą ir įvykdytą Tarybų Sąjungoje socialistinę santvarką. „Politinį Tarybų Sąjungos pagrindą sudaro, — sakoma Tarybų Sąjungos Konstitucijos antrame paragrafe, — darbo žmonių deputatų tarybos, kurios išaugo ir sutvirtėjo, nuvertus dvarininkų ir kapitalistų valdžią ir įvykdžius proletariato diktatūrą“.

Tarybų Sąjunga — sąjunginė valstybė — susikūrė gera valia susijungus dabar jau šešiolikai lygiateisių socialistinių sąjunginių respublikų.

Aukščiausias Tarybų Sąjungoje valdžios organas, pagal Stalino konstituciją, yra TSR Sąjungos Aukščiausioji Taryba.

Konstitucija dar labiau sudemokratina liaudies teismą, kurį rajono gyventojai renka lygiu, tiesioginiu ir slaptu balsavimu.

Konstitucija suteikia ir garantuoja įstatymų keliu tarybų piliečiams tokias teises, kurių neturi nė vieno buržuazinio krašto piliečiai: teisę į darbą, į poilsį, teisę į materialinę senatvės aprūpinimą, teisę į mokslą.

Konstitucija, atatinant darbo žmonių interesus, ir socialistinei santvarkai sustiprinti garantuoja tarybų piliečiams žodžio, spaudos, susirinkimų ir mitingų, gatvės eisenų ir demonstracijų laisvę. Konstitucija ne paprastai skelbia demokratines laisves, bet jas įstatymų

keliu patikrina tam tikromis materialinėmis priemonėmis" (Stalinas, Apie Konstitucijos projektą, 21 pusl.).

Konstitucijoje surašytos, kaip tvirtas įstatymas, Tarybų Sąjungos piliečių pareigos: saugoti Konstituciją, vykdyti įstatymus, laikytis darbo drausmės, nuoširdžiai pildyti visuomenines pareigas, gerbti socialistinio sugyvenimo taisykles, saugoti ir stiprinti visuomeninį socialistinį turtą. „Tėvynės gynimas, — sako Konstitucijos 133-čias straipsnis, — yra šventa kiekvieno Tarybų Sąjungos piliečio pareiga“.

Tarybų Sąjungos Konstitucijoje yra surašyti darbo žmonių laimėjimai, pasiekti vadovaujant Lenino — Stalino partijai.

Stalino konstitucijos sudarymas ir jos priėmimas yra didžiausias tarybų ir viso pasaulio darbininkijos gyvenime įvykis.

Viena Tarybų Sąjungos Konstitucijos savybė, kuri ją išskiria iš kapitalistinių kraštų konstitucijų, glūdi jos giliume internacionaliniame karakteryje. Tarybų Konstitucija laiko pagrindiniu dėsniu tai, kad „... visos tautos ir rasės, nepriklausomai nuo jų praeities ir dabartinės padėties, nepriklausomai nuo jų jėgos ar silpnybės, — turi naudotis vienodomis teisėmis visose ūkio, visuomenės, valstybinio ir kultūrinio gyvenimo srityse“ (Stalinas, Apie Konstitucijos projektą, 20 pusl.).

Kapitalistinių kraštų darbo žmonėms Tarybų Sąjungos Konstitucija turi didžiausios reikšmės kaip veikimo programa.

Tarybų Sąjungos piliečiams ji turi reikšmės kaip jų kovų vaisius, jų laimėjimų žmonijos išvadavimo fronte vaisius.

„Kovų ir vargų kelio gale malonu ir džiugu turėti savo Konstituciją, kuri kalba apie mūsų laimėjimų vaisius. Malonu ir džiugu atsiminti dėl ko kovojo mūsų žmonės ir kaip jie pasiekė pasaulinio — istorinio laimėjimo. Malonu ir džiugu žinoti, kad kraujas, kurį gausiai liejo mūsų žmonės, nenuėjo veltui, kad jis davė savo rezultatus. Tai dvasiškai apginkluoja mūsų darbo klasę, mūsų valstiečius, mūsų darbo inteligentiją. Tai stumia priekį ir sukelia teisėto pasididžiavimo jausmą. Tai stiprina pasitikėjimą savo jėgomis ir mobilizuoja naujai kovai dėl naujų komunizmo laimėjimų“ (Stalinas).

Stalino Konstitucijos — demokratiškiausios Konstitucijos pasaulyje — dieną Tarybų krašte darbo žmonės demonstruoja savo didžiausius pasiekimus ir laimėjimus, kurie yra surašyti šiame didžiajame istoriniame dokumente. Jie demonstruoja savo nesvyruojamąją valią ginti šiuos laimėjimus nuo visokių liaudies priešų, savo tvirtą pasiryžimą visam pasauliui įgyvendinti socialistinę santvarką. Jie demonstruoja Stalino bloko — komunistų ir nepartinių — tvirtumą, savo moraliai politinį vieningumą, savo stiprų prisirišimą prie bolševikų partijos ir prie mylimo vado, draugo ir tautų mokytojo, genialiojo Konstitucijos kūrėjo — draugo Stalino.

Lietuvos darbo žmonės pirmą kartą Stalino Konstitucijos šventę šventė kartu su visomis laisvomis Tarybų tautomis praeitais 1940 metais, nes tais metais ir mūsų kraštas gavo Stalino Konstituciją ir naudojasi visomis joje suteiktomis teisėmis.

Lietuvos TFR išsikūrimas

IS LIŪDNOS PRAEITIES Į SVIESIĄ ATEITĮ

Tauta, kentėjusi caro priespauda, persekiojimus, kentėjusi pirmojo imperialistinio karo sunkumus ir okupaciją, džiugiai sutiko žinią apie caro imperijos griuvimą, apie revoliuciją, apie prispaustųjų tautų laisvę. Bet dar mažai sąmoningos, fanatiškai tikinčios masės nejučiomis pasidavė naujon vergovėn. Patys tauriausi žmonės — revoliucionieriai — sukišti į kalėjimus, sušaudyti, o valdžią paglemžė tariamieji socialistai liaudininkai ir krikščionys „demokratai“. Jie, kylančios milijonierių ir dvarininkų gvardijos remiami, lėpė konstitucijas. Kiekviena konstitucija skyrėsi nuo pirmosios tuo, kad labiau siaurino liaudies teises.

Kai jau pradėjo liaudies sąmonė atgyti, teko ją įvairiais būdais raminti. Įvykdyta krupavičinė „žemės reforma“. Nusigyvenę dvarininkai tuo atkurtinti: apkarpė jų apleistus laukus ir už tai jiems išmokėjo liaudies sudėtus milijonus. Toji „žemės reforma“ buvo šlykštus pasityčiojimas iš liaudies, iš buvusių kumečių ir bernų. Davė žemės ir davė progos įlgti į skolas, užsinerti kilpą.

Įmonėse, fabrikuose darbininkai buvo nepaprastai išnaudojami. Pradžioje žadėtos ir net dalimi suteiktos įvairios teisės, ilgainiui atimtos. Darbininkas liko bepinigis ir bebalsis.

Valstietis žinojo vieną nevaržomą teisę — dirbti ir tylėti. Valstietis dirbo nuo tamsos ligi tamsos ir savo gėrybėmis tukino spekuliantus ir fabrikantus. Kas valstiečio pagaminta — buvo pigiausiai vertinama, o ką jis turėjo pirkti — brangu. Valstiečiai skurdė, vergavo, kad fabrikantai ir spekuliantai galėtų gerai gyventi. Valstiečiai buvo išvaržomi, kad fabrikantas galėtų plėsti fabrikus, kad fabrikantas galėtų statyti rūmus, kad bankininkas galėtų užsieniuose pirkti plantacijas, vilas.

Mokslas, apšvieta buvo turtingųjų privilegija. Tik didelio atkaklumo valstiečiai ir darbininkai pajėgė savo vaikus išleisti į mokslus. Bet kapitalistai, pavergėjai gyvena neapykanta kitiems kapitalistams ir išnaudotojams. Krikščionys „demokratai“ vertė iš sosto liaudininkus, liaudininkai „demokratūs“, tautininkai nakties metu išstūmė iš sosto liaudininkus ir įvedė juodąją diktatūrą, kurios metu visokios piliečių teisės buvo visiškai sumindžiotos. Kai kam buvo suteikta teisė balsuoti, bet nebuvo teisės statyti kandidatus į vadinamuosius seimus, į savivaldybių ir ligonių kasų tarybas. Tą teisę turėjo tik valdžia, tik juodoji diktatūra. Privaloma teisė buvo klausyti policijos reikalavimų, nors jie būtų neleistingi. Jei kas tarė žodį prieš šią ne teisę, tas buvo laikomas valstybės priešu, išdaviku. Toks turėjo eiti į kalėjimą, į koncentracijos stovyklą.

Girdėjome miglotus pasakojimus, apvilktus melagystėmis apie kitas tautas, kurios po 1917 metų, kaip ir mes, išsivadavo iš Rusijos caro vergovės. Girdėjome, kad tos tautos sukūrė respublikas, kurių valdymo pagrindas buvo tarybos ir kad jos vadinosi tarybinėmis respublikomis, vėliau susijungusios į vieningą Tarybų Sąjungą, kad jos valdosi bolševikiškai. Kaip jos valdosi, koks tų tautų ekonominis ir kultūrinis gyvenimas, nežinojome. Kad nieko nežinotume, tuo pasirūpino valdantieji. Nei vienas laikraštis negalėjo apie tų respublikų, tų laisvųjų tautų gyvenimą parašyti. Beje, galėjo rašyti, bet turėjo rašyti išgalvotai, šlykščiai, melagingai. Mes buvome išmokyti šlykščiausių anekdotų, šlykščiausių pasakojimų apie tarybines respublikas, apie bolševikus. Tik retkarčiais išgirdavome teisingų pasakojimų. Tai būdavo slapti pasakojimai. Tai buvo pasakojimai aktyviųjų komunistų, kuriems teko laimėti pabūti Tarybų Sąjungoje.

Iš viso krašto nuolat girdėdavome džiugių žinių, kurios juodosios reakcijos šulams buvo nepaprastai liūdnos. Nuolat ir nuolat buvo pranešama, kad kaime ir miesteliuose labai plečiasi komunizmas, komunistinė literatūra turi nepaprastą pasisekimą. Užnemunė labai bolševikėja, Aukštaitija baigia subolševikėti ir pan. Prasidėjus antrajam imperialistiniam karui, į kurį Tarybų Sąjunga neįsitraukė, komunistams simpatijos krašte dar padidėjo. Žlugus ponų Lenkijai ir Tarybų Sąjungai parodžius lietuvių tautai simpatijas — gražinus sostinę Vilnių — bolševikams simpatijos dar padidėjo.

Tarybų Sąjunga, visą laiką lietuvių tautai jautusi simpatijų, pasirūpino, kad toji, daug kentėjusi ir didžiai pažangi tauta, nebūtų įtraukta į imperialistų šėlimą. Ji mūsų kraštą apsaugojo nuo karo baisenybių. Lietuvos liaudis ramiai atsikvėpė, sužinojusi apie Raudonosios Armijos įguly įkūrimą. Raudon-armiečiams, mūsų žemės saugotojams, visur buvo reiškiamos simpatijos. Tačiau reakcingasis gaivalas, kuris buvo valdžioje, negalėjo to pakelti. Tas gaivalas nerimo. Organizavo provokacijas prieš Raudonosios Armijos įguly dalinius, prieš atskirus karius ir karininkus.

Viskas turi galą. Juodoji reakcija jo taip pat susilaukė. Apie ją šiandien Lietuvos liaudis su panieka atsiliepia ir ateityje atsilieps.

Į ŠVIESIĄ ATEITĮ, Į LAISVĘ IR LYGYBĘ

Tarybų Sąjungai su Lietuva pasirašius savitarpinės pagalbos sutartį ir Lietuvoje įkurdinus Raudonosios Armijos įgulas, prieš jos narius — raudonarmiečius kartkartėmis buvo ruošiami pasikėsinimai, sistemingos provokacijos. Nežiūrint daugkartinių įspėjimų, buržuazinė vyriausybė „nepajėgė“ susitvarkyti. Tarybų Sąjunga, kelis mėnesius kantriai tas provokacijas kentusi, turėjo visai griežtai reaguoti.

1940 m. birželio 15 d. 10 val. turėjo būti atiduoti teismui provokacijos veiksmų kaltininkai — vidaus reikalų ministeris Skučas ir saugumo policijos direktorius Povilaitis. Turėjo būti suformuota vyriausybė, kuri sugebėtų ir būtų pasiryžusi laiduoti garbingą Tarybų Sąjungos ir Lietuvos savitarpinės pagalbos sutarties įgyvendinimą ir ryžtingai sutramdyti sutarties priešus. Tos dienos 15 valandą papildomos Raudonosios armijos įguly dalys įžengė į Lietuvos teritoriją. Gyventojai visose vietose žygiuojančius karius sutiko su entuziazmu — su ovacijomis ir gėlėmis. Galingieji Lietuvos valdovai — juodojo režimo viršūnės, niekeno negrasinami, patys nakties metu bėgo iš Lietuvos į užsienius. Juos pasekė ištikimieji klapčiukai. Ko jie bėgo? Kas jiems grasė? Jie bėgo nuo savo tamsių darbų. Bėgo nuo liaudies.

Birželio 17 d. naują vyriausybę sudarė draugas J. Paleckis, pasiimdamas atsakingas ministerio pirmininko, o kartu eidamas ir respublikos prezidento, vietoje pabėgusio Antano Smetonos, pareigas. Iš viso krašto pasipylė tūkstančiai sveikinimų liaudies vyriausybei, nes į ministerių tarybą įėjo žmonės iš liaudies, žmonės, kurie visą laiką dirbo su liaudimi, dėl liaudies. Birželio 18 d. vakare drg. Paleckis per radiją pasakė į tautą kalba, kviesdamas visus į darbą, visus pasilikti savo vietoje. Birželio 19 d. iš provincijos, o birželio 20 d. iš Kauno kalėjimų paleisti politiniai kaliniai, paleisti žmonės, kurie daug metų kovojo dėl liaudies teisių. Kariuomenė pareiškė ištikimybę naujai vyriausybei, pasižadėjo saugoti kraštą. Birželio 24 d. prasidėjo darbo žmonių organizavimas į profesines sąjungas. Pirmieji ta laisve pasinaudojo Kauno šoferiai ir konduktorai. Tą dieną Kaune įvyko šimtatūkstantinis gyventojų mitingas, kuriame buvo reikalaujama legalizuoti komunistų partiją, reikalaujama glaudžių santykių su Tarybų Sąjunga, reikalaujama tarybų santvarkos Lietuvoje, sveikinama Raudonoji armija, draugas Stalinas. Ta pat vakarą paskelbtas vyriausybės įsakymas, kad legalizuojama 1918 metais Vilniuje įsteigtoji Lietuvos Komunistų Partija, kad įsteigtas Liaudies Kultūros Fondas. Birželio 26 d. masiniai džiaugsmo mitingai įvyko provincijoje. Visur buvo reikalaujama tarybų santvarkos. Sveikinama legalizuota komunistų — didžiųjų liaudies laisvės kovotojų — partija. Tą dieną viešai, be cenzūros išėjo komunistų partijos laikraštis „Tiesa“, kuris daug metų ėjo pogrindžiuose ir slapta Lie-

tuvos gyventojams pasakodavo teisybę apie Tarybų Sąjungą, keldamas valdančiųjų niekšybes. Vietoje buržuazinės reakcinės policijos įsteigta darbo žmonių milicija.

ISARDYTAS MARIONETINIS TEATRAS — SMETONINIS „SEIMAS“

Juodoji reakcija daug metų liaudžiai žadėjo atstovybę. Pagaliau, buvo paskelbti „seimo“ rinkimai. Seime nebuvo nei vieno darbininko, nei vieno mažžemio. Tai buvo ne seimas, bet valstybės išdo apmokamas dvarininkų ir juodosios reakcijos ministerių susirinkimas. Birželio 27 d. paskelbtas nutarimas, kad nuo liepos 1 d. „seimas“ paleidžiamas. Tą nutarimą liaudis sveikino mitinguose ir telegramomis.

Jaunuomenė juodosios reakcijos laikais galėjo organizuotis tik į tokias organizacijas, kurioms vadovavo kunigai ir reakcingieji „vadai“. Pažangioji jaunuomenė neturėjo jokios organizacijos. Ji rinkdavosi į pogrindžius. Tokiam veikimui atėjo galas. Pažangiajai jaunuomenei ir mitinguose visuomenei reikalaujant, birželio 28 d. legalizuota Lietuvos Komunistinio Jaunimo Sąjunga, kuri dabar leidžia dienraštį „Komjaunimo Tiesa“. Leista steigti darbininkų ir tarnautojų profesines sąjungas. Bedarbių armija, dešimtis metų alkusi ir vargusi, pajuto atėjusį jai laisvės ir džiaugsmo dieną. Vyriausybė, nutraukusi išlaidas nebūtinėms reikalams — atleidusi kapelionus ir tikybos mokytojus, sustabdžius mokėjimus tikybinėms organizacijoms ir kitiems nebūtinėms reikalams, — daug pinigų paskyrė nepaprastai reikalingiems darbams ir prie jų pristatė dirbti tūkstančius bedarbių.

KAREIVIUI SUTEIKTOS ŽMOGIŠKOSIOS TEISĖS

Buržuazniais laikais kareivis nedaug kuo skyrėsi nuo kalinio. Jis neturėjo jokios laisvės. Liepos 2 d. baigėsi kareivinių kalėjimas. Pirmą kartą Lietuvoje kareiviams suteikta teisė būti pilnateisiais žmonėmis. Tą dieną daugelyje vietų įvyko kareivių mitingai. Sieniniai laikraščiai pirmiausia pasirodė kariuomenės dalyse, pašalinti reakcingieji karininkai. Kareiviams leista manifestuoti kartu su kitais gyventojais. Su vienos reakcijos panaikinimu, panaikinti ir tarptautiniai reakcijos ryšiai — nutraukta Lietuvos, Latvijos ir Estijos „santarvės sutartis“.

Prieš liaudies valią Lietuvai buvo primestas konkordatas, už kurį gauta kelios vyskupijos ir naujos dykaduonių auklėjimo įstaigos — klierikų seminarijos. Konkordatu įsteigta valstybė — valstybėje. Kunigams suteikta įvairiausių teisių. Liaudies vyriausybė liepos 5 d. įvykdė liaudies valią — atsisakė nuo konkordato.

Kitą dieną jau buvo paskelbtas Liaudies Seimo rinkimų įstatymas. Liepos 8 d. kariai pirmieji savo mitinguose pasisakė už rinkiminę Darbo Liaudies Sąjungos platformą. Tuoj pasipylė šimtai masinių mitingų, kuriuose pasisakyta už šios sąjungos rinkiminę platformą ir už jos išstatytus kandidatus į Liaudies Seimą. Liepos 14 ir 15 dienomis įvyko rinkimai, per kuriuos balsavo 95,51% visų turėjusių teisę balsuoti. Išrinkti 79 atstovai iš geriausiųjų, tauriausiųjų darbo žmonių, iš žmonių, kurie aktyviai kovojo su reakcija visą „nepriklausomo“ gyvenimo metą, kurie sėdėjo kalėjimuose, o iš jų išėjo vėl dirbo liaudies gerovei, liaudies laisvei. Liepos 21 d. šis demokratiškiausiai išrinktas Liaudies Seimas susirinko iškilmingojo posėdžio. Jis paskelbė liaudies valią savo deklaracijoje, kurioje buvo pareiškta, jog

LIETUVA NORI ISIJUNGTI Į TARYBŲ SAJUNGĄ

Vos tai paskelbus, visame krašte įvyko mitingai, kuriuose sveikintas Liaudies Seimo nutarimas, liaudies noro ir valios įvykdymas. Po liaudies valios pareiškimo ėjo pareiškimas: liepos 22 dieną Liaudies Seimas paskelbė deklaraciją, jog žemė priklauso tiems, kurie ją dirba, kad žemė yra liaudies, tai yra, valstybės nuosavybė, kad ją daugiau neturi teisės niekas pirkti ir

parduoti. Liepos 23 d. liaudies kapitalai perėjo liaudžiai — bankai ir stambioji pramonė nacionalizuota. Kapitalistai iš darbo masės sturbė prakaitą ir krovė milijonus. Tiems milijonams laikyti prisistatė bankų, o už augančius procentus įsikūrė pramonės įmonių, kuriose eksploatavo darbo žmogų dvigubai: eksploatavo tą darbo žmogų, kuris dirbo įmonėje, mokėdami tokius atlyginimus, kokie kapitalistams patiko mokėti, už sunkiai uždirbtus pinigus davė tiek gaminių ir tokia kaina, kokia jiems patiko; eksploatavo valstietį, nustatydami už jo gaminius žemiausią kainą ir už savo gaminius, kurių valstietis turėjo pirkti, tokią kainą, kokia kapitalistui patiko. Liepos 23 d. ta eksploatacija, žmogus žmogaus eksploatacija, baigėsi.

Krašte prasidėjo fabričių ir bankų perėmimas, krašte sudarinėjamos žemės ūkio komisijos, matininkai su brigadomis ėjo į laukus, naikino vergijos žymes — parceliavo dvarus, o Liaudies Seimo išrinktoji delegacija vyko į viso pasaulio darbo žmonių sostinę, į Tarybų Sąjungos raudonąją sostinę Maskvą. Tarybų Sąjungos Aukščiausioji Taryba, susirinkusi posėdžio, išklausiusi Lietuvos liaudies atstovų prašymą, padarė istorinį nutarimą, kuris įgalino Lietuvą įsijungti į Didžiąją socializmo—komunizmo tėvynę, kuris paskelbė, jog Lietuva turi teisę vadintis brangiai skambančiu vardu —

LIETUVA TARYBŲ SOCIALISTINĖ RESPUBLIKA!

Delegacijai iš Maskvos dar negrįžus, visame krašte vyko milžiniški džiaugsmo mitingai, kuriuose reikštas džiaugsmas dėl įstojimo į galingąją sąjungą, siunčiamą tūkstančiai pasveikinimų Tarybų Sąjungos Aukščiausiąjai Tarybai, vyriausybei, Raudonosios armijos vadovybei, mūsų liaudies delegacijai ir visų gausiausiai ir karščiausiai sveikinimai Didžiajam Draugui Stalinui!

Liaudies vyriausybė paskelbė santuokos ir metriacijos įstatymus, o rugpiūčio 15 d. įvyko pirmieji civiliški krikštai ir santuokos — civilinės metriacijos, kurios šiandien sėkmingai praktikuojamos. Rugpiūčio 24 d. Liaudies Seimas susirinko nepaprastos sesijos, o rugpiūčio 25 dieną padarė istorinį aktą, priėmė

LIETUVOS TSR KONSTITUCIJA — PAGRINDINĮ ĮSTATYMĄ — STALININĖ KONSTITUCIJA,

nes mūsų respublikos Konstitucija yra suderinta su Tarybų Sąjungos, su Stalino Konstitucija. Liaudies Seimas pavadintas Laikinąja Aukščiausiąja Taryba, Vilnius paskelbtas Lietuvos TSR sostine, Aukščiausios Tarybos Prezidiumo pirmininku išrinktas drg. Justas Paleckis, Ministerių taryba pavadinta Liaudies Komisarų Taryba ir jos pirmininku išrinktas drg. Mečys Gedvilas, visos ministerijos perorganizuotos į komisariatus ir įsteigta naujų komisariatų. Rugpiūčio 30 d. nutarta liaudies kariuomenę įjungti į Raudonąją armiją, į tos armijos šaulių teritorinį korpusą. Visas gyvenimas pasidarė nepaprastai judrus. Iš Prienų visą kraštą aplėkė džiugios žinios, kad statybos darbininkai pakėlė darbo našumą ir jų darbas prilygsta Tarybų Sąjungos stachanovininkų darbui. Netrukus į socialistinio darbo tempą įsitraukė tūkstančiai darbininkų.

Neapleistos ir kitos sritys. Rugsėjo 27 d. nacionalizuotos knygų leidyklos, knygynai, kad iš knygos, iš paties svarbiausio kultūros ir apšvietos veiksnio toliau niekas nedrįstų daryti biznio. Knygoms leisti ir platinti įsteigta Valstybinė Leidykla. Prasidėjo kartu ir suaugusių mokymas ne tik per pigią ir gerą knygą, bet ir mokykloje. Rugsėjo 31 d. atidaryta pirmoji vidurinė suaugusiems mokykla, o vėliau jų skaičius kasdien augo ir tebeauga. Įsteigta suaugusiems pradžios ir vidurinių mokyklų, bendro ir specialaus lavinimo kursų, kultūros židinių, skaityklų, bibliotekų, raudonųjų kampelių, kuriuose suaugusieji gauna partinį švietimą ir bendrąjį išsilavinimą.

Spalio 29 d. nacionalizuoti kino teatrai, viešbučiai, ligoninės, poliklinikos, vaistinės, o kitą dieną — spalio 31 d. liaudies nuosavybėn perėjo stambieji namai, kurie už liaudies sudėtus pinigus buvo kapitalistų pastatyti. Pa-

galiau lapkričio 3 d. paskelbtas istorinės vertės dokumentas apie žemės pertvarkymo baigimą. Juo iš buvusių baudžiavos kūrėjų, modernių laikų baudžiavos palalkytojų, dvarininkų ir stambiųjų žemvaldžių paimta

APIE 600.000 HA IR IŠDALYTA 71.000 ŠEIMŲ

bežemių, mažžemių ir dvaro kumečių, tiems žmonėms, kurie visą laiką gyveno iš darbo žemės ūkyje, bet savo žemės neturėjo arba turėjo labai mažai. Jiems įsikurti vyriausybė pradžia paskyrė 20.000.000 litų. Jau tuoj, kai tik matininkai baigė darbą, daugelis gavę žemės savo sklypeliuose ėmė kurtis. Pirmiausia žemę paruošė šio pavasario sėjai, o kiti jau trobas ėmė statyti. Kur buvo lėbauta, ištvirkauta, kur liejosi šampanas ir darbininko kruvinas prakaitas, čia įsikuria 71.000 šeimų, kurios myli savo žemę ir jai bus ištikimi ligi mirties. Su džiaugsmu lapkričio 7 ir 8 dienomis Lietuvos TSR darbo valstietiai, darbininkai ir darbo inteligentai šventė didingąją pergalės šventę — Didžiosios Socialistinės Spalio Revoliucijos šventę, padėkos šventę už laisvę ir teisingumą, už lygybę ir tautų sugyvenimą.

Po didžiosios šventės, lapkričio 11 d., Tarybų Sąjungos Aukščiausios Tarybos Prezidiumas paskelbė įsaką, kad Lietuvos piliečiams suteikiama teisė išrinkti savo deputatus į TSRS Aukščiausiąją Tarybą ir į Tautybių Tarybą. Rinkimų kampanijai entuziastiškai ir sėkmingai vykstant, lapkričio 12 d. paskelbiamas įsakymas, jog paleidžiamos buržuazijos paliktosios vietos savivaldybės ir steigiami Vykdomieji Komitetai apskrityse, valsčiuose ir apylinkėse. Lapkričio 15 d. sužinome nepaprastai linksmą žinią —

LIETUVIŠKOSIOS ŽEMĖS RENKASI Į VIENĄ VIETĄ. —

Gudijos TSR gražina Lietuvos TSR tas lietuviškas sritis, kurias želigovskinė—pilsudskinė Lenkija buvo smurtu ir apgaule paglemžusi ir apie 20 metų laikiusi pavergtas. Nuo švenčių iki Druskininkų grįžta Lietuvai visi lietuvių gyvenami plotai.

Vis tvirčiau ir tampriau įsijungiama į Tarybų Sąjungą. Anksčiau įsijungimas buvo politinio pobūdžio, o lapkričio 25 d. įsijungiama ir ekonomiškai. Lietuvos TSR greta lito įvedama ir Tarybų Sąjungos valiuta — rublis ir červoncas, visiems dirbantiems pertvarkomas atlyginimas, panaikinami draudimo ir darbo pajamų, biudžetui subalansuoti mokesčiai, steigiamas valstybinis socialinis dirbančiųjų draudimas per profesines sąjungas, prekyboje nustatomos valstybinės kainos — užkertamas kelias spekuliacijai.

Lapkričio 30 d. panaikinama buržuazinė teismo santvarka ir įvedami tarybiniai liaudies teismai — tarybinė teismo santvarka. Liaudžiai suteikiama teisė rinkti teisėjus ir kontroliuoti teismą. Teisėjai savo darbo apyskaitą privalo duoti liaudžiai.

Gruodžio 1 d. įvestas visuotinis valstybinis visų dirbančiųjų neapmokamas gydymas.

Visa tai įvyko taip staigiai. Tokio trumpo laiko tokia turtinga istorija. Ir tai dėl to, kad liaudis paėmė valdžią į savo rankas, kad ji galėjo vieną kartą pareikšti savo valią, kad ji respublikos vairą pasuko teisinga kryptimi. Laimėjimai cina po laimėjimų. Mūsų respublika galės būti viena laimingųjų respublikų didžiojoje Tarybų Sąjungos — tarybinių respublikų šeimoje, jei visi piliečiai būsime vieningi, jei visi būsime darbštūs, jei visi gyvensime santarkeje, jei visi kaip vienas seksime didžiasias Lenino idėjas. Tarybinė santvarka — pati teisingiausioji santvarka. Tarybų šaliai vadovauja žmogus, kuriam pasitiki apie 200 milijonų kūrybingų darbo žmonių, kurie seka jo nurodymus, kurie tik jo darbams, kurie myli Tą Didįjį, Išmaningąjį viso pasaulio darbo žmonių tėvą, mokytoją ir globėją DRAUGĄ STALINĄ!

E. ERŠKĖTIS

Žemės ūkio pertvarkymas Lietuvos TSR

Žemė tiems, kurie ją dirba.

Ilgus amžius Lietuvos darbo valstiečiai savo prakaitu laistė žemę maitintoją ir tokius pat ilgus amžius vargo skaudų vargą. Keitėsi valdovai, keitėsi politinės ir ekonominės santvarkos, o darbo valstiečiai buvo vis tie patys išnaudotojų vergai. Kunigaikščiai, karaliai, visokio plauko ir titulų dvarininkai, įvairių tikybų dvasininkai, vienuoliai, kapitalistai, spekuliantai visi buvo darbo valstiečiams tie patys vorai, kurie siurbė jų prakaitą ir kraują. Valstiečiai amžinai dirbo žemę, bet ne sau, o išnaudotojams. Valstiečiui menkas blogiausios žemės sklypas, o išnaudotojams tūkstančiai valakų, dešimtinių, hektarų. Valstiečiui sausos duonos pluta, o išnaudotojams perteklius, prabanga, lėbavimai. Valstiečiui kiaura pastogė vėjo pagairose, o išnaudotojams balti rūmai, paskendę soduose, parkuose.

Ne vieną kartą valstiečiai bandė sukilti prieš savo engėjus, tačiau geriausiai jų sūnūs nelygioje kovoje turėjo žūti.

Didžioji Spalio revoliucija 1918 metais buvo sužibus skaisčia išsilaisvinimo viltim ir Lietuvos valstiečiams, tačiau buržuazija su interventų pagalba juos vėl pasijungė vergauti lietuviškiems išnaudotojams. Buržuazinė žemės reforma buvo tik gudrus manevras teisingo žemės valdymo siekiantiems darbo valstiečiams apgauti. Bežemiams buvo duota žemės, bet nebuvo duota sąlygų joje įsikurti. Per trumpą laiką bežemių gautoji žemė vėl pradėjo grįžti dvarininkams. 1930 metais 35,4% gautų sklypų jau buvo parduota. Toks pat likimas laukė ir kitų šiaip taip įsikūrusių naujakurių. Juos smaugė skolos, išperkantieji ir kiti mokesčiai. Dvarininkų valdomos žemės normos iš 30 ha išaugo iki 150 ha, net iki 300 ha. Kai kurie dvarininkai tariamai nelegaliai valdė net tūkstančius ha, o valstiečių ūkiuose smarkavo antstoliai su varžytynėmis. **Per visą lietuviškos buržuazijos viešpatavimo laiką buvo parduota 25.000 valstiečių ūkių.**

Didžiąją valstiečių masės dalį sudarė vargingieji valstiečiai — mažžemiai. 1930 metų žemės ūkio surašymo duomenimis iš 308,7 tūkstančių tuomet Lietuvoje buvusių ūkių 153 tūkst. ūkių, t. y. pusė ūkių, žemės turėjo nuo 0,2 ha iki 10 ha ir iš 4 mil. 327 tūkst. ha viso dirbamos žemės ploto valdė tik 746 tūkst. ha, taigi pusė visų ūkių valdė tik 1/6 visos žemės. Tuo tarpu 30 ha ir daugiau turinčių ūkių buvo tik 30,3 tūkst. arba 9,8% visų ūkių, bet žemės jie valdė 1 milijoną 734 tūkst. ha. Pačių vargingųjų valstiečių ūkių nuo 0,2 ha iki 2 ha buvo 35,1 tūkst. ir jie valdė iš viso 28,3 tūkst. ha, tuo tarpu pusantro tūks-

tančio (1,6) ūkių turėjusių 100 ir daugiau ha, valdė 273,4 tūkst. ha, t. y. beveik 10 kartų daugiau.

Vis labiau išigalinčiai ir stiprėjančiai Lietuvos buržuazijai, be abejo, rūpėjo vis labiau valstiečius silpninti, kad jie duotų jai vis pigesnės darbo jėgos ir tuo būdu didesnio pelno. Žemės spekuliacijos rinkoje, aišku, darbo valstiečiai buvo bejėgiai, ir žemelė iš jų rankų slydo ir slydo.

Tarybų S. Resp. pirmoje eilėje išsprendė žemės klausimą. L. Seimas 1940 m. liepos 22 d. priimtoje deklaracijoje paskelbė:

Ne kartą pakilo Lietuvos valstiečiai prieš naują eksploatatorių jungą. Geriausi jos sūnūs stoji po darbininkų valstiečių raudona vėliava, komunizmo vėliava. Daugelis, kaip Karolis Požėla, krito herojais nelygioje kovoje. Ir vėl prispausti, pažeminti beginkliai darbo žmonės buvo priversti trauktis prieš ginkluotus senojo režimo būrius, nusinešdami savyje viltį ir įsitikinimą apie artimą pergalę.

Dabar amžiams padarytas galas tai košmariškai praeičiai. Patys dirbantieji pasidarė išlaisvintosios Lietuvos šeimininkais. Atėjo valanda, kada išsipildė mūsų senelių ir tėvų svajonės, kada darbo liaudis ant naujų tarybų valdžios pagrindų kuria sau ir savo vaikams šviesų ir laimingą gyvenimą.

Reikšdamas visų darbininkų valią ir vadovaudamasis gyvybiniais darbo valstiečių interesais, Liaudies Seimas paskelbia visą Lietuvos žemę su jos gelmėmis, visus miškus ir vandenį priklausančius liaudžiai, t. y. valstybės nuosavybe. Nuo šiandien žemę valdys tie, kurie ją dirba.

Seimas nutaria nustatyti visoje Lietuvoje valstiečių ūkiams apribotą 30-ties hektarų normą vienam ūkiui, o valstiečių ūkių žemės ploto perteklių, prašokantį normą, paversti valstybiniu žemės fondu, siekiant pagelbėti bežemiams ir mažžemiams valstiečiams įsigyti žemės.

Visa žemė, esanti nuo šio laiko dirbančiųjų ir valstiečių rankose, o lygiai ir žemė, kuri bus valstybės perduota bežemiams ir mažžemiams valstiečiams, užtvirtinama amžinam valstiečių naudojimuisi. Visokie bandymai pasikėsinti į asmeninę valstiečių nuosavybę arba prieš darbo valstiečių valią, primetant jiems kolehozų organizaciją, bus griežtai nubauti, kaip kenkia liaudies ir valstybės interesams.

Valstiečių padėčiai palengvinti, seimas nutaria nubraukti nuo valstiečių visus išperkamuosius žemės mokėjimus pagal įvykdytą anksčiau žemės reformą. Tuo pačiu metu seimas paveda vyriausybei peržiūrėti klausimą apie valstiečių padėties palengvinimo priemones ryšium su visais likusiais skolų įsipareigojimais, užgulusiais dirbančiųjų valstiečių ūkius, apie panaikinimą neteisingų mokesčių ir apie priemones mokesčių naštai palengvinti dirbantiems gyventojams.

Norėdamas atžymėti istorinę dieną — liepos 21 dieną, tarybų valdžios Lietuvoje paskelbimo dieną, — seimas nutaria atleisti darbo valstiečius nuo mokesčių nedamokėjimų, o taip pat nuo pabaudų, uždėtų administracijos tvarka.

Sitas istorinis Liaudies Seimo tarimas šiandien yra tapęs Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Konstitucijoje įrašytu įstatymu ir žemė, tapusi valstybės, t. y. visos liaudies nuosavybe, pagal Konstitucijos 9 str. užtvirtinta valstiečiams naudotis „nemokamai ir neribotam laikui“. Tokiu būdu su šaknimis buvo išrauta žemės valdymo neteisėybė, tokiu būdu buvo pašalinti bet kokie žemės spekuliacijos galimūmai, tokiu būdu Lietuvos, jau Tarybų Socialistinės Respublikos, valstiečiai tapo visiems laikams vieninteliais žemės šeimininkais.

Vykdydama Liaudies Seimo nutarimą, vyriausybė tuojau ėmėsi sudaryti valstybinį žemės fondą bežemiams ir mažžemiams aprūpinti. 1940 m. rugpiūčio 5 d. Ministerių Taryba nutarė į valstybinį žemės fondą paaimti šias žemes:

a) visas valstybines žemes ir vietas savivaldybių žemes, kurios betarpiškai nereikalingos valstybei ir savivaldybėms;

b) visas dvarininkų žemes su sodybomis, trobesiais, gyvu ir negyvu inventoriumi;

c) visas bažnytines, parapijines, vienuolynų ir kitų religinių organizacijų ir įstaigų žemes;

d) tų piliečių žemes, kurie gyvena miestuose, patys žemės nedirba ir turi kitus pragyvenimo šaltinius, išskyrus sodybas ir nedidesnius kaip 10 ha žemės sklypus, priklausančius darbininkams, žemesniems tarnautojams, mokytojams, o taip pat asmenims, turintiems ypatingų nuopelnų Lietuvos liaudžiai, mokslui ir menui;

e) tą bendro žemės ploto dalį, kuri priklauso valstiečių ūkiams, didesniems kaip 30 ha.

Ministerių Tarybos 1940 m. rugpiūčio 7 d. patvirtintame Valstybinės Žemės Ūkio komisijos paaiškinimo 1 str. pasakyta, kad

„Dvarininkais laikomi: a) stambių dvarų valdytojai, kilę iš seno dvarininkų luomo, arba tie valdytojai, kuriems, vykdant ankstyvesnę žemės reformą, buvo palikta vadinamoji „dvarininkiška norma“, b) buvusieji aukštieji valdininkai, pramonininkai, verslininkai ir kiti miesto buržuazijos atstovai, o taip pat stambūs žemvaldžiai, kurie dvarus valdė ūkvedžių ar specialių įgaliotinių pagalba“.

Kitiems stambiems ūkių valdytojams, jei jie vesdami ūkius, nuolat juose gyveno, gaudami pajamas tik iš tų ūkių, paliekama žemės norma 30 ha. Be to, pagal išaiškinimo 3 str.

„Darbininkams, mokytojams ir valstybinių, visuomeninių ir privačių įstaigų tarnautojams, išskyrus šio išaiškinimo 1 str. minėtus asmenis, kurie patys gyveno kaime ir dirbo savo ūkiuose, arba ten gyveno ir dirbo jų šeimos, paliekama norma ligi 30 ha.

Darbininkams, mokytojams, smulkiems valstybinių, visuomeninių ir privačių įstaigų tarnautojams ir asmenims, turintiems nuopelnų liaudžiai arba mokslui ar menui, kurie žemę paveldėjo arba įgijo iš darbo sutauptų, bet kurie ligi š. m. birželio 17 d. kaime negyveno ir fiziškai savo ūkyje nedirbo, valstiečių žemės ūkio komisijos nutarimu

gali būti palikta ligi 10 ha arba kiekvienu atveju jų sodybos su trobesiais ir teisė gauti žemės aleityje tuo atveju, jei jie grįžtų į kaimą“.

Sitais nutarimais buvo galutinai likviduotas dvarininkų luomas, pašalinta ta votis, kuri ištisus amžius kankino valstiečių liaudį.

Tame pačiame Ministerių Tarybos 1940 m. rugpiūčio 5 d. nutarime buvo nustatyta, kad

„Teisę gauti žemės iš valstybinio žemės fondo turi visi bežemiai ir mažžemiai valstiečiai (t. y. šeimos galvos), turį ne daugiau kaip 8 ha, o taip pat žemės ūkio darbininkai, gyveną kaimuose ir bažnytkaimiuose, be lyties, tautybės ir religijos skirtumo.

Pirmenybę žemei gauti turi:

a) valstiečiai, kurių žemė paimta valstybės reikalams;

b) bežemiai ir mažžemiai valstiečiai, kurie turi dideles šeimas;

c) smulkieji nuomininkai valstiečiai, turį pasistatę ant nuomojamų žemių nusavus trobesius, ir kitokie smulkūs žemės nuomininkai;

d) kiti mažžemiai valstiečiai, turį mažiau kaip 8 ha žemės;

e) ordinarininkai, ilgus metus dirbę dvaruose.

Kaimuose mažžemiams valstiečiams pridedama žemės tiek, kad bendras tų ūkių plotas padidėtų ligi 10 ha. Žemė duodama vietose, kiek galint artimesnėse valstiečių valdomiems sklypams, arba arti kaimų, kuriuose bus kuriami nauji ūkiai. Bežemiams valstiečiams ir žemės ūkio darbininkams žemės duodama ne daugiau kaip 10 ha.

Vietose, esančiose arti miestų ir miestelių, ši norma gali būti sumažinta ligi 50%.

Kaimo amatininkai, kurie negali pragyventi iš savo amato ir todėl yra priversti užsiimti žemdirbyste, gali gauti žemės ligi 2—3 ha.“

Didžiulį žemės pertvarkymo darbą buvo nusistatyta atlikti kuo trumpiausiu laiku. Tuojau buvo sudarytos apskričių ir valsčių žemės ūkio komisijos, į kurias buvo įtrauktos darbininkų ir valstiečių masės. Nepaprasto atsidėjimo ir darbo entuziazmo dėka per vieną mėnesį, nuo liepos 26 d., kada pradėjo veikti Valstybinė žemės ūkio komisija, jau buvo baigti visi parengiamieji žemės pertvarkymo darbai, t. y. buvo apmatuota 30.026 ūkiai, iš kurių buvo imama daugiau ar mažiau žemės į žemės fondą. Iš viso buvo patikrintas plotas 1.540.000 ha ir apmatuota 340.000 ha; priimta ir ištirta 180.090 prašymų žemei gauti ir ištirta daug tūkstančių skundų. Natūroje buvo sudaryta 8.423 sklypai ir jiems atmatuota 38.208 ha žemės; ištirta vietoje per 200 dvarų ir iš jų 120 gerųjų atrinkta valstybiniam ūkiams.

Po kruopštaus visų darbų patikrinimo Lietuvos TSR Komisarų Taryba rugsėjo 24 d. paskelbė tokį nutarimą:

„Lietuvos TSR Liaudies Komisarų Taryba, išklausiusi Valstybinės Žemės ūkio Komisijos pranešimą apie jos išpildytą Liaudies Seimo nusprendimą paskirstyti žemę tarp darbo valstiečių ir tuo įvykdyti jų amžinus troškimus, nutaria:

1. Nusavinti, pagal Valstybinės Žemės Ūkio Komisijos pateiktą sąrašą, žemę iš 388 dvarininkų, kilusių iš bajorų — baudžiauninkų, iš viso 73.285 ha, su visais trobesiais, gyvu ir negyvu inventoriumi, ir perduoti ją į Valstybinį Žemės fondą.

2. Patvirtinti Valstybinės Žemės Ūkio Komisijos sudarytą bendrą Valstybinį Žemės fondą, iš viso 559.913 ha žemės, nusavintos iš 26.526 žemvaldžių, tiek aukščiau minėtų, tiek ir iš kitų stambių žemvaldžių, turėjusių daugiau kaip 30 ha, grupių.

3. Pradėti skirstyti Valstybinį Žemės fondą bežemiams bei mažžemiams valstiečiams ir dvarų bernams (ordinarininkams), pagal jų paduotus ir žemės komisijų svarstytus pareiškimus.

4. Visų nusavintųjų ir padalytųjų dvarų sodybas kartu su trobesiais sunaudoti bendriems valstybės reikalams — žemės ūkio mašinų punktam, ligoninėms, mokykloms, poilsio namams ir kaimo kultūros — švietimo centrams tose sodybose steigti.

5. Pavesti Žemės Ūkio Liaudies Komisarui išdirbti ir pateikti Liaudies Komisarų Tarybai patvirtinti projektą, kaip sunaudoti nusavintą iš dvarininkų gyvą bei negyvą inventorių ir iš dalies aprūpinti juo, valstybinio kreditavimo tvarka, mažžemius ir naujai žemę gavusius valstiečius.“

Žemės gavo 72.500 valstiečių, jų tarpe 41.787 mažžemiai, 7.288 nuomininkai, o likusieji bežemiai.

Tokiu būdu beveik per tris mėnesius buvo atliktas milžiniškas darbas, tokiu būdu Lietuvos TSR valstiečiai tapo tikrais žemės šeimininkais, tokiu būdu galutinai buvo likviduotos baudžiavos liekanos. Toks teisingas žemės valdymo sutvarkymas pasidarė įmanomas todėl, kad mūsų šalyje įsigyveno tarybų socialistinė santvarka, kad visą krašto valdžią į savo rankas perėmė valstiečiai ir darbininkai, kad jie tapo laisvais savo gyvenimo ir laimės kūrėjais.

Visa LTSR valstietija tvirtai atsistojo savo prakaitu aplaistytoje žemėje, 72.500 naujakurių pradeda naują gyvenimą. Žemės gavusieji nepaliekami savo likimui, kaip kad buvo buržuazinėje Lietuvoje. Tarybų valdžia iš pirmų dienų atėjo jiems į pagalbą, paskirdama 20 milijonų litų kreditų naujakurių trobesių statybai ir žemės ūkio inventoriui įsigyti.

Iš paskolų fondo paskirtymo plano matyti, kad naujakurių valstiečių ūkis iš karto įstatomas į kultūringo ūkininkavimo vėžes. Paskolų naujakuriai gauna ne tik trobesiams pasistatyti, bet ir žemės ūkio mašinoms, gyvuliams, trąšoms, sėkloms įsigyti. Kolektyviniais pagrindais valstiečiai skolon galės įsigyti veislinių gyvulių ir didžiųjų žemės ūkio mašinų, kurie buržuazinėje Lietuvoje buvo prieinami tik stambiųjų žemvaldžių ūkiams. Tatai ir smulkiesiems valstiečiams palengvins darbą, sudarys sąlygas žemės ūkio našumui kelti, tatai išves darbo valstiečius į išteklingą, laimingą gyvenimą.

V. O.

Visasąjunginė Komunistų Partija (bolševikų)

VKP(b) — Visasąjunginė partija (bolševikų) yra priešakinis, organizuotas TSRS darbo klasės būrys, aukštoji klasinės organizacijos forma. Partija vadovauja darbininkų klasei, valstietijai, inteligentijai bei visai tarybinei tautai kovoje dėl darbininkų klasės diktatūros sustiprinimo, dėl socialistinės santvarkos sutvirtinimo, dėl komunizmo pergalės. Partija yra vadovaujamas branduolys visoms darbo žmonių organizacijoms, kaip visuomeninėms, taip ir valstybinėms, ji patikrina sėkmingą komunistinės visuomenės sudarymą. VKP(b) yra pati glaudžiausiai ir labiausiai užgrūdinta komunistinė partija, „kuriai lygios pasaulis nežino“ (Stalinas). Apsiginklavusi Markso — Engelso — Lenino — Stalino revoliucine teorija, VKP(b) yra Komunistinio Internacionalo organizatorius.

Bolševikų partija — vienintelė kovos organizacija, sujungta sąmoningos drausmės, lygiai privalomos visiems partijos nariams. Partijos organizacinės struktūros vadovaujamas dėsnis yra demokratinis centralizmas. Bolševikų partija yra galinga savo glaudumu, valios ir veiksmų vieningumu; partijoje neleistinas yra atsitraukimas nuo programos bei statuto, partinės drausmės laužymas, frakcinių grupių ir veidmainystės partijos viduje buvimas. Partija šalina iš savo eilių tuos asmenis, kurie nesilaiko partijos programos, laužo jos statutą ir drausmę. Partija reikalauja savo narių aktyvaus ir pasiaukojamo darbo, siekiančio įgyvendinti partijos programą ir statutą, įvykdyti visus partijos bei jos organų nutarimus, patikrinti partijos eilių vieningumą ir stiprinti broliškus, internacionalinius santykius kaip su TSRS tautybių darbo žmonėmis, taip ir su visų pasaulio kraštų proletarais.

Bolševikų partijos narys privalo nepaliaujamai dirbti savo susipratimui pakelti, marksizmo — leninizmo pagrindams įsisąmoninti; jis turi būti darbo ir valstybinės drausmės saugojimo pavyzdys.

Pradžioje bolševikų partija vadinosi Rusijos socialdemokratų darbininkų partija (bolševikų) — RSDDP(b). Lenino pasiūlymu, VII partijos suvažiavimas pakeitė partijos pavadinimą iš RSDDP(b) į Rusijos komunistų partiją (bolševikų) — RKP(b). Ryšium su įkūrimu TSRS, partijos XIV suvažiavimas 1925 metais RKP(b) vardą pakeitė į Visasąjunginę Komunistų Partiją (bolševikų) sutrumpintai — VKP(b).

Visasąjunginė komunistų partija (bolševikų) yra nuėjusi ilgą ir garbingą kelią, nuo pirmųjų mažų marksistinių kuopelių ir grupių, atsiradusių Rusijoje pereito šimtmečio 80-taisiais metais, iki didingos bolševikų partijos, kuri dabar vadovauja pirmajai pasaulio darbininkų ir valstiečių socialistinei tėvynei.

1903 metais, RSDDP II suvažiavime, kovoiant dėl galutinės kibirkštinės krypties pergalės, RSDDP susidarė dvi grupės. Grupė bolševikų — revoliucinių marksistų ir grupė menševikų — oportunistų. Formaliai būdami vienoje socialdemokratinėje partijoje kartu su menševikais iki 1912 metų, faktiškai bolševikai sudarė savarankišką partiją jau nuo 1905 metų, o 1912 metais, išvarę iš partijos menševikus, sudarė ir formaliai atskirą bolševikų partiją.

Bolševikų partija buvo vienintelė revoliucinė proletarų socialistinė partija Rusijoje. Ji buvo vienintelė partija, kuri pripažino proletariato vadovaujama vaidmenį pagrindine sąlyga, būtina buržuazinės demokratinės revoliucijos pergalei ir tos revoliucijos peraugimui į socialistinę revoliuciją. Ji buvo vienintelė partija, kuri pripažino socializmo pergalės galimumą viename krašte ir kuri turėjo savo revoliucinę praktinę platformą buržuazinei revoliucijai paversti socialistine. Ji buvo vienintelė partija, kuri iki galo kovojo prieš imperialistinį karą, buvo nusistačiusi už caro valdžios pralaimėjimą imperialistiniame kare ir vykdė lozungą — imperialistinį karą paversti pilietiniu karu.

Bolševikai laikėsi nuoseklios revoliucinės linijos 1905 metų revoliucijoje. Bolševikų partija ėjo darbininkų ir kareivių priekyje 1917 metų vasario mėn. buržuazinės demokratinės revoliucijos metu. Bolševikų partija atvedė darbininkų klasę ir vargingąją valstietiją į ginkluotą 1917 metų spalio mėn. sukilimą, į Didžiosios socialistinės revoliucijos pergalę, kurios vaisiumi buvo proletariato diktatūros Rusijoje įvedimas.

Po pergalingo pilietinio karo bolševikų partija, naujosios ekonominės politikos pagrindais, įtvirtino tautos ūkyje socializmo pozicijas ir pasiekė rimtų laimėjimų kovoje su privačiu kapitalu pramonėje ir prekyboje, atstatė sugriautą tautos ūkį, įvykdė šalies socialistinį supramoninimą, mažųjų ir vidutinių ūkių kolektyvizaciją ir buožių, kaipo klasės, likvidaciją. VKP(b) vadovaujant, pagal Lenino ir Stalino nurodymus, TSRS tautos galutinai likvidavo eksploatatorių klases, iš esmės įgyvendino socializmą ir įėjo į naują savo išsivystymo laikotarpį — baigti socialistinės visuomenės sudarymą ir palaipsniui pereiti iš socializmo į komunizmą.

VKP(b) istorija, kaip nurodyta „VKP(b) istorijos trumpame kurse“, pirmiausia mus moko, kad proletarinės revoliucijos pergalė bei proletariato diktatūros pergalė nėra įmanoma be revoliucinės proletariato partijos, laisvos nuo oportunizmo, negailestingos susitaikėliams ir kapitulantams, revoliucingos prieš buržuaziją ir jos valstybinę santvarką. Istorija moko, kad tokia partija TSR Sąjungoje yra bolševikų partija. Partijos istorija toliau moko, kad darbininkų partija negali vykdyti savo klasės vadovo vaidmens, negali įvykdyti proletarinės revoliucijos organizatoriaus ir vadovo vaidmens, jei ji nėra įsisąmoninusi darbininkų judėjimo vedamosios teorijos, jei ji nėra įsisąmoninusi marksistinės — leninistinės teorijos.

Pagaliau, partijos istorija moko, kad be sudaužymo smulkiai buržuazinių partijų, veikiančių darbininkų klasės eilėse, stumiančių atsilikusius darbininkų klasės sluoksnius į buržuazijos glėbį ir tokiu būdu ardančių darbininkų klasės vieningumą, — nėra įmanoma proletarinės revoliucijos pergalė. VKP(b) istorija yra kartu kovos su smulkiai buržuazinėmis partijomis ir jų nugalėjimo istorija; tokios buvo eserų, menševikų, anarchistų, nacionalistų partijos. Visos šios partijos tapo kontrrevoliucinėmis dar prieš Spalio socialistinę revoliuciją, o vėliau išsigimė į užsienio buržuazinių žvalgybų agentų, šnipų, kenkėjų, diversantų, žudikų, tėvynės išdavikų bandas. Be sutriuškinimo šių partijų, pirmiau veikusių už kapitalizmo išsaugojimą, o vėliau, po Spalio revoliucijos, už kapitalizmo atstatymą, neįmanoma buvo išlaikyti proletariato diktatūrą, nugalėti užsienio karinę intervenciją, įgyvendinti socializmą.

Partijos istorija dar moko, kad be negailestingos kovos su oportunistais savo pačios eilėse, be išgriovimo kapitulantų savo narių tarpe darbininkų klasės partija negali išsaugoti savo eilių vieningumą ir drausmę, negali įvykdyti savo proletarinės revoliucijos organizatoriaus bei vadovo vaidmenį, negali atlikti savo, kaip naujos, socialistinės visuomenės kūrėjo, uždavinį. Bolševikų partijos vidaus gyvenimo išsivystymo istorija yra kovos su partijos vidaus oportunistinėmis grupėmis ir jų nugalėjimo istorija; tokias grupes buvo sudarę „ekonomistai“, menševikai, trockininkai, bucharininkai, nacionaliniai iškrypėliai. Partijos istorija rodo, kad visos tos kapitulantų grupės iš esmės buvo menševikų agentai bolševikų partijos viduje, skiepijusieji buržuazinę įtaką darbininkų klasėje ir partijoje. Visos tos grupės — trockininkai, bucharininkai, tautiniai iškrypėliai, — baigė savo veiklą tuo, kuo baigė menševikų ir eserų partijos; tapo užsienio žvalgybos agentais, šnipais, kenkėjais, žudikais, diversantais, tėvynės išdavikais.

Pagaliau, partijos istorija moko, kad be plačių ryšių su masėmis, be nuolatinio tų ryšių stiprinimo, be sugebėjimo įsiklausyti į masių balsą ir supratimo jų opiųjų reikalų, be pasiruošimo ne tik mokyti mases, bet ir iš jų pasimokyti, — darbininkų klasės partija negali tapti tikrai masine partija, sugebančia paskui save vesti darbininkų klases ir visų dirbančiųjų milijonus. „Ryšys su masėmis, to ryšio stiprinimas, įsiklausyti į masių balsą pasirengimas, — štai kur glūdi bolševikų vadovavimo jėga ir nenugalimumas“ (Stalinas).

VKP(b) kūrėjai buvo Leninas ir Stalinas. Vladimiro Iljičiaus Lenino mokslo ir darbų didysis tęsėjas yra bolševikų partijos ir TSRS tautų vadas Josifas Visarionovičius Stalinas. Bolševizmo mokslinė istorija yra duota „VKP(b) istorijos trumpame kurse“, kuris yra sukurtas artimiausiai ir betarpiškai dalyvaujant draugui Staliniui.

1939 metais (spalio mėn. 1 dieną) Visasąjunginės Komunistų Partijos (bolševikų) eilėse buvo priskaitoma 3 milijonai 200 tūkstančių partijos narių ir kandidatų.

Tarybų Sąjungos Valstybinė santvarka

Mūsų valstybė — vienintelė valstybė, kurioje valdžia priklauso ne dvarininkams ir kapitalistams, bet darbo žmonėms. TSRS — tai socialistinė darbininkų ir valstiečių valstybė. Tarybų Sąjungoj „valstybinė visuomenės vadovybė (diktatūra) priklauso darbininkų klasei, kaip priešakiniam visuomenės sluoksniui“ (Stalinai).

Darbo žmonių tarybos (sovietai) sudaro politinį Tarybų Sąjungos pagrindą. Ekonominis valstybės pagrindas — socialistinė ūkio sistema ir socialistinė gamybos įrankių ir priemonių nuosavybė. Tarybų krašte panaikinta žmogus žmogaus išnaudojimas ir privati gamybos įrankių ir priemonių nuosavybė. Žemė, jos gelmių turtai, vandenys, miškai, fabrikai, dirbtuvės, transportas, bankai, tarybų ūkiai — tai visa priklauso valstybei, kitaip tariant, — visai liaudžiai.

Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjunga yra sąjunginė valstybė, sudaryta iš laisva valia susijungusių socialistinių respublikų. Į Tarybų Sąjungą įeina 16 sąjunginių respublikų. Prie anksčiau buvusių: Rusijos Tarybų Federatyvinės Socialistinės Respublikos, Ukrainos, Gudijos, Azerbaidžano, Gruzijos, Armenijos, Turkmenijos, Uzbekijos, Tadžikijos, Kazachijos ir Kirgizijos respublikų dar prisidėjo Lietuvos, Latvijos, Estijos, Moldavijos ir Karelijos - Suomijos respublikos.

Autonominės socialistinės respublikos įeina į sąjunginių respublikų sudėtį. Autonominių respublikų visoje sąjungoje yra 22, jų tarpe 17 įeina į RTFSR, 2 į Gruzijos respubliką ir po vieną į Ukrainos, Azerbaidžano ir Uzbekijos respublikas.

Kiekviena sąjunginė respublika, taigi ir Lietuva, turi atskirą Konstituciją, kurioje atsižvelgiama į tos respublikos ypatingas savybes ir kuri sukurta pagal bendrą Tarybų Sąjungos Konstituciją.

Tarybų Sąjunga daugiatautė socialistinė valstybė. Tautos, gyvenančios sąjunginėse respublikose, surištos tarp savęs tamprios draugystės ryšiais ir glaudžiai bendradarbiauja ekonominėje, politinėje ir karo srityse.

Didžiosios socialistinės valstybės — TSRS — ūkio gyvenimas, siekiant padidinti visuomenės turtą, nuolat kelti materialinį ir kultūrinį darbo žmonių lygį, tvirtinti Tarybų Sąjungos nepriklausomybę ir stiprinti jos karinį pajėgumą — tvarkomas pagal vieną valstybinį planą. Tarybų Sąjungos įstatymai turi vienodą galią visose sąjunginėse respublikose, o jeigu sąjunginės respublikos įstatymas neataitinka Tarybų Sąjungos įstatymo, tai veikia bendrasąjunginis įstatymas. Tarybų Sąjungos piliečiams nustatyta bendra sąjunginė pilie-

tybė. Kiekvienas sąjunginės respublikos pilietis yra Tarybų Sąjungos pilietis.

Aukščiausias TSRS valstybės valdžios organas yra Aukščiausioji Taryba, susidedanti iš dviejų rūmų: Sąjungos Tarybos ir Tautybių Tarybos. Sąjungos Taryba atstovauja ir atvaizduoja bendrus Tarybų Sąjungos piliečių, neatsižvelgiant jų tautybės, interesus, o Tautybių Taryba — ypatingus specifinius tautybių, gyvenančių TSRS, interesus, susijusius su jų tautinėmis savybėmis. Abeji rūmai lygia-teisiai. TSRS Aukščiausios Tarybos įstatymas turi galios tik tada, kai abiejų rūmų priimtas.

TSRS Aukščiausioji Taryba renkama 4 metams visų Sąjungos piliečių visuotiniu, lygiu, tiesioginiu ir slaptu balsavimu.

Aukščiausioji Taryba turi plačius įgaliojimus — ji vienintelė Tarybų Sąjungos įstatymų leidimo įstaiga. Nei Aukščiausios Tarybos prezidiumas, nei Liaudies Komisarų taryba pagal naują Konstituciją įstatymų leisti negali.

TSRS aukščiausios valdžios organai atstovauja sąjungai tarptautiniuose santykiuose su kitomis valstybėmis, sudaro ir tvirtina su jomis sutartis, organizuoja krašto apsaugą ir vadovauja visoms sąjungos karo pajėgoms, kontroliuoja Konstitucijos vykdymą, priima į sąjungą naujas respublikas ir tvirtina tarp sąjunginių respublikų sienas, sudaro naujas autonomines respublikas ir sritis, sudaro bendrą liaudies ūkio planą ir tvirtina bendrą TSRS biudžetą.

TSRS Aukščiausioji Taryba abiejų rūmų bendrame posėdyje renka Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumą: pirmininką ir tiek jo pavaduotojų, kiek yra sąjunginių respublikų, ir 24 prezidiumo narius.

Aukščiausiosios Tarybos prezidiumas šaukia Aukščiausiosios Tarybos posėdžius (du kartus į metus, neskaitant neeilinių ir nepaprastųjų), išleidžia įsakus, savo iniciatyva ar pagal kurios sąjunginės respublikos reikalavimą skelbia referendumą, jei yra tarp abiejų rūmų nesutarimas, paleidžia Aukščiausiąją Tarybą ir skelbia naujus rinkimus. Aukščiausios Tarybos posėdžių protarpiuos atleidžia ir skiria naujus liaudies komisarų, apdovanoja ordinais ir garbės titulais nusipelnčius (vėliau tai turi patvirtinti Aukščiausioji Taryba), vykdo pasigailėjimo teisę, atleidžia ir skiria naujus karo pajėgų vadus, skelbia karo stovį, jei priešas užpuola kraštą, ir skelbia dalinę ar visuotinę mobilizaciją.

Sąjunginės respublikos vyriausioji valdžia priklauso respublikos Aukščiausiajai Tarybai. Sąjunginės respublikos (pav., Lietuvos) Aukščiausioji Taryba susideda iš vieno rūmų ir renkama tos respublikos piliečių 4 metams.

Vyriausias TSRS vykdomosios ir tvarkomosios valdžios organas yra Liaudies Komisarų Taryba, taip pat sąjunginės respublikos vyriausias vykdomosios ir tvarkomosios valdžios organas yra Respublikos Liaudies Komisarų Taryba.

TSRS Liaudies Komisarų taryba jungia ir suteikia kryptį visai sąjunginių ir atskirų respublikų komisariatams ir kitoms jam pri-

klausančioms ūkinėms ir kultūrinėms įstaigoms, prižiūri, kad būtų vykdomas liaudies ūkio planas, valstybės biudžetas, ir tvarko kredito — piniginius reikalus.

TSRS Liaudies Komisarų Taryba be to palaiko santykius su užsienio valstybėmis per užsienių reikalų komisarą, nustato kas metai šaukiamų į karo tarnybą piliečių skaičių, vadovauja bendram ginkluotų pajėgų statybos darbui, prižiūri viešąją tvarką, saugo valstybės ir atskirų piliečių interesus.

TSRS Liaudies Komisarų Tarybą sudaro Aukščiausioji TSRS taryba iš pirmininko ir jo pavaduotojų, Valstybės plano komisijos pirmininko, Valstybės kontrolės pirmininko, liaudies komisarų, meno reikalams komiteto pirmininko, Aukštųjų mokyklų reikalams komiteto pirmininko ir Valstybės Banko pirmininko.

Visasajunginiai liaudies komisariatai yra šie: apsaugos, užsienio reikalų, užsienio prekybos, susisiekiimo, ryšių, jūrų laivyno, upių laivyno, naftos pramonės, anglių pramonės, elektros stočių ir elektros pramonės, juodosios metalurgijos, spalvotosios metalurgijos, cheminės pramonės, aviacinės pramonės, laivų statybos pramonės, kovos priemonių, ginklų, sunkiosios mašinų statybos pramonės, vidutinės mašinų statybos, bendros mašinų statybos, karo — jūrų laivyno, atsargų, statybos komisariato. Šie liaudies komisariatai vadovauja pavestoms sritims visoje sąjungos teritorijoje arba betarpiškai arba per savo įgaliotinius. Panašiais vardais komisariatų sąjunginėse respublikose nėra. Be to, dar yra visasajunginiai komisariatai, kurie sąjunginėse respublikose turi tais pačiais vardais atskirus liaudies komisariatus, būtent: maisto pramonės, žuvų pramonės, mėsos ir pieno pramonės, lengvosios pramonės, tekstilės, miško pramonės, žemės ūkio, gyvulininkystės, grūdų, finansų, prekybos, vidaus reikalų, teisingumo, sveikatos, statybos medžiagų.

Srityse, autonominėse srityse, rajonuose, miestuose, valsčiuose vietos valdžios organai yra darbo žmonių deputatų tarybos (sovietai), kurias renka vietos darbo žmonės visuotiniu, lygiu, tiesioginiu slaptu balsavimu 2 metams. Deputatų atstovavimo normas nustato sąjunginių respublikų konstitucijos.

TSRS valstybinio valdymo sistemoje svarbią vietą užima teismas ir prokuratūra. Teisėtumą vykdo TSRS Aukščiausias Teismas, sąjunginių respublikų aukščiausieji teismai, kraštų ir sričių teismai, autonominių respublikų teismai, apygardos teismai, specialūs Aukščiausios Tarybos sudaromi teismai ir pagaliau liaudies teismai. Visuose teismuose, be įstatymo numatytų atsitikimų, bylos sprendžiamos dalyvaujant liaudies tarėjams.

TSRS teismas — tai liaudies teismas. Teisėjai nepriklausomi ir vadovaujasi tik įstatymais.

Liaudies teisėjus rajono piliečiai renka visuotiniu, lygiu, tiesioginiu ir slaptu balsavimu trejiems metams. Visi kiti teisėjai atatinkamų darbo žmonių tarybų renkami 5 metams.

Vyriausią priežiūrą, kad įstatymus visi liaudies komisariatai ir jiems priklausančios įstaigos, lygiai ir atskiri pareigūnai, o taip pat ir visi Tarybų Sąjungos piliečiai tiksliai pildytų, Konstitucija paveda TSRS prokurorui, kurį skiria TSRS Aukščiausioji Taryba 7 metams. Respublikų sričių ir kraštų prokurorus skiria TSRS prokuroras 5 metams.

Tiktai Tarybų krašte yra tikra demokratija, tikra liaudies valdžia. „Kapitalistinėse valstybėse demokratija, — sako draugas Stalinas, — kur yra priešingos klasės, galų gale tėra demokratija stipriesiems, demokratija turtingai mažumai. Tarybų Sąjungoje demokratija, atvirkščiai, yra darbo žmonėms demokratija, vadinasi, visiems“.

Ir tikrai, į Tarybų Sąjungos valdymą per darbo žmonių tarybas įtraukti platūs darbininkijos, valstiečių, darbo inteligentijos sluoksniai.

Stalino konstitucija visiems Tarybų Sąjungos piliečiams suteikia plačias rinkimų teises. Rinkti ir būti renkamam gali kiekvienas tarybų pilietis, sulaukęs 18 metų, neatsižvelgiant jo tautybės, tikėjimo, mokslo, socialinės kilmės, turto ir praeities veiklos.

Buržuaziškai demokratinių kraštų konstitucijos skelbia „laisvę“, „lygybę“, „brolybę“. Bet šie aukšti žodžiai lieka popieriu ir tarnauja buržuazijai nesąžiningos darbo žmonių eksploatacijos priedanga.

Buržuazinių konstitucijų veidmainingumą labai vykusiai apibūdino Marksas, sakydamas, kad kiekvienas jų paragrafas „turi savyje savąją priešybę... laisvę — bendroje frazėje, laisvės paneigimą — pastaboje“. — „Ir iš tikro, kokia gali būti „asmens laisvė“ bedarbiui, kurs vaikščioja alkanas ir neranda savo jėgoms pritaikymo“ — sako draugas Stalinas.

Tikroji laisvė, darbo žmonių laisvė tėra Tarybų Sąjungoje, socializmo šalyje, kur nėra bedarbių, kur viskas, ką žmogaus darbas pagamina, tenka visiems darbo žmonėms, kur didžiosios žmogaus teisės griežtai įstatymo saugomos.

Tarybų Sąjungos Konstitucija garantuoja tarybų piliečiams žodžio, susirinkimų, spaudos, mitingų ir demonstracijų bei gatvės eisenų laisvę.

Atatinkant darbo žmonių interesus ir organizacinės saviveiklos bei politinio liaudies masių aktyvumo išplėtimo tikslais TSRS piliečiams patikrinta teisė jungtis į visuomenines organizacijas: profesines sąjungas, kooperatyvus, jaunimo sąjungas, sporto ir krašto apsaugos, kultūrinės ir kitokias organizacijas. Labiausia aktyvūs ir sąmoningi Tarybų Sąjungos piliečiai iš darbininkijos ir kitų sluoksnių įeina į Visasajunginę Komunistų Partiją (bolševikų).

Kiekvienas Tarybų Sąjungos pilietis privalo pildyti TSRS Konstituciją, įstatymus, laikytis darbo drausmės, nuosirdžiai pildyti visuomenines pareigas, gerbti socialistinio sugyvenimo taisykles. „Tėvynės gynimas, — pasakyta Konstitucijoje, — yra šventa kiekvieno Tarybų Sąjungos piliečio pareiga“.

Visasąjunginė Lenino Komunistinio Jaunimo Sąjunga

Visasąjunginė Lenino Komunistinio Jaunimo Sąjunga, sutrumpintai žymima raidėmis VLKJS, yra masinė nepartinė organizacija, veikianti greta VKP(b) ir savo eilėse jungianti miesto ir kaimo pažangiojo darbo jaunimo plačiuosius sluoksnius. VLKJS yra VKP(b) talkininkė ir jos rezervas. VLKJS turi pagrindinį uždavinį — padėti komunistų partijai (bolševikų) auklėti jaunimą ir vaikus komunizmo dvasia ir organizuoti jaunimą apie Tarybų valdžią.

Visasąjunginės Lenino Komunistinio Jaunimo Sąjungos Centrinis Komitetas, būdamas komsomolo vadovaujamas organas, yra Visasąjunginės Komunistų Partijos (bolševikų) Centro Komiteto priklausomybėje. VLKJ Sąjungos vietos organizacijų veiklai duoda kryptį ir ją kontroliuoja atitinkamos respublikų, kraštų, apygardų, miestų ir rajonų partinės organizacijos. Vidujinės sąjungos gyvenimas yra paremtas plačia jos narių saviveikla.

VLKJS istorija prasideda kartu su Didžiosios Spalio socialistinės revoliucijos Rusijoje epocha. 1917 metais, keliais mėnesiais anksčiau prieš Didžiąją Spalio revoliuciją, Maskvos, Petrapilio ir kitų miestų eilėje įmonių įsikūrė darbo jaunimo kuopelės bei sąjungos. Jos kūrėsi bolševikų partijos komitetų iniciatyva ir jų vadovaujamos. Spalio revoliucijos ugnyje jaunimo sąjungos gavo savo kovos krikštą.

1918 metų spalio mėn. 29 — lapkričio mėn. 4 dienomis buvo sušauktas I jaunimo sąjungų suvažiavimas, davęs pradžią komsomolui, pasivadinusiam — Rusijos Komunistinio Jaunimo Sąjunga. I suvažiavimas atstovavo daugiau kaip 22 tūkstančiams sąjungos narių.

II RKJ Sąjungos suvažiavimas įvyko 1919 metų spalio mėn. 5—8 dienomis. Suvažiavimas priėmė nutarimą apie komjaunuolių mobilizaciją į frontą prieš Denikiną, apie sąjungos darbą kaime, apie ekonomiškai teisingą jaunimo veiklą ir apie socialistinį darbo jaunimo auklėjimą. II suvažiavimo metu RKJ sąjungoje buvo jau 96 tūkstančiai narių.

RKJS III suvažiavimas įvyko 1920 metų spalio mėn. 2—10 dienomis. Siame suvažiavime Leninas pasakė savo istorinę apie jaunimo sąjungų uždavinius kalbą, kuri tapo visos komsomolo veiklos programa. Suvažiavimas nutarė įstoti į Komunistinio Jaunimo Internacionalą, įsikūrusį 1919 metų lapkričio mėnesį. Suvažiavimo metu RKJ Sąjunga turėjo apie 400 tūkstančių narių ir kandidatų.

IV suvažiavimas buvo sušauktas 1921 metų spalio mėn. 21—23 dienomis. Suvažiavimas svarstė jaunimo darbo ir mokslinimo klausimus ryšium su perėjimu nuo karinio komunizmo į naująją ekonominę politiką. Suvažiavimas atstovavo 415 tūkstančių sąjungos narių ir kandidatų.

1922 metų spalio mėn. 11—19 dienomis įvykęs RKJ Sąjungos V suvažiavimas daugiausia dėmesio skyrė sąjungos švietimo bei kultūriniam darbui ir komsomolo organizacijų sustiprinimui kaime. V suvažiavimas davė pradžią komunistiniam vaikų judėjimui — sąjūdžiui (jaunųjų pionierių organizacijai). Suvažiavimas priėmė nutarimą — Rusijos Komunistinio Jaunimo Sąjungai būti Jūrų Karo Laivyno šefu (globėju).

RKJS-gos VI suvažiavimas įvyko 1924 metų liepos mėn. 12—18 dienomis. Suvažiavime buvo priimtas nutarimas vadintis Lenino komsomolu. Suvažiavimo priimtame atsišaukime sakoma, jog toks nutarimas yra padarytas siekiant tikslo, kad visas darbo jaunimas persiimtų vienos valios ir tvirto ryžtumo išmokti leniniškai gyventi, dirbti ir kovoti bei įgyvendinti Lenino testamentą. Suvažiavimo metu Rusijos Komunistinio Jaunimo Sąjungoje buvo priskaitoma daugiau kaip 700 tūkstančių narių ir kandidatų.

Rusijos Lenino Komunistinio Jaunimo Sąjungos VII suvažiavimas, įvykęs 1926 metų kovo mėn. 11—22 dienomis, priėmė nutarimus apie sąjungos veiklos pagyvinimą, apie darbo jaunimo darbą ir mokslinimą, apie komsomolo veiklą kaime. Suvažiavime nustatyta RLKJS pavadinti Visasąjungine Lenino Komunistinio Jaunimo Sąjunga.

VLKJS VIII suvažiavimas įvyko 1928 metų gegužės mėn. 5—16 dienomis. Suvažiavime didelę kalbą pasakė draugas Stalinas, pateikdamas komsomolui tris uždavinius: kelti darbininkų klasės pasirošimą kovon prieš jos klasinius priešus; organizuoti iš apачios masinę kritiką, nukreiptą prieš mūsų aparato trūkumus; pasiekti mokslo ir sukurti visoms gyvenimo sritims bolševikų specialistų kadrus. Suvažiavimas priėmė nutarimą apie komsomolo dalyvavimą penkmečio plano įgyvendyme ir įpareigojo kiekvieną kaimo komjaunuolį, savarankų valstietį, įstoti į kolchozą. Suvažiavimo metu sąjunga turėjo apie 2 milijonus narių ir kandidatų.

Visasąjunginės Lenino Komunistinio Jaunimo Sąjungos (VLKJS) IX suvažiavimas buvo 1931 metų sausio mėn. 16—26 dienomis. Suvažiavimas svarbiausiais savo uždaviniais iškėlė — komsomolo dalyvavimą ūkinėje statyboje ir kovoje dėl pirmojo penkmečio plano įvykdymo per ketverius metus. Suvažiavimas priėmė eilę svarbių nutarimų apie komsomolo uždavinius kolchozo kūrime ir apie komsomolo darbą vaikų tarpe. IX suvažiavimas priėmė nutarimą, kad komsomolas imasi būti Oro Laivyno šefu (globėju). IX suvažiavimo metu komsomolas jau jungė tris milijonus žmonių.

X suvažiavimas, įvykęs 1936 metų balandžio mėn. 11—21 dienomis, priėmė naują VLKJ Sąjungos programą ir naują statutą. Pasiremdamas draugo Stalino nurodymais, suvažiavimas tarybinio jaunimo visapusiško komunistinio auklėjimo ir mokslinimo organizavimą pripažino Sąjungos vyriausiu uždaviniu. Suvažiavimas atstovavo apie 4.000.000 komsomolo eilėse esančių žmonių.

1939 metų spalio mėnesį Lenino — Stalino komsomolo eilėse buvo 9 milijonai žmonių.

Tarybų Sąjungos aviacija ir Stalino sakalai

Senoji Rusija beveik neturėjo aviacinių įmonių. Tarybinėje gi valstybėje, tik pasibaigus pilietiniam karui, prasidėjo pačios pažangiosios, pačios sudėtingosios aviacinės pramonės kūrimas. TSRS oro laivynas praėjo ilgą tobulėjimo kelią, nuo mažų, silpno pajėgumo lėktuvų iki dabartinių greitojo bei aukštojo skridimo, didelės keliamosios jėgos ir plataus radiuso lėktuvų gamybos. Kiekvienais metais statoma vis naujų ir naujų tarybinių lėktuvų, kurie yra labai patvarūs, patikimi, nepavojingi skraidyti ir turi didelę keliamąją jėgą. Pagaminama savų galingų, be sutrikimų veikiančių, motorų.

Per keliolika metų yra sukurta sudėtinga, didelio gamybinio pajėgumo, gaminanti aukščiausios rūšies mašinas, tarybinė aviacinė pramonė, verta didžiosios socialistinės tėvynės vardo. Stalino penkmečių laikais tarybinės karinės oro pajėgos gavo pačią tobuliausią, naują ir savą materialinę dalį: lėktuvus, motorus, ginklus ir įrengimus. Visa tai yra sukonstruota tarybinių inžinierių, pagaminta savuose fabrikuose ir iš savos medžiagos.

Per pirmąjį penkmetį buvo įvykdytas didžiulis organizacinis aviacinės pramonės pertvarkymas, pagrindinis technologinio proceso pakeitimas ir prie lėktuvų masinės serijinės gamybos perėjimas. Vietoje pirmųjų menkų remonto ir lėktuvų sudėstomųjų dirbtuvių atsirado fabrikai - gigantai, kuriems nėra lygių pasaulyje.

Aviacinės pramonės per pirmąjį penkmetį augimą parodo šie jos gamybos duomenys (procentais):

	1928	1932
Lėktuvų skaičius	100	291,3
Aviomotorų skaičius	100	613,2

Per antrąjį penkmetį tarybinė aviacija visiškai atnaujino savo materialinę dalį. Per tą penkmetį aviacinės pramonės gamyba išaugo 5,5 kartų.

Trečiojo penkmečio metais Tarybų Sąjungos aviacinės pramonės kūrimas pasiekia aukščiausią laipsnį. Tą penkmetį vykdoma masinė aukštos rūšies lėktuvų bei motorų gamyba, tobulinami esamieji ir kuriami nauji aviacinės pramonės fabrikai. Toliau siekiama didinti lėktuvų greitį, plėsti ir jų veikimo radiusą, kelti motorų pajėgumą.

Milžiniškas tarybinės aviacijos išplėtimas nuo lėktuvų bei motorų, nuo tikslios aviacinės aparatūros iki aukštų kvalifikacijų lakūnų sudėties paruošimo, pastatė TSRS oro laivyną į vieną pirmųjų vietų pasaulyje. Nuo 1934 iki 1939 metų lakūnų padaugėjo 2,5 kartų, o lėktuvų net iki 6,5 kartų.

Tarybų šalies aviacinėse įmonėse, iš savo krašto medžiagos, tarybinių darbininkų rankomis dideliais skaičiais statomi puikūs transporto bei keleiviniai lėktuvai, šturpūs naikintuvai, galingi bombonešiai, smarkūs šturmuojamieji ir patikimi žvalgybiniai lėktuvai. Vienkartinis oro laivyno bombų krovinys patrigubėjo ir siekia 6.000 tonų, arba 360.000 pūdų. Naikintuvų ir bombonešių greitis jau siekia žymiai daugiau, kaip 500 kilometrų per valandą, o aukštis 14—15 tūkstančių metrų.

Tarybinis Oro Laivynas nuolat dar auga, tampa vis galingesniu. Tokie perskridimai, kaip nuo Maskvos be nusileidimo iki Vladivostoko, jau yra beveik kasdieniai reiškiniai. Net keturių sunkiųjų lėktuvų skridimas ir nusileidimas Šiaurės ašigalyje, jau neatrodo per daug sudėtingas dalykas. Visai tikrai galima pasakyti, kad tarybiniai lėktuvai ir tarybiniai lakūnai yra pakankamai pajėgūs ir dar didesniems žygiams.

TSRS tapo galinga aviacine valstybe.

Tarybinių lakūnų pasiektų pasaulinių bei tarptautinių rekordų sąrašas rodo, kad Tarybų Sąjungos aviacija užima pirmąją vietą pasaulyje.

Iš 200 užregistruotų rekordų 40 yra paėmę tarybiniai lakūnai; iš šio skaičiaus 29 pasauliniai bei tarptautiniai rekordai lėktuvais, 8 tarptautiniai rekordai sklandytuvais ir 3 aerostatais. Visi tarybiniai rekordai yra pasiekti serijiniais lėktuvais, o tuo tarpu kitose šalyse šiam tikslui gamina specialinius rekordinius lėktuvus.

Socializmo šalis, visos pažangiosios monijos viltis, nuosekliai vykdanči taikos politiką, šturmuoja vis naujas ir naujas technikos aukštumas. Tarybų Sąjunga parodė, kokias pasakiškas perspektyvas turi aviacija ūkinėje srityje, kartu tiesdama galingus sparnus pirmajai pasaulio socialistinei valstybei apsaugoti bei apginti nuo agresorių eskadrilių įsiveržimo.

Tarybų aviacijai tenka didžiulis vaidmuo ūkinėje srityje. Kova su skėriais ir maliariniais uodais, žvejybos pagalba bei jūrų žvėrių aptikimas, ryžių sėja, kova su gaisrais, šiaurės ledynų apžvalgymas, pašto bei keleivių pervežimai, skubių krovinių pervežimas, — štai tarybinės civilinės aviacijos veiklos pagrindinės formos. Kovoje su maliarijos uodais 1938 metais iš orlaivių buvo apdulkinata daugiau kaip 3 milijonai hektarų.

Didelę tarnybą atlieka sanitarinė aviacija. Ji perveža šimtus ligonių ir daug medicinos krovinių. Sanitariniai lėktuvai pasiekia sritis, kur neįmanoma panaudoti kitokių susisiekimo priemonių.

Transporto lėktuvai skraido viršum aukščiausių Pamiro kalnagūbrių, audringo Totorių sąsiaurio, išdegusios Kara-Kumo dykumos, viršum Šiaurės tundrų ir Azijos stepių. Civilinė aviacija ne tik kad kasmet ilgina savo linijas, bet ir judėjimą jomis.

TSR Sąjungoje jau yra prasidėjęs „lėktuvų amžius“, apie kurį prieš dvidešimt šešerius metus rašė Leninas. Lenino darbų didysis tęsėjas, tautų vadas ir mokytojas draugas Stalinas aviacijai skiria

ypatingai daug dėmesio. Šauniems sakalams ir tarybiniais konstruktoriams partija ir draugas Stalinas teikia tokią globą ir dėmesį, kaip niekur kitur pasaulyje.

Eilė nurodymų, kuriuos draugas Stalinas yra davęs lakūnams ir konstruktoriams, ne tik kad pakėlė aviacijos gamybinį pajėgumą ir jos mechaninį lygmenį, bet ir padėjo jai pasiekti pasaulinės technikos aukštumas, kaip tatai vaizdžiai rodo paskutinių metų tarybinių lakūnų pasauliniai rekordai.

Draugo Stalino opiems konstruktorių reikalams bei problemoms rodomas dėmesys, jo teikiama visokeriopa pagalba ir jautrumas lakūnams, vienus ir kitus skatina į didingus žygius mūsų Tėvynės garbei.

Visi be išimties tarybinių lakūnų pasauliniai rekordai, tų lakūnų nuostabūs žygiai, įvykdyti visos pažangiosios žmonijos labui, yra glaudžiai susiję su Stalino vardu. 1934 metais visas pasaulis žavėjosi drąsiausiais Molokovo, Vodopjanovo, Levanevskio, Kamanino, Ljapidevskio, Slepnevo, Doronino skridimais. Vykdydami Stalino pavestą uždavinį, šie lakūnai, nugalėdami speigus ir pūgas, nuėmė nuo ledo lyties čeliuskiniečius. Stalinas įkvėpė tarybinius lakūnus istoriniam skridimui į Šiaurės ašigalį. Tarybų Sąjungos didvyris Mykolas Vodopjanovas, pirmasis 1937 metų gegužės mėn. 21 dieną nusileidęs Šiaurės ašigalyje, pareiškė, kad tarybiniai lakūnai įvykdė šį atsakingą uždavinį pagal draugo Stalino nurodymus. Kaip Valerijus Čkalovas rašė, Stalinas lakūnus pavadino sakalais; jis paleidžia savo sakalus skraidyti ir, kur jie būtų, visur juos stebi, o grįžusius spaudžia prie savo tėviškos krūtinės bei mylinčios širdies.

1936 metais liepos mėnesį Čkalovo vadovaujamas lėktuvas nuskrido be nusileidimo iš Maskvos į Petropavlovską Kamčatkoje; šita 9374 kilometrų kelionė truko 56 valandas 20 minučių.

1937 metų birželio mėnesį Čkalovas, Baidukovas ir Beliakovas pirmą kartą istorijoje lėktuvu perskrido iš Maskvos per Šiaurės ašigalį į Šiaurės Ameriką. Tų pačių metų liepos mėnesį kitas trejetukas, Gromovas, Jumaševas ir Dalininas, taip pat startavo Maskvoje per Šiaurės ašigalį į Šiaurės Ameriką, tuo įrodydami, kad Čkalovo pergalė nebuvo atsitiktinis reiškinys.

Viename iš daugelio susitikimų su lakūnais didvyriais draugas Stalinas jiems pateikė uždavinį — padėti visai lakūnų masei nugalėti jų pasiektas aukštumas ir tolius, perduodant savo prityrimą visiems oro laivyno lakūnams. Ir tikrai, kiek „mažųjų“ lakūnų pastaraisiais metais savo garsiais žygiais įrodė pasauliui, kad didvyriškumas Tarybų Sąjungoje yra masinis, kasdienis reiškinys.

Didysis Stalinas, rūpestingai globojans didvyrius, stebi kiekvieną jų žingsnį, padrašina bei paskatina juos naujiems laimėjimams.

Nuo vyrų lakūnų neatsilieka ir lakūnės. Polinos Osipenko, Grizodubovos, Raskovos, Lomako, Mednikovos vardai yra žinomi toli už Tarybų šalies sienų. Osipenko, Lomako, Raskova vieno motoro lėktuvu be nusileidimo perskrido nuo Juodųjų iki Baltųjų jūrų. 1938 me-

tų rugsėjo mėn. 24 dieną Grizodubova, Osipenko ir Raskova lėktuvu „Tėvynė“ per 26 valandas 29 minutes nuskrido be nusileidimo 6450 kilometrų iš Maskvos į Tolimuosius Rytus.

Tarybinių lakūnų didelius pasiekimus rodo ir šis faktas: 1939 metų tarptautinių rekordų tabelėje prie Japonijos vardo stovi skaitlinė 4, o tuo tarpu viena tik Polina Osipenko, buvusi kolchozininkė, yra paėmusi 6 rekordus, vadinasi, pasiekė daugiau, negu visi japonų rekordininkai.

Piemuo, krovikas, nešikas, kolchozininkas, tai pirmą kartą užsiėmimai daugelio tarybinių lakūnų, dabar pagarsėjusių visame pasaulyje. Todėl jie pasiekia didelių laimėjimų, kad tvirtai ir nenukrypstamai vadovaujasi didžiojo Stalino nurodymais:

„...Drąsa bei ryžtumas, tai dar tik viena didvyriškumo pusė. Antra ne mažiau reikšminga pusė yra mokėjimas. Sakoma, kad drąsa miestus paima. Bet tik tuo atveju, kai drąsa ir ryžtumas yra suderinti su išsimokslinimu bei prityrimu“.

Tarybų šalies liaudis myli savo lakūnus, Stalino sakalus, jiems teikia didelę pagarbą ir pasitikėjimą. Nemažai lakūnų liaudis yra išrinkusi savo atstovais į TSRS Aukščiausiąją Tarybą ir sąjunginių respublikų tarybas.

Apie tai, kaip atrodė Tarybų Sąjungos aviacija 1939 metų pradžioje, pranešė XVII partijos suvažiavime draugas Vorosilovas. Per pastaruosius penkerius metus Karinio Oro Laivyno galia padidėjo 213%. Tarybiniai naikintuvai ir bombonešiai dar 1939 metų pradžioje galėjo skristi žymiai greičiau, kaip po 500 kilometrų per valandą, ir pakilti į 14—15 tūkstančių metrų aukštį. Tarybiniai bombonešiai dar prieš metus buvo pajėgūs iš karto, vienu išskridimu, užversti ant priešų galvos 6 tūkstančius tonų bombų. O pastaraisiais metais dar buvo padidintas tarybinės karinės ir civilinės aviacijos pajėgumas bei jos lakūnų, Stalino sakalų, šaunumas.

Tarybinės aviacijos galingumą priversti yra pripažinti net kapitalistinių valstybių specialistai. Pavyzdžiui, anglų laikraštis „Star“ rašė:

„Anglijos kariniai specialistai pareiškia, kad Raudonoji Armija turi geriausią pasaulyje aviaciją. Tarybų Sąjungoje yra pasiekta aukšto laipsnio meno suderinti pėstininkų ir aviacijos veiklai“.

Draugas Čkalovas savo straipsnyje „Stalino aviacija“ puikiai išreiškia tarybinių lakūnų mintis ir viltis:

„... Jei tik priešas išdrįstų užpulti mūsų tėvynę, jis žiauriai nukentėtų jau pirmame susirėmime su drąsia, ryžtinga Stalino erelių gentimi. Mes eisime į mūšį su Stalino paveikslu širdyje, ir tas mums suteiks narsumo, drąsos ir nesulaikomo ryžtumo, kuris sutriuškins bet kurį priešą“.

TSRS

PLOTAS IR PADĖTIS. Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjunga, su trumpintai vadinama TSRS, — vienintelis pasaulyje socializmo kraštas, — užima didžiulį žemės plotą: visą Rytų Europą ir šiaurinį Azijos žemyno trečdali nuo Uralo kalnų iki Ramiojo vandenyno pakraščiu. Kraštutiniai TSRS punktai yra: vakaruose — Baltijos pajūris tarp Šventosios ir Liepojos, šiaurėje — Čeljusino ragas, Taimiro pusiasalyje, Šiaurės Ledinuotojo vandenyno pakraštyje, rytuose — Dežnevo ragas prie Beringo sąsiaurio, Šiaurės rytų Azijoje, ir pietuose — Kuškos miestas, Turkmenijoje, Afganistano pasienyje.

TSRS yra didžiausias pasaulyje kraštas. Jos plotas, atvadavus Vakarų Gudiją, Vakarų Ukrainą, Besarabiją ir Šiaurės Bukoviną ir įėjus į TSRS sudėtį Baltijos kraštams, dabar siekia apie 21.643.000 km², o tai sudaro viso gyvenamo žemės rutulio paviršiaus šeštąją dalį. TSRS yra keturis kartus didesnė už visas kapitalistines Europos valstybes (be kolonijų) ir beveik tris kartus didesnė už Jungtines Amerikos Valstybes.

SIENOS. Valstybinės TSRS sienos siekia apie 60.000 km. Vakaruose TSRS turi sieną su Suomija ir Baltijos jūra iki Palangos; toliau, nuo Baltijos jūros iki Karpatų kalnų, su Vokietija. Pietų vakaruose, nuo Karpatų iki Juodosios jūros, TSRS susieina su Rumunija. Pietuose siena eina Juodąja jūra iki Užkaukazio, kur TSRS susieina su Turkija ir Iranu (Persija). Toliau TSRS susieina su Iranu, Afganistanu, Indija, Kinija, Tuvos ir Mongolijos liaudies respublikomis; toliau su japonų pagrobta Kinijos dalimi — Mandžiūrija ir su Japonijos kolonija Korėja. Šiaurėje TSRS eina siena Šiaurės Ledinuotoju vandenynu. Čia TSRS priklauso visa Arktika.

GYVENTOJAI. Pagal 1939 metų sausio 17 d. įvykdytą visuotinį surašymą, visoje TSR Sąjungoje tą dieną buvo rasta 170.467.186 gyventojai. Atvadavus Vakarų Gudiją ir Ukrainą, Besarabiją, Bukoviną ir įsijungus į TSRS Pabaltijo kraštams, gyventojų skaičius padidėjo daugiau kaip 23 milijonais. Taigi, šiuo metu visoje Sąjungoje gyvena arti 194 milijonų žmonių. Gyventojų skaičiumi TSRS užima trečią vietą pasaulyje, po Kinijos ir Indijos.

Nė viename kapitalistiniame krašte nėra tokio didelio natūralaus gyvenamųjų tautų kalėjimu“. Ne rusai gyventojai su panieka buvo pravardžiuojami „inorodcmais“ (kitataučiais), buvo bėteisiai ir visaip carizmo persekiojami. Kai kurių tautos buvo net savo tikrojo vardo netekusios, pavyzdžiui, ukrainus vadino mažarusiais, nenčius — samojedais ir t. t. Kitataučiai negalėjo mokytį vaikų savo gimtąja kalba. Kai kuriems „inorodcams“ pav. lietuviams, draudžiama buvo spausdinti savo kalba knygas. Daug gyvenusių carų Rusijoje tautų savosios raštijos visai neturėjo.

TSRS — TAUTŲ SAJUNGA. Priešrevoliucinė Rusija buvo vadinama „tautų kalėjimu“. Ne rusai gyventojai su panieka buvo pravardžiuojami „inorodcmais“ (kitataučiais), buvo bėteisiai ir visaip carizmo persekiojami. Kai kurių tautos buvo net savo tikrojo vardo netekusios, pavyzdžiui, ukrainus vadino mažarusiais, nenčius — samojedais ir t. t. Kitataučiai negalėjo mokytį vaikų savo gimtąja kalba. Kai kuriems „inorodcams“ pav. lietuviams, draudžiama buvo spausdinti savo kalba knygas. Daug gyvenusių carų Rusijoje tautų savosios raštijos visai neturėjo.

Didžioji Spalio Revoliucija išlaisvino pavergtasias Rusijos tautas. Leninas rašo: „Mes norime laisvos tautų sąjungos — tokios sąjungos, kurioje neleistina būtų jokia priespauda vienos tautos iš kitos tautos pusės...“ (Raštų XXIV tomas, 657 psl.).

Visos tautos Tarybų krašte naudojasi visiškai lygiomis teisėmis.

1922 metais įvykusiame RTFSR, Ukrainos, Gudijos ir Užkaukazio TFSR atstovų suvažiavime, drg. Stalino siūlymu, buvo priimta deklaracija ir sutartis dėl vieningos sąjunginės valstybės — Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjungos sudarymo tautų lygybės ir laisvo noro pagrindu. Vėliau sąjunginių respublikų sąjunga buvo sutvirtinta Stalino Konstitucija, priimta 1936 metų gruodžio 5 d.

Broliškoje sąjungoje auga ir tvirtėja paskirų sąjunginių respublikų ūkis, sparčiai auga ir klesti kultūra — tautinė savo forma ir socialistinė turiniu.

SAJUNGINĖS TSRS RESPUBLIKOS. Iki 1940 metų pradžios TSR Sąjungai priklausė 11 sąjunginių respublikų. 1940 metais buvo įkurta Karelijos — Suomijos sąjunginė TSR ir vasarą, atvadavus Besarabiją, iš autonominės Moldavijos TSR ir Besarabijos dalies sudaryta sąjunginė Moldavijos TSR. Be to, 1940 metų vasarą į TSR Sąjungą įstojo dar Lietuva, Latvija ir Estija. Taigi, šiuo metu TSR Sąjungą sudaro 16 sąjunginių respublikų. Pasiremiant 1939 metų sausio 17 d. visuotiniu surašymu, kuris liečia 11 anksčiau buvusių Sąjungoje respublikų, paskirų sąjunginių respublikų plotas ir gyventojų skaičius yra toks:

Sąjunginės respublikos	Plotas 1000 km ²	Gyventojai 1000 žmonių
1. RTFSR	16.510,5	109.278,6
2. Ukrainos TSR	547,3	40.098,0
3. Gudijos TSR	230,8	10.486,0
4. Azerbaidžano TSR	86,0	3.209,7
5. Gruzijos TSR	69,6	3.542,3
6. Armenijos TSR	30,0	1.281,6
7. Turkmenijos TSR	443,6	1.254,0
8. Uzbekijos TSR	378,3	6.282,5
9. Tadžikijos TSR	143,9	1.485,1
10. Kazachijos TSR	2.744,5	6.146,0
11. Kirgizijos TSR	196,7	1.459,3
12. Karelijos — Suomijos TSR	180,0	770,0
13. Moldavijos TSR	38,8	2.578,0
14. Lietuvos TSR	64,0	3.000,0
15. Latvijos TSR	65,8	2.000,0
16. Estijos TSR	47,5	1.200,0

Iš viso 21.643.000 194.000,0

RUSIJOS TARYBŲ FEDERATYVINĖ SOCIALISTINĖ RESPUBLIKA.

RTFSR užima vadovaujančią padėtį tarpe visų 16 sąjunginių respublikų. Ji užima pirmą vietą ir ploto ir gyventojų atžvilgiu (76,2% visos teritorijos ir 56,3% visų gyventojų).

Greta rusų, RTFSR teritorijoje gyvena daugiau kaip šimtas įvairių tautų bei tautelių: totoriai, baškirai, čuvašai, žydai, karelai, jakutai, kalmukai, čerkesai, tungusai ir t. t. Gausingesnės tautos Rusijos Federacijos ribose sudaro autonomines TSR bei autonomines sritis. Smulkesnės tautinės mažumos išskirtos į tautines apygardas bei rajonus.

Į RTFSR sudėtį įeina 16 autonominių TSR, būtent: Komių, Čuvašų, Marių, Udmurtų, Mordvių, Totorių (centras Kazanė, 400 tūkst. gyv.), Pavolgio vokiečių, Kalmukų, Krimo, Dagestano, Kabardinų - Balkarų, Čečėnų - Ingušų, Šiaurės Osetijos, Baškirų, Buriatų - Mongolų ir Jakutų, 6 autonominės sritys — Adigejų, Žydų (Birobidžanas), Karačajų, Oiratų, Chakasų ir Čerkesų, 6 kraštai ir 30 sričių (apygardų).

RTFSR gyventojų daugumą sudaro rusai. Rusų tauta, suvaidinusi lemiamą vaidmenį Didžiojoje Spalio Revoliucijoje, padėjo ir kitoms krašto tautoms nusikratyti amžinos vergijos pančiais ir žengti į šviesų socialistinį rytojį.

RTFSR sąjunginių respublikų tarpe pirmauja ir ūkinio pajėgumo atžvilgiu. Jai tenka apie 70% visos Tarybų Sąjungos pramonės gamybos. Toliau

RTFSR tenka apie 70% visų TSRS duoninių pasėlių ir apie 60% techninių kultūrų pasėlių.

RTFSR, kaip ir visos TSRS, liaudies ūkis sparčiai auga. Respublikos teritorijoje eina grandiozinė statyba. Paminėtina Kuibiševo hidromazgo statyba ant Volgos (tai bus galingiausia hidrostotis pasaulyje — 3,4 mil. kv.), naftos rajono — „Antrojo Baku“ steigimas tarp Volgos ir Uralo ir kt.

Lygiagrečiai su medžiagine gerove auga ir RTFSR tautų kultūra. Nematytais, kapitalistinėje santvarkoje neįmanomais, šuoliais žengia kultūra, pasiekdama tolimiausius respublikos užkampius. Įgyvendintas visuotinis pradžios mokslas visų respublikos tautų kalbomis. Dauguma šių tautų, pavyzdžiui, adigejai, baškirai, buriatai, kalmukai, karačajai, čočenai ir kt., tik prie tarybų valdžios gavo savo raštiją ir dabar gali leisti knygas ir laikraščius savo gimtąja kalba. Aukštesiose RTFSR mokyklose mokosi 3 su viršum kartų daugiau studentų, negu Anglijoje, Vokietijoje ir Italijoje, drauge paėmus. Pradžios ir vidurinėse mokyklose mokosi apie 20 milijonų moksleivių. Per pastebimus kelerius metus bibliotekų ir klubų skaičius padidėjo daugiau kaip du kartus. Ypač išaugo garsinių kinų tinklas. Per antrąjį penkmetį jų skaičius padidėjo daugiau kaip 45 kartus.

UKRAINOS TSR. Pietų vakaruose, ten kur mūsų didžiulės šalies vakarų siena atsiremia į Juodąją jūrą, yra žydingi Tarybų Ukraina. Atvadavus 1939 metų rudenį Vakarų Ukrainą ir 1940 metų vasarą — Bukoviną ir Besarabiją, Ukrainos TSR teritorija pasiekė 547.300 km² ir gyventojų skaičius 40 su viršum milijonų žmonių.

Iš visų sąjunginių respublikų UTSSR yra tirščiausiai gyvenamas kraštas (vidutiniškai 73 gyventojai 1 km²). Greta ukrainų, sudarančių apie 80% visų gyventojų, Ukrainoje dar gyvena rusų, žydų, lenkų, moldavų, šiek tiek graikų, bulgarų ir kt. Administraciškai UTSSR suskirstyta į 15 sričių. Buvusi UTSSR sudėtyje Moldavijos ATSSR (8.400 km² su 615.000 gyventojų) išskirta ir sudarė naujos sąjunginės Moldavijos TSR branduolį.

Ukraina turi švelnų ir malonų klimata, derlingus dirvožemius ir daug mineralinių turtų. Ukrainos žemės gelmėse — didžiulės akmens anglies, rūdos, mangano atsargos ir dideli ištekliai žaliavų cheminei pramonei.

Iki revoliucijos Ukrainos mašinų ir chemijos pramonė merdėjo. Fabrikai ir kasyklos daugiausia priklausė prancūzų, belgų ir anglų kapitalistams. Visai kita vaizdą matome šiandien.

Doneco akmens anglies baseinas dabar yra virtęs galingu industrijos rajonu, kuriame gimė prieš keletą metų Stachanovo sukeltas spartuolių judėjimas. Pakilus pramonei, čia išaugo visa eilė didelių miestų. Donbasas teikia pusę viso produkuojamos Tarybų Sąjungoje akmens anglies, o taip pat ketų, plieną, cinką, trąšas, stiklą, mašinas, garvežius, gyvsidabrį, druską ir kt.

Pastacius ant Dnepro galingą Dneprogeso hidroelektros stotį, greta išaugo didelis naujas miestas Zaporozėje (300.000 gyv.), kur koncentruojasi plieno, geležies, aliuminijaus, magnijaus ir chemijos pramonė. Charkove, kuris gyventojų skaičiumi užima 4-tą vietą TSRS miestų tarpe (835.000) išdygo daug naujų fabriku, kuriuose gaminami traktoriai, turbogeneratoriai, gamybinės mašinos, dviračiai ir kt. Be to, Ukrainoje yra dešimtys cukraus fabriku ir daug stambių žemės ūkio mašinų fabriku.

Ukrainos TSR stambiosios pramonės produkcija 1937 metais 9 kartus pralenkė 1913 metų produkcijos lygį. Per 3-įjį Stalino penkmetį Ukrainos TSR pramonė dar labiau išaugo.

Ukrainos TSR žemės labai derlingos, daugiausia juodžemis, užtat žemės ūkio atžvilgiu jai tenka labai svarbus vaidmuo. Ukrainos TSR duoda apie ketvirtadalį visų TSR Sąjungoje užauginamų duoninių javų ir du trečdalius cukrinių runkelių. Pastaraisiais metais Ukrainoje pirmą kartą pradėta kultivuoti medvilnę, soją ir ryžius.

Kolektyvizavus ir mechanizavus Tarybų Ukrainos žemės ūkį, derliai žymiai padidėjo, o tuo pačiu pakilo ir kolchozų pelnas. 1934-38 metais Ukrainos kolchozų pelnas padidėjo beveik 4 kartus.

Ukrainos TSR sostinė Kijevas, vienas iš seniausių TSRS kultūrinių centrų. Miestas sparčiai auga ir jau turi apie 900.000 gyventojų.

GUDIJOS TSR. Ši sąjunginė respublika yra vakariniame TSRS pakraštyje, greta Lietuvos TSR. Iki Vakarų Gudijos atvadavimo Gudijos TSR plotas siekė 126.800 km² su 5.568.000 gyventojų (1939—I—17 d. visuotinio surašymo duomenys). Buv. Lenkijos teritorijos Gudijos TSR teko 108.000 km² su maždaug 5 milijonais gyventojų. Savo vakarinių sričių gabalą su lietuvių gyventojų dauguma (Švenčionių, Tverėčiaus, Adutiškio, Dieveniškų, Marcinkonių ir Druskininkų sritis) iš viso apie 4.000 km² su 82.000 gyventojų. Gudijos TSR perleido Lietuvos TSR. Taigi, naujose ribose Gudijos TSR turi 230.800 km² su 10.486.000 gyventojų. Greta gudų, kurie sudaro apie 78% gyventojų, yra dar rusų, lenkų, žydų, lietuvių ir kt.

Gudijos TSR užima Dnepro, Dauguvos ir Nemuno aukštupių ir Polesės lygumas ir yra mišriųjų miškų zonoje. Svarbiausi krašto turtai yra miškai, durpynai ir fosforitai.

Svarbiausias Gudijos TSR gyventojų verslas žemės ūkis. Auginama daug linų, kanapių ir bulvių. Iki revoliucijos apie pusė Gudijos žemių priklausė dvarininkams. Išlisa bežemių ir mažžemių armija turėjo vergauti dvarponiams. Dabar Gudijoje visai kitas vaizdas. Žemė atiteko tiems, kurie ją dirba. Iki 1939 metų Gudijos TSR sukollektivinta apie 90% visų ūkių ir 96,7% dirbamos žemės (be Vakarų Gudijos). Gudijos laukuose dirba apie 10.000 traktorių ir 1300 kombainų.

Didžiulę pažangą yra padariusi Gudijos TSR pramonė, kuri, lyginant su 1913 metais, padidėjo 20 kartų. Gudijos pramonė pirmoje eilėje bazuojasi ant augalinės ir gyvulinės žaliavos. Labai išsiplėtė ir sparčiai auga medžio apdirbimo, popieriaus, avalynės, šerių, mėsos, linų, stiklo, cemento ir fosforinių trąšų pramonė. Iš atvežamos žaliavos gaminamos vietos reikalams žemės ūkio durpėms kasti mašinos ir kt.

Stambiausieji Gudijos TSR pramonės centrai: sostinė Minskas (apie 250.000 gyventojų), Gomelis, Vitebskas, Mohilevas, Borisovas ir Orša. Atvaduoje Vakarų Gudijoje stambiausias pramonės centras Baltstogė (tekstilės pramonė). Be to, stambių įmonių yra Baranovičiuose, Gardine ir Lydoje.

Aukštai pakilo ir gudų tautos kultūra. Carizmo laikais tautinė gudų kultūra buvo persekiujama, iki revoliucijos Gudijos teritorijoje nebuvo nė vienos gudiškos mokyklos ir dėl to guduose buvo priskaitoma 80% neraštingų. Dabar Gudijos TSR neraštingumas visiškai likviduotas. Krašte pristeigta tūkstančiai mokyklų, vaikų darželių, klubų, bibliotekų, teatrų bei kinų. Įsteigta Gudijos Mokslų Akademija, 23 aukštosios mokyklos, daugiau kaip 100 technikumų; išeina per 200 laikraščių.

AZERBAIDŽANO TSR yra rytinėje Užkaukazio dalyje. Respublikos plotas — 86.000 km² su 3,2 mil. gyventojų. Į jos sudėtį įeina Nachičevanės ATSSR ir Kalnų Karabacho autonominė sritis. Gyventojų daugumą sudaro azerbaidžanai (apie 60%). Be jų, respublikoje dar gyvena rusų, armėnų, tatų, tališų ir kt.

Iki revoliucijos Azerbaidžanas buvo vienas iš labiausiai atsilikusių, patriarchaliai feodalinių papročių kraštų. Šiandien Azerbaidžanas — kultūringas kraštas su aukštai išugdyta pramone ir mechanizuotu žemės ūkiu. Lyginant su 1913 metais, Azerbaidžano pramonė yra išaugusi 6—7 kartus.

Kaspijos jūros pakraštyje yra miestas Baku — Azerbaidžano TSR sostinė ir kultūros centras — su 810.000 gyventojų. Tai penktas savo didumu TSR Sąjungos miestas. Už miesto, iš sausos Apšerono pusiausio žemės kyšo tankus mechanizuotų naftos bokštelių miškas ir stūkso juodi naftos apdirbimo fabriku pastatai. Jis teikia apie 75% visos Tarybų Sąjungoje produkuojamos naftos. Stalino penkmečių metais Baku naftos pramonė augo nepaprastai sparčiai. 1938 metais naftos čia buvo gauta apie 24 mil. tonų, tris kartus daugiau, negu 1913 metais, o benzino pagaminta net 43 kartus daugiau.

Įtekančios į Kaspijos jūrą Kuros upės pakraščiais tęsiasi sausos, karštos stepės. Čia laukai dirbtinai drėkinami ir juose auginami ryžiai ir medvilnė.

Ši Azerbaidžano sritis klimatu yra lygiavertė Egiptui — čia išauginama geriausias rūšies medvilnė.

Kalnų apsaugotoje slauroje Lenkorano žemumoje yra drėgni subtropikai, kuriuose, drg. Stalino iniciatyva, sukurtas subtropikų ūkis: auginamos arbatžolės, mandarinai, citrinos, šilkmedis, bambukai ir kt.

Spalio Revoliucijos dėka Azerbaidžanas prasiskynė sau kelią į mokslą ir kultūrą. Prieš revoliuciją krašte nebuvo nė vienos aukštosios mokyklos, o dabar yra 14 aukštųjų mokyklų ir 93 technikumai. Carizmo laikais buvo vos 12 azerbaidžanų inžinierių, o dabar jų yra daugiau kaip 3 tūkstančiai.

GRUZIJOS TSR užima 69.600 km² plotą su 3.542.300 gyventojų vakarinėje Užkaukazio dalyje, prieinančioje prie Juodosios jūros. Į Gruzijos TSR įskaitomama Abchazų ATSR, Adžarų ATSR ir Pietų Osetijos autonominė sritis. Gyventojų daugumą (68%) sudaro gruzai. Be jų, dar gyvena 12,6% armėnų, 8,7% tiurkų, 3,2% rusų, abchazų, adžarų, osetių ir kitų tautelių.

Priešrevoliucinė Gruzija buvo atsilikęs Rusų imperijos pakraštys. Prie tarybų valdžios suklestėjo laisvos ir laimingos Gruzijos ūkis bei kultūra. Lyginant su priešrevoliuciniais laikais, pramonės produkcija Gruzijos TSR išaugo daugiau kaip 20 kartų, o jos lyginamasis svoris bendrame anksčiau agrarinės Gruzijos ūkyje pakilo iki 75%, nors tuo pačiu metu ir žemės ūkis sparčiai augo.

Senosios Gruzijos veidas iš pagrindų pasikeitė. Augant pramonei, sparčiai augo ir miestai. Gruzijos TSR sostinėje Tbilisi (550.000 gyventojų), kur buvo vos keletas smulkių įmonių, išaugo hidrostotys, mašinų ir tekstilės fabrikai. Kutaise išaugo šilko pramonė. Tiesiami nauji geležinkeliai, kurių žymi dalis elektrifikuota.

Juodosios jūros pakraštyje yra drėgno subtropinio klimato juosta. Prieš revoliuciją šios vietos buvo beveik nenaudojamos. Dabar čia klesti subtropinis žemės ūkis. 1917 metais Gruzijoje arbatžolėmis buvo apsėta 962 ha, o dabar šia kultūra apsėjama 45—50.000 ha.

Gigantiškais šuoliais žengė pirmyn Tarybų Gruzijoje švietimas ir kultūrinis gyvenimas. Priešrevoliucinėje Gruzijoje buvo vos apie 150 mokyklų, dabar gi jų priskaitoma apie 4.500 su 700.000 moksleivių. Yra 19 aukštųjų mokyklų su 22.000 studentų, 215 technikumų. Puikiai išbujojo ir tautinis gruzinių menas. Dirba 48 teatrai ir apie 500 kinoteatru.

ARMENIJOS TSR. Užkaukazio pietuose, Turkijos pasienyje yra daug sunkių momentų istorijoje pergyvenęs kraštas — Armenijos TSR, užimanti 30.000 km² plotą su 1.281.600 gyventojų. Daugumą krašte sudaro armenai (85%). Be jų, čia gyvena rusų, azerbaidžanų, persų, kurdų ir kt.

Respublika apima Mažojo Kaukazo kalvyną. Žemesnėse vietose, ypač Arakso upės slėnyje, dirbtinai drėkinamuose laukuose auginama medvilnė, kurios derliais Armenija užima vieną iš pirmųjų vietų TSR Sąjungoje.

Armėnijos TSR yra turtinga vario rūda ir vertinga statybine medžiaga: yra daug tufų, pemzos, kalkių ir cementinių molių. Lyginant su 1913 metais, Armėnijos pramonės produkcija padidėjo apie 18 kartų.

Armėnijos sostinė Erevanė (200.000 gyv.), kadaise molinių lūšnelių miestelis, virto dideliu moderniu miestu. Čia yra dirbtinio kaučuko, karbito ir kiti fabrikai. Respublikoje pastatyta visa eilė hidroelektros stočių sraunių kalnų upių jėgai išnaudoti. Pradėta išnaudoti 2.000 m aukščiau jūros lygio gulničio Sevano ežero vandenį, statant hidrostotis, kurios bus naudojamos medvilnės laukams drėkinti.

Didžioji Spalio Revoliucija ir armėnų tautai atvėrė plačius horizontus į mokslą ir kultūrą. Knygų armėnų kalba dabar išleidžiama 10 kartų daugiau, negu prieš Spalį.

TURKMENIJOS TSR guli Vidurinėje Azijoje, tarp Kaspijos jūros ir Amu - Darjos, užimdama 443.600 km² plotą su 1.254.000 gyventojų (nepilni 3 žmonės 1 km²). Kraštas retai gyvenamas todėl, kad didesnę respublikos dalį (per 250.000 km²) užima Kara - Kumo dykuma. Be turkmenų (70% visų

gyventojų), respublikoje dar gyvena uzbekų 11,7%, rusų 9%, kazachų, beludžių, iranių, armėnų ir kitų.

Didesnę Turkmenijos gyventojų dalis dirba medvilnės ūkyje. Medvilnės produkcijos atžvilgiu Turkmenija užima trečią vietą TSR Sąjungoje. Laukams drėkinti išleidžiama milijonai rublių, užtat ir medvilnės derliai padvigubėjo.

Socialistinis ūkis pasiekė ir anksčiau nenaudotus Kara - Kumo dykumos plotus. Dykumą tiria ekspedicijos, kasami šuliniai dykumai drėkinti. Ištiesos dykumų sritys atgimsta naujam gyvenimui. Kuriasi miestai ir sodybos, skętančios soduose ir vynuogynuose.

Turkmenijos TSR sostinė Aščabadas (130.000 gyv.) virto stambiu pramonės centru su vis naujai besikuriančiomis įmonėmis.

Iki revoliucijos nebuvo nė vienos knygos turkmenų kalba; beveik visi gyventojai buvo neraštingi. Visame krašte tebuvo 9 gydytojai, o dabar jų yra apie 550. Krašte yra apie 1.400 mokyklų, 700 bibliotekų, 230 kino teatrų.

UZBEKIJOS TSR užima 378.300 km² ploto su 6.282.400 gyventojų. Respubliką sudaro 5 sritys ir autonominė Kara-Kalpakų TSR. Gyventojų daugumą uzbekai (74%); be jų, dar gyvena tadžikų (8%), rusų (6%), kazachų, kirgizų ir kt.

Uzbekija užima didesnę dalį Vidurinės Azijos prieškalnių, į kuriuos lengviau nuleisti iš kalnų upių vandenį laukams drėkinti. Dėl to Uzbekija yra pagrindinis dirbtinai drėkinamo žemės ūkio rajonas TSR S-goje. Drėkinamuose laukuose auginami ryžiai, medvilnė ir kitos pietų kultūros. Vešliai tarpsta vynuogynai ir sodai.

Stambiausia dirbtinai drėkinama oazė Uzbekijos tyrlaukiuose yra Fergano slėnis. Tai beveik ištiesas sodas, iš visų pusių apsuptas kalnų. 1939 m. vietos kolchozininkų iniciatyva iškastas Didysis Fergano kanalas, 270 km ilgio. Kanalas, kurio vandeniu drėkinama apie 500.000 ha, buvo iškastas per pusantro mėnesio. Jį kasė su didžiausiu entuziazmu 160.000 kolchozininkų.

Per paskutinį penkmetį medvilnės derliai iš ha respublikoje padidėjo daugiau kaip 100%. Be medvilnės, ryžių ir vaisių, Uzbekija dar teikia nemažai vilnos.

Prieš revoliuciją Uzbekistane buvo vos keletas smulkių medvilnės valymo įmonių. Šiandien Tarybų Uzbekija turi stambią medvilnės apdirbimo pramonę, kuri koncentruojasi sostinėje Taškente ir Fergane.

Taškente šiuo metu yra daugiau kaip 600.000 gyventojų.

Lygiagrečiai su Uzbekijos TSR ūkiu pražydo ir nauja, tarybinė kultūra. Uzbekijos gyventojai jau baigia likviduoti neraštingumą. Įvestas visuotinis pradžios mokslas. Respublikoje yra apie 30 aukštųjų mokyklų, tame skaičiuje Vid. Azijos universitetas, 105 technikumai, 1.150 bibliotekų, per 500 kinoteatru, išleina per 200 laikraščių (iš jų apie 75% uzbekų kalba). Veikia 36 teatrai.

Carizmo laikais krašte siautė baisios ligos — raupsai, rišta, drugys ir kt. Gydytojų beveik nebuvo, ir gyventojai priklausė nuo burtininkų — „tabibų“ malonės. Dabar, įsteigus ligoninių, ambulatorijų ir gydymo punktų tinklą, Tarybų Uzbekijoje tos ligos išnyko.

TADŽIKIJOS TSR. Vidurinės Azijos pietryčiuose, Afganistano ir Kinijos pasienyje, prisiglaudusi Tadžikijos TSR, 143.000 km² ploto su pusantro milijono gyventojų. Į šiuos skaičius įeina Pamiro aukštumose esanti, labai retai gyvenama Kalnų Badachšano autonominė sritis. Tadžikijos gyventojų daugumą (75%) sudaro tadžikai. Greta jų dar gyvena rusų, uzbekų, kirgizų ir kt.

Didelę krašto dalį užima kalnai ir plokščiakalnės. Čia yra aukščiausieji TSR Sąjungos kalnai. Gražių slėnių yra tik pagal Sir-Darją ir Amu-Darjos intakus. Tuose slėniuose ir susispietę daugiausia gyventojai. Klimatas Tadžikijoje labai sausas ir karštas, todėl nelaistomas žemės ūkis tegalimas kalnų slaituose. Vakarų Tadžikijoje, upių slėniuose, laukai, kaip ir Uzbekijoje, drėkinami dirbtinai. Respublikoje iškasta plati drėkinamųjų kanalų sistema. Kadaise tuščioje dykumoje išdygo puikūs kolchozai, kuriuose auginama medvilnė, ryžiai. Kolektyvizacija jau apėmė apie 95% visų Tadžikijos ūkių.

Priešrevoliuciniais laikais Tadžikistano teritorijoje buvo vos apie 200 pramonės darbininkų. Dabar visose Tadžikijos pramonės šakose dirba daugiau kaip 20.000 darbininkų. Respublikoje įsikūrė stambi pramonė žemės ūkio žaliavai apdirbti: medvilnės, šilko, konservų ir kiti fabrikai. Eksploatuojami ir žemės gelmių turtai — akmens anglis, nafta, polimetalai.

Respublikos sostinė Stalinabadas išaugo iš Diušambės kiškako (kaimo) ir dabar turi apie 90 tūkst. gyventojų.

Iki revoliucijos Tadžikijoje buvo vos 0,5% mokančių skaityti gyventojų. Šiandien, kaip ir visoje Sąjungoje, Tadžikijos TSR įvestas visuotinis pradžios mokslas. Yra 5 aukštosios mokyklos ir daugiau kaip 30 technikumų, 13 teatrų, 123 kinoteatrai.

KAZACHIJOS TSR užima didžiulį plotą nuo Volgos žemupio vakaruose iki Altajaus kalnų rytuose, nuo Didž. Sibiro geležinkelio šiaurėje iki Tianšanės kalnų pietuose, iš viso 2.744.500 km², tačiau gyventojų teturi 6,2 milijonų, taigi vos 2 žmonės 1 km². Be kazachų (60% visų gyventojų), respublikoje dar gyvena rusų, ukrainų, uzbekų, turkmenų, sartų ir kt.

Kazachijos TSR ypač pasižymi savo dideliais gamtos turtais. Respublikoje yra daugiau kaip pusė visų Sąjungos vario, švino ir cinko atsargų, apie trečdalis naftos išteklių (Embos upės rajone), daug akmens anglies, aukso, kalijaus, fosforitų ir kt.

Karagandos akmens anglies rajonas, kur anksčiau buvo negyvanamos dykumos, dabar virto trečia didumu akmens anglies baze TSR S-goje. Čia daug kasyklų ir išaugo naujas didmiestis Karaganda su 180.000 gyventojų.

Kazachijos TSR yra vienas iš stambiausių TSRS gyvulininkystės rajonų. Per antrąjį penkmetį gyvulių skaičius patrigubėjo. Šiaurės Kazachijoje nuolat plečiamas grūdų ir techninių augalų ūkis, o krašto pietuose dideli plotai užimti medvilnės ir cukr. runkelių. Vadinamosiose Alkanos stepėse 1941 metais bus iškastas didelis drėkinamasis kanalas 45.000 ha plotui. Beveik visi kazachai, buvę klajokliai, virto sėsliais.

Kazachijos TSR sostinė Alma-Ata išaugo į didmiestį su 240.000 gyventojų.

Naują gyvenimą pradėjo Kazachijos TSR ir kultūrinis atžvilgiu. Visoje Respublikoje apie 8.000 mokyklų su milijonu moksleivių. Įsteigta 20 su viršum aukštųjų mokyklų (tame skaičiuje universitetas ir kalnų metalurgijos institutas), 116 technikumų. Išeina apie 350 laikraščių.

KIRGIZIJOS TSR. Ši respublika yra Vidurinės Azijos rytuose, prie Kinijos sienos. Plotas 196.700 km² su pusantro milijono gyventojų. Jų daugumą sudaro kirgizai (87%). Be to, Kirgizijoje yra rusų, ukrainiečių, uzbekų, dunganų, nigūrų ir kt.

Kirgizija yra labai kalnuotas kraštas, tik šiaurėje ir vakaruose žemesni slėniai (Fergano ir kiti). Cukr. runkelių derliaus atžvilgiu Kirgizija dabar užima pirmą vietą pasaulyje. Fergano slėnyje, kaip ir kalnyninėse respublikose, kultivuojama medvilnė.

Kirgizija yra energetinė bazė visai Tarybų Vid. Azijai, nes jos žemių gelmėse yra daugiausia akmens anglies, naftos ir vandens energijos turtingų tūpių. Iškasamomis Kirgizijoje anglimis aprūpinamos visos kitos Vid. Azijos sąjunginės respublikos.

Respublikos sostinė Frunzė — kirgizų kultūrinis ir nemažas pramonės centras (apie 100.000 gyventojų).

Dabar nors trumpai peržvelgsime 5 jauniausias sąjungines tarybų socialistines respublikas, kurios į TSR Sąjungą buvo priimtoms 1940 metais.

KARELIJOS-SUOMIJOS TSR. Šios sąjunginės respublikos branduolį sudarė autonominė Karelijos TSR (136.000 km² ploto su puse milijono gyventojų), iki 1940 metų pavasario buvusi RTFSR sudėtyje. Po karo su baltasuo- miais prie Karelijos buvo prijungta Karelijos sąsmauka su Vipurio miestu, sritis į šiaurę nuo Ladegos ežero ir kitos mažesnės sritys. Iš visų tų teritorijų buvo sudaryta Karelijos-Suomijos TSR, 180.000 km² ploto su apie 800.000 gyventojų. Gyventojų daugumą sudaro suomių giminės karelai ir suomi. Rytinėje respublikos dalyje gyvena nemaža rusų, ypač Baltosios jūros ir Onegos

ežero pakraščiais. Respublikos sostinė Petrozavodskas (apie 80.000 gyventojų), prie Onegos ežero.

Tarybų valdžios metais Karelijoje smarkiai išaugo pramonė, ypač medžio apdirbimo, nes miškai užima apie 60% viso respublikos ploto. Pristiegta daugybė lentpiūvių, stambių celiuliozės kombinatų, popieriaus fabriku ir kt.

Smarkiai pakilo ir Karelijos žemės ūkis, ypač gyvulininkystė. 1939 metais respublikoje buvo daugiau kaip 2.000 kolektyvinių gyvulių ūkių.

Didžiulės reikšmės respublikai turi Stalino vardo kanalas, kuris jungia Baltąją su Baltijos jūra. Kanalas yra 227 km ilgio ir iškastas 1933 metais. Iškasus kanalą, vandens kelias tarp abiejų jūrų sutrumpėjo 4.000 km. Kanalas plačiai naudojamas miško medžiagai, apatitams ir kt. prekėms gabenti.

MOLDAVIJOS TSR. Šiai sąjunginei respublikai, įsikūrusiai 1940 metu vasarą, branduolį sudarė autonominė Moldavijos TSR (8.400 km² su 615.000 gyventojų), buvusi Ukrainos TSR sudėtyje. Atvadavus iš rumunų bajorų jungo Besarabiją, šio krašto dalis buvo prijungta prie Moldavijos ir gyventojų noru sudaryta sąjunginė Moldavijos TSR, iš viso 38.800 km² ploto su apie pustrečio milijono gyventojų.

Moldavija — derlingas sodų kraštas. Gerai auga kviečiai, kukurūzės, cukr. runkeliai, vynuogės, įvairūs vaisiai.

Nors Besarabija gana turtinga gamtos turtais (yra rudųjų anglių, fosforitų, gipso, druskos ir kt.), tačiau rumunų okupacijos laikais pramonė čia merdėjo. Tik įsikūrus Moldavijos TSR, kraštas galės atkusti.

Po revoliucijos moldavų tauta sukūrė savo tautinę literatūrą ir kultūrą. Moldavijos ATSR buvo įsteigtos 3 aukštosios mokyklos, 8 technikumai, tyrimų institutas, keli teatrai ir kt. Tarybų Sąjungoje moldavai turėjo tai, apie ką buvę rumunų spaudoje jų tautiečiai svajoti negalėjo.

Naujosios Moldavijos TSR sostinė Kišinevas (120.000 gyventojų).

LIETUVOS TSR. Drauge su Latvijos ir Estijos TSR, Lietuvos TSR yra jauniausia sąjunginė respublika, priimta į TSR Sąjungą 1940 metų rugpjūčio 4 d.

Lietuvos TSR, TSRS dėka gražinusi savo senąją sostinę Vilnių su sritimi ir laisvu susitarimu su Gudijos TSR atgavusi lietuvių gyvenamas švenčionių, Tverėčiaus, Dieveniškų ir Druskininkų sritis, dabar užima apie 64.000 km² ploto su 3 mil. gyventojų.

Ištisus šimtmečius dvarininkų kankinta ir carizmo persekiota, o per paskutinius du dešimtmečius ir savosios buržuazijos teriata, Lietuvos liaudis pajuto tikrąją laisvę ir atkuto naujam, šviesesniajam gyvenimui. Per trumpą laiką Tarybinėje Lietuvoje padaryta didžiulė pažanga, įsijungiant į TSRS laisvųjų tautų sąjungą. Jau įvykdyta žemės, pramonės, prekybos ir stambiųjų namų nacionalizacija. Visame krašte negirdėtu greitumu plinta stachanovininkų judėjimas. Kai kurių pramonės įmonių produkcija pakilo visu šimtu nuošimčių. Paleidžiamos viena po kitos naujos pramonės įmonės, kurios ligi šiol nedarbo. Dešimtys tūkstančių buvusių ir kapitalistinėje santvarkoje badmiriavusių bedarbių aprūpinti darbu.

Sparčia pažanga matome ir kitose gyvenimo srityse. Nuo Tarybinės Valdžios įvedimo per keleta mėnesių švietimo reikalams buvo paskirta apie 100 milijonų litų. Įvestas nemokamas mokslas vidurinėse ir aukštesiose mokyklose ir tuo plačiai atidarytos durys į mokslą darbo žmonių vaikams. Plačiai vykdomas suaugusiųjų švietimas. Įsteigta du liaudies universitetai, keliolika vidurinių mokyklų suaugusiems, apie 100 pradžios mokyklų, keli šimtai kursų, keli šimtai viešųjų bibliotekų bei kultūros židinių. Vilniuje įsteigta valstybinė filharmonija, steigiami nauji teatrai ir kt. kultūrinės įstaigos. Žodžiu, Lietuvos liaudis kuria savo kultūrą, tautinę formą ir socialistinę turinį.

Plačiai rūpinamasi ir liaudies sveikatos reikalais. Siam tikslui 1941 metais skiriama apie 100 milijonų litų. Įvesta nemokama medicinos pagalba, steigiamos naujos ligoninės, lopšeliai ir kt.

Daug davė Tarybų Valdžia ir darbo valstiečiams, kurie ištisus šimtmečius dvarininkų buvo žiauriai eksploatuojami.

Naujos dainos

Lietuva nuo senų laikų garsėja kaip dainų šalis. Lietuvių daina pasveikina jo kūdikystės pirmomis dienomis, ji lydi jo visus darbus, džiaugsmus bei liūdesius. Daug šimtmečių praslino lietuviui skendėjant sunkiuose varguose ir traukiant vergijos bei baudžiavos jungą. Tie niūrūs laikai atsispindi ir mūsų liaudies dainose. Jos daugiausia liūdnos, beviltiškos. Tačiau tai yra mūsų tautos istorijos bei gyvenimo brangus liudininkas, jos sielos atspindys ir būdo reiškėjas. Savo liaudies dainas mes privalome gerbti ir branginti.

Buržuazinėje Lietuvoje mūsų liaudies daina buvo nustumta į paskutinę vietą ir pastatyta paskutinėse meno laiptų pakopose. Vyriausybė ir „aukštoji“ visuomenė paliovė daina domėjusios, atiduodamos pirmenybę atneštiniams džazams bei fokstrotams.

Kitaip į meną žiūri Tarybų Lietuva. Čia menas turės tarnauti ne išrinktųjų, pasiturinčiųjų pramogoms, bet darbo žmonėms, jų dvasinei kultūrai kelti, grožio jausmui ugdyti.

Socialistinė valstybė liaudies dainai skiria ypatingą dėmesį. Daina čia užima pirmąją vietą tarp kitų liaudies meno šakų.

Tarybų Sąjungoje liaudies menas sutvirkėjo visomis vaivorykštės spalvomis. Liaudies mene daina užima centrinę padėtį, nes daina yra prieinamiausia ir suprantamiausia liaudies meno rūšis; daina gali sutraukti daugiausia aktyvių jos ugdymo dalyvių. Per dainą bei chorus vyksta atranka pirmaeilių, iš liaudies kilusių, artistų bei dainininkų.

Kaip Tarybų Sąjungoje vertinama liaudies daina ir, apskritai, liaudies menas, labai vaizdžiai nusako draugas Mykolas Ivanovičius Kalininas (1936. V. 27) šiais žodžiais:

„Pas mus kai kada liaudies menu yra laikomas primityvas — ir kai kas „ko „liaudies“, tai tą žodį deda kabutėse. Tai šiurkščiausia klaida. Nėra abejonės, kad pats aukščiausias meno pavidalas, pats talentingiausias, pats genialiausias yra liaudies menas, vadinasi, tai, kas liaudies sukurta, kas liaudies išsaugota, kas liaudies pernešta per šimtmečius. Jūs suprantate, kad liaudis negali išsaugoti tokio meno, kuris nėra vertingas. Liaudis, kaip aukso ieškotojas, atrenka, saugo ir išlaiko, nublizgindamas tik tai, kas vertingiausia, kas genialiausia“.

Lietuvos socialistinė vyriausybė per trumpą laiką jau ėmėsi eilės reikšmingų priemonių liaudies menui saugoti, puoselėti bei ugdyti. Ir pas mus, kaip ir visoje Tarybų Sąjungoje, liaudies mene užima ir turi užimti pirmąją vietą daina. Tą rodo ir meno brigadų steigimas, dainų konkurso skelbimas ir kitos partijos ir vyriausybės priemonės, skiriamos liaudies ir liaudyje menui ugdyti.

Kelios pastabos valstiečiams

Patikrinkime žemės ūkio įrankius ir mašinas. Sausio ir vasario mėnesiams praėjus, saulutė darosi karštesnė. Sniegas laukuose vis daugiau pradeda nykti. Žiemos miško vežimo darbai nutrūksta. Šiltesnės dienos vis dažniau valstiečiui primena, kad greit prasidės tikras pavasaris, greit reikės eiti dirvų purinti.

Artėjantis pavasaris verčia valstietį susirūpinti žemės dirbimo įrankiais — patikrinti, ar jie tvarkoje ir kas reikia pataisyti. Peržiūrėti akėčias, plūgus ir vežimus. Akėčioms pasmailinti akėtvirbalius, iškritusių vietoje sudėti naujus, o atsipalaidavusius sutvirtinti; plūgams pasmailinti noragus arba naujus pridėti; vežimams patikrinti visas sąvaržas — ar jos neatsipalaidavo, ar kur nesutrūkęs apkaustymas, ar nesutrūkę stebulių buksvos, ar nereikia pertraukti ratų ratlankių ir viską sutvarkyti.

Atlikus tuos darbus iš anksto, daug sklandžiau eis pavasario darbai. Darbymečio metu nereikės gaišuoti su įvairiais pataisymais. O tai labai svarbu, nes pavasario darbus reikia skubiai nudirbti.

Patikrinti reikia ne tik tuos įrankius, kuriais reiks dirbti pavasariu išašus, bet ir tuos, kurie vėliau bus reikalingi — kaupikai, purinturvai, sienapiūvės, kertamosios ir kt. Juos taip pat reikia iš anksto pataisyti. Ypač reikia apsižiūrėti su atsarginėmis dalimis. Jas iš anksto reikia užsakyti kooperatyve. To nepadarius, atėjus darbo laikui, atsarginių dalių dažnai negaunama ir įrankio ar mašinos nebegalima panaudoti.

Žemės ūkio įrankiai ir mašinos reikalingi ne tik sutvarkymo pavasarij, bet ir atydžios priežiūros per vasarą. Negera, kada per vasarą mėtos laukuose arba kiemuose po atviru dangumi. Neprižiūrimi įrankiai ir mašinos daug trumpiau tarnauja, dažniau reikalauja pataisymų. Gera priežiūra žymiai padidina jų amžių. Baigus bet kurį darbą, nuo įrankių ar mašinų tuojau turi būti nuvalytos žemės ir dulkės. Nuvalytas mašinas ir įrankius reikia padėti pastogėje.

Be pagrindinio inventoriaus nereikia pamiršti ir smulkaus ūkiško inventoriaus — grėblių, šakių, kastuvų, kauptukų ir t. t.. Laikotarpis prieš pavasario darbus pats geriausias laikas šiam smulkiam inventoriui sutaisyti arba naujam pasidirbti.

Pasiruošimas sėjai. Prieš prasidedant pavasario darbams kiekvienas valstietis turi apsisvarstyti kur, kiek ir ko sės. Tada aiškiai bus matyti, kurių sėklų savų užteks ir kurių reiks nusipirkti. Trūkstamas sėklas reikia iš anksto nusipirkti arba užsitikrinti, kad sėjai atėjus, jų bus gauta. Kitaip, beieškant sėklų sėjos metu, galima jų negauti arba suvėluoti pačią sėją.

Savų turimų sėklų sėjai reikia atpilti su atsarga. Geriau, kad sėklos šiek tiek liktų, o ne trūktų. Per maža turint sėklos ir norint apsėti numatytą plotą, sėja dažniausiai paretinama. O vasarą, bendrai imant, geriau sėti kiek tankiau, nei rečiau.

Turimą sėklą būtina gerai išvalyti fukteliu. Jei išfukteliuota sėkla nebūna pakankamai švari, tai ją dar reikia paleisti ir per trijerį — miežius ir avižas, per gyvatuką — žirnius ir vikius, per terkšlę — linų sėmenis. Perkant sėklą, ją reikia tik švarti pirkti. Sėti švartą sėklą yra būtina sąlyga geram derliui gauti.

Su trašų atsivežimu nereikia vėluoti. Geriausia jų atsivežti žiemos pabaigoje dar rogių keliu. Tada nereiks gaišuoti darbymečio metu ir nebus pavojaus, kad trašų nebus gauta.

Sėja. Su sėja pavasarį reikia skubėti. Ankstyvoji sėja beveik visada duoda geresnį derlių nei vėlyvoji. Net jei vėlyvosios sėjos javai kartais ir kiek gražiau atrodo, tai jų branda vis dėlto būna menkesnė. Ypač ankstyvoji sėja reikalinga žirniams ir avižoms, bet su kitų augalų sėja taip pat nereikia vėluotis. Vėliausiai sėjami linai, bet ir su jų sėja labai vėlintis taip pat ne-naudinga.

Atitinkamai ankstyvosios sėjos reikalavimui tenka derinti ir žemės dirbi-mą pavasarį. Jei iš rudens žemė buvo suarta, tai pavasarį reikia apsiriboti tik jos valkiavimu, akėjimu ir purinimu kultivatoriumi arba drapaku. Sek-liai suarti reikia tik labai supuolusias vandens nugulėtas vietas.

Pavasarį suartas dirvas reikia tuojau nuakėti. Jei spėjama, geriausia tą pačią dieną. Vėliausia kita dieną. Greitas suartos dirvos nuakėjimas yra ap-saugo nuo perdžiūvimo ir išvengiama grumstų susidarymo. Ypač reikia sku-bėti nuakėti sunkesnes žemes.

Vieton grynos vieno augalo sėklos naudinga sėti mišinius; miežių — avi-žų, vikių — avižų, žirnių — avižų ir t. t., ypač jei išauginti grūdai daugiau naudojami gyvulių pašarui. Mišiniai duoda tikresnį derlių. Tik sėti mišinius reikia tankiau, nei sėjant tik vieno kurio nors augalo sėklą.

Kur laikoma daugiau gyvulių ir neturima pakankamai ganyktų, labai patartina dalį arba net visą juodą pūdyką apsesti vikių — avižų mišiniu, ži-noma, jei tik žemė kiek sunkesnė ir vikiiai auga. Mišinys nuganomas arba nupiaunamas žaliajame pašarui. Galima mišinį džiovinti ir šienui, bet tik ža-giniuose. Ant žemės vikių — avižų mišinį džiovinti netinka. Taip džiovi-nant, vikių lapukai nubyra ir šienas nustoja labai daug maistingumo. Be to, džiovinant ant žemės, negalima greit nuskusti vikienos, o ją greit nuskusti labai svarbu.

Vikių — avižų mišinys žaliajame pašarui sėjamas tankiai. Imama ligi 3,5 centn. vikių ir ligi 2 centn. avižų vienam hektarui apsesti. Miežių maišyti ne-patartina, nes jie per anksti išplaukia, ir gyvuliai jų neėda. Vėlyvųjų žir-nių arba peliuškų įmaišyti galima. Ankstyvųjų žirnių maišyti nepatartina.

Kadangi vikių — avižų mišinys pūdykame dažniausiai nuganomas, tai pa-tartina sėjamaį plotą suskirstyti į du tris sklypus ir kiekvieną sklypą apsesti su maždaug 2—3 savaičių pertrauka. Pirmasis sklypas paprastai apsejamas kiek galint ankščiau. Dėl to mėšlo į jį išvežti paprastai nespėjama. Jį rei-kia patrešti zuperiu, išberiant į ha bent 2 maišus. Vėliau apsejamus sklypus naudinga patrešti mėšlu.

Ganyti kai vikiiai pradeda žydėti, nes tuo metu vikiiai jau pakankamai būna sudarę žalios masės. Gyvuliai vikių avižų mišinyje rišami.

Gerai pavykęs vikių — avižų mišinys palieka purią dirvą su nustelbtomis piktžolėmis. Todėl žemė tik iš po nuganyto mišinio duodasi gerai įdirbti. Nuganytą mišinį tą patį dieną, vėliausiai kitą dieną reikia nuskusti, mažiaus-ia nudrapakuoti. Suartą vikieną tuojau nuakėti. Jei su skutimu suvėluoja-ma, tai sausam orui esant, žemė greit sukietėja, piktžolės atsigauna ir tada žemė po mišinio gerai įdirbti ne visada pasiseka.

Sėjant po vikių — avižų mišinio žiemkenčius, juos reikia stipriau patrešti mineralinėmis trąšomis.

Sakniavaisiai. Padidinti karvių pieningumą žiemą be šakniavaisių ne-manoma. Šakniavaisiai žiemą sudaro vienintelį sultingą pašarą. Todėl kiek-vienas valstietis savo laukuose šakniavaisių turi auginti bent po 10 arų kiek-vienai karvei. Tada per žiemą melžiamoms karvėms jis jau galės šaknia-vaisių duoti reikiamą porciją — apie 15—20 kg kiekvienai per dieną. Visi

šakniavaisiai — ar tai būtų runkeliai, morkos, sėtiniai arba ropės — vienodai naudingi. Todėl ir auginti tenka tuos, kurie, turimoje žemėje geriau auga ar-ba kuriuos valstietis geriau moka auginti. Paprastai lengvesnėse, priemė-lio žemėse daugiau auginamos pašarinės morkos, o sunkesnėse, priemolių ir moliių, žemėse daugiau auginama pašariniai runkeliai.

Morkos sėjamos tik sėklomis kiek galima ankščiau pavasarį. Pašariniai runkeliai arba sėjami sėklomis, arba sodinami rasoda. Smulkūs valstiečiai labiau įpratę sodinti rasoda.

Norint gauti gerą pašarinių runkelių derlių, rasodą reikia pasodinti kiek galint ankščiau. Gera būtų, kad rasodos sodinimas ligi birželio mėn. 15—20 d. jau būtų baigtas. Tai pavyksta padaryti, jei rasodai auginti parenkama tinkama vieta ir ji anksti pasėjama. Vietą rasodai auginti reikia parinkti sau-lėtą ir užuovėjoje, ypač nuo šiaurės ir rytų vėjų, derlioje dirvoje. Vienam hektarui apšodinti rasodos reikia auginti iš 4—6 kg sėklų.

Dažnai būna, kad atėjus laikui sodinti pašarinių runkelių rasodą, žemė bū-na perdžiūvusi. Tada daroma taip: suartose vagose smaliu kuolu bedamos sky-lės, kurios pripilamos vandens. Vandeniui susigėrus tuojau sodinamas die-gas ir vėl paliejamas. Apie pasodintą ir palietą diegą naudinga pažerti sausos žemės. Taip pasodinta rasoda ir sausrų metu prigryja gana gerai.

Sėklomis pašariniai runkeliai sėjami anksti pavasarį į jų nuolatinę augi-mo vietą, geriau vagutėse. Sėti geriausia šakniavaisių sėjama mašina. Netu-rint mašinos, gerai galima pasėti ir rankomis. Padarytų vagų viršūnėse brė-žiamas aštriu įrankiu, sakysime kauptuko kampu, griovelis; į jį ranka ištaisai beriamos sėklos ir griovelis kauptuku arba grėbliu užžarstomas. Pasėjus, va-gas naudinga privoluoti lengvu rankiniu volu. Tada sėklos geriau ir vieno-džiau sudygsta. Pasitalkiusios tuščios vietos apšodinamos iš tų pačių runkelių parinkta rasoda, runkelius retinant. Vienam ha apsesti sėklų reikia apie 15 kg.

Šakniavaisius, jei tik mėšlo turima, būtina patrešti mėšlu. Jei šak-niavaisiai sėjami sėklomis, mėšlas išvežamas rudenį. Sodinant rasodą, mėšlą galima išvežti ir anksti pavasarį. Prie mėšlo naudinga duoti ligi 1 maišo kalio druskos, ligi 2 maišų zuperio ir ligi 1—1,5 maišo azotinių trąšų.

Šienapiūtė. Daug mūsų valstiečių su šienapiūte vis dar vėluoja. Neretai tenka matyti pievas šienaujant net po rugiapiūtės. Vėlavimas šienauti yra di-delė negerovė. Toks pievų želdinimas nieko gero neduoda. Jei valstiečiui kar-tais ir atrodo, kad jis prišienavo daugiau šieno, tai koks tas šienas. Tėra su-kietėję įvairių piktžolių stagarai ir sumedėję gerųjų žolių šiaudeliai. Lapukų, jaunos žolės tokiam šiene labai mažai. Toks šienas ne ką geresnis už papras-tus šiaudus. Taigi nuo blogo įpročio vėlavimui šienauti reikia visu ryžtingumu atsisakyti.

Pievas reikia šienauti tokiu laiku, kada jos duoda ir šieno palyginti daug ir šieno maistingumas dar tebėra pakankamai didelis. Šis laikas yra, kada sužydi mūsų pievų gerosios žolės — eraičynas ir miglės. Šių žolių žydėjimas yra ženklas, kad pievas jau reikia šienauti. Mūsų sąlygose, žiūrint metų, minėtos žolės žydi birželio mėn. 15—25 dienų tarpe. Šituo laikotarpiu pievas ir reikia pradėti šienauti. Tuo metu paprastai tebežydi ir įvairios skaisčiažiedės žolės arba tebėra savo sėklų nesubrandinusios.

Vėlyvas šienavimas dar negeras ir dėl to, kad pievų piktžolių — įvairių skaisčiažiedžių žolių, barškučių, rūkštynių — sėklos spėja subręsti ir išbyrėti. Todėl metai iš metų vėlavimui šienaujant, pievos vis labiau užsiteršia įvairiomis pikt-žolėmis, kuriosalina gerąsias žoles.

Dobilai paprastai šienaujami, kada dauguma jų galvučių pradeda žydėti. Dobilų piovimo vėlavimas taip pat mažina jų pašarinę vertę. Tad ir su dobi-

ly šienavimu nereikia vėluoti. O raudonųjų dvižolių dobilų, jei antroji žolė numatoma palikti sėklai, pirmą žolę reikia plauti, kada sužydi maždaug pusė galvučių. Norint gauti daugiau ir gerų raudonųjų dobilų sėklų, pirmos žolės nupiovimą jokių būdu nereikia vėluoti.

Dobilų ir pievų šieno gerumas priklauso ne tik nuo šienavimo laiko, bet ir nuo džiovinimo būdų. Džiovinant ant žemės, nuo dažno vartimo nutrūpa smulkieji maistingiausi lapeliai. O jei džiovinimo metu pasitaiko lietūs, tai šieną išplauna, dažnai net ir apipūdo, dėl ko jo maistingoji vertė taip pat daug sumažėja. Geriausias būdas šieną džiovinėti yra žaginiuose. Todėl valstiečiams labai patariama laiko tarpą prieš pavasario darbus išnaudoti žaginiams dirbti.

RAŽIENŲ SKUTIMAS IR RUDENS ARIMAS ŽIEMAI.

Ražienas tuo tarpu skuta dar tik pažangesni valstiečiai. O reikia, kad šią žemės dirbimo priemonę vartotų visi valstiečiai. Ražienų skutimas pagelbsti kovoti su piktžolėmis ir palaikyti gerą grumstelinę dirvos struktūrą. Tuo būdu pasiekiami aukštesni ir tikresni derliai.

Būtinai reikia skusti rugienas ir kvietienas. Bet ir vasarojienas skusti, jei tik vasarojus nuimamas anksčiau, taip pat naudinga.

Skusti reikia tuojau javus nupiovus, nes tada skutimą lengviau ir geriau galima atlikti. Dėl javų užpavėsinimo dirva tik javus nupiovus nebūna sukietėjusi. Bet po kelių dienų, javus nuėmus, sausam orui esant, dirva tiek sudžiūsta, kad ją suarti darosi daug sunkiau ir ariama subyra stambiais grumstais.

Nupiautų javų rikes ar gubas reikia sustatyti retesnėmis eilėmis ir tarpus tarp eilių tuojau sekliai suarti. Gi rikių ar gubų užimtos vietos suariamoms javus suvežus. Nuskustą dirvą reikia tuojau nuakėti, kad joje geriau laikytųsi drėgmė ir greičiau sudygtų išbirėjusios piktžolių sėklos.

Visas dirvas prieš žiemą būtinai giliai suarti. Rudens arimas žiemai yra viena iš būtinų žemės dirbimo priemonių aukštesniems derliams pasiekti. Rudenį suarta dirva veiktiama žiemos šalčių subyra smulkiais grumsteliais, trupinėliais, vadinasi, susidaro javams gerai augti reikalinga grumstelinė dirvos struktūra. Antra, rudenį suartą dirvą pavasarį anksčiau galima pradėti ruošti sėjai ir geriau ją tam reikalui paruošti. Dėl to ir vasarojų galima anksčiau pasėti, o ankstyvesnė vasarojaus sėja duoda tikresnį derlių.

Dirvas žiemai galima anksčiau ir vėliau suarti. Jų arimas galimas iki užšalant. Bet ankstyvesnis arimas naudingesnis, nes tada rudenį dar spėja sudygti bent dalis išverstų piktžolių sėklų. Todėl rudenį kiekvieną laisvesnę dieną sunaudokime dirvoms giliai suarti. Rudenį galima arėti ir šlapenes dirvas, bet tik arkliai neklimpsta ir plūgas nesivelia. Rudenį suartų dirvų akėti nereikia.

Politinis žodynelis

Dažniausiai sutinkamų tarptautinių žodžių aiškinimas

Agresija — užpuolimas, agresyvus — puolas. Agresorius — užpuolikas; valstybė agresorius — puolanti valstybė, kurstanti imperialistinį karą.

Bazė — 1) pagrindas, atramos taškas, 2) sandėliai, dirbtuvės, kurios krautuves aprūpina prekėmis, atsarginiai ekspedicijų, armijos ir t. t. sandėliai, 3) įstaiga, kuri aptarnauja kurį nors kultūros-švietimo šaką, pvz., ekskursijų bazė, knygų bazė, 4) karo laivyno bazė — uostas, specialiai parengtas karo laivams stovėti.

Aktyvas, aktyvizmas, aktyvistai. Aktyvas buhalterijoje ar apyskaitoje vartojamas norint pažymėti esamąjį turta. Apyskaitose aktyvas susidaro iš pinigų, esamų kasoje, prekių, inventoriaus ar kitokių vertingų daiktų, o taip pat iš priklausančių iš skolinkų pinigų ir kitokių vertybių. Aktyvizmas filosofijoje — tai yra tokia kryptis, kuri pripažįsta asmens aktyvios ir kūrybinės valios reikšmę pasaulėžvalgos bei moralinio gyvenimo pagrindo sudaryme. Pagaliau, aktyvizmas politikoje suprantamas kaip energingas ir veiklus politinių klausimų sprendimas. Priešinga aktyvumui sąvoka bus pasyvumas. Kita prasme aktyvumui politikoje priešybė bus — teorinė politika. Veikliausias, energingiausias kurios nors organizacijos (profsąjungos, kuopos, komjaunuolių būrelio) branduolys vadinamas tos organizacijos aktyvu.

Alimentai. Atskyrus bažnyčią nuo valstybės ir įvedus civilinę metrikaciją, daugelis šeimų, kurios prie senojo režimo buvo nenormalioje padėtyje, dabar galės susitvarkyti. Šeimos, kurios faktiškai jau yra pakrikusios, dabar gauna oficialų perskyrimą. Daug beprasmiškai besikankinusių vyrų ir moterų lengviau galės atsidusti, o kas turės patraukimo, galės sukurti ir naujas šeimas. Tačiau socialistinė tvar-

ka neatpalaiduoja tokių išsiskyrėlių nuo pareigos išlaikyti senojoje šeimoje gimusių vaikų, taip pat ir moterų, kurios lieka be pragyvenimo šaltinių. Ypatingą dėmesį socialistinė visuomenė kreipia į vaikų auklėjimą. Tad suprantama, kad alimentų (lotyniškai alimentas — reiškia maitinimas) mokėjimas apleistoms šeimoms bus tiksliai prižiūrimas.

Ateizmas, arba bedievybė, paremta mokslo žiniomis. Ateistai neigia dievo buvimą, atgamtinę jėgas, pomirtinį gyvenimą, sielos nemirtingumą ir visokius religinius įsitikinimus. Moksliskas materialistinis gamtos reiškinių aiškinimas visiškai patvirtina ateizmą. Bolševikų pasaulėžvalga yra ateistinė.

Funkcionuoti — veikti, eiti pareigas. Funkcija — veikla.

Baku — nuostabus Sovietų Sąjungos miestas, kurio vardas minimas visame pasaulyje. Baku mieste yra per 300 tūkstančių gyventojų. Šis miestas nepaprastai sparčiai auga, nes dar 1910 metais ten buvo vos 165 tūkstančiai gyventojų. Dabartiniu metu Baku yra Azerbaidžano Tarybų Socialistinės Respublikos sostinė. Baku yra Apšerono pusiasalyje, kuris įsikiša į Kaspijos jūrą. Baku įlanka sudaro natūralų, puikiai apsaugotą, uostą. Baku sujungtas su Gruzijos sostine Tbilisi (anksčiau vadinta Tiflisu), taip pat su Juodųjų jūrų uostais Poti ir Batumu. Nuo Baku lig Batumo 1906 metais praveisti naftai siurbti vamzdžiai. Tais vamzdžiais iš Baku į Batumą teka nafta. Vamzdžių ilgis siekia net 870 kilometrų. Šis nepaprastai įrengimas leidžia lengvai naftą patiekti į Juodųjų jūrų garlaivius, kuriais toliau ji išvežiojama po visą pasaulį. Po Didžiojo karo Tarybų Valdžia nepaprastai pakėlė naftos gamybą, ir dabar Baku yra vienas žymiausių

sių pasaulį naftos gamybos centrų. Baku naftos laukai yra taip turtingi ir gausūs, kad Sovietų Sąjunga pasaulinėje naftos gamyboje užima viena svarbiausių vietų.

Balsų dauguma. Kuriam nors susirinkime sprendimas, rezoliucija ar nutarimas laikomas priimtu absoliutine balsų dauguma tuo atveju, jei už jį paduota balsų daugiau, kaip pusė susirinkimo. Sprendžiant ypatingos svarbos klausimus, reikalinga esti kvalifikuota balsų dauguma (paprastai priimta reikalauti dviejų trečdalių ar trijų ketvirtadalių visų susirinkusių). Paprasta balsų dauguma esti tada, kai už kurį nors pasiūlymą, kitų pasiūlymų tarpe, paduodama daugiausia balsų, nors tas balsų skaičius ir nesudarytų nė pusės susirinkusių.

Bomba — pasirodė jau penkioliktame amžiuje. Bombą išrado Rimini kunigaikštis Malatesta. Pradžioje tai buvo viduje tušti geležiniai kamuoliai, kurie būdavo pripildomi šaunamojo parako. Bombomis šaudydavo arba iš tam tikrų pabūklų arba padegę tam tikrą daiktą mėtydavo rankomis, kaip dabar metomos rankinės granatos. Šiuo metu bombos nepaprastai ištobulintos, jų esama daugybės įvairiausių rūšių. Dabartiniam kare bombas daugiausia vartoja kariaujančių šalių aviacija. Tai baisiausias šių dienų ginklas, nuo kurio nėra vienas išsigelbėjimas — pasislėpti tam tikrose slėptuvėse. Bombos esti griauamosios ir padegamosios. Ypatingai paveikė visuomenės vaizduotę naujai anglų išrastosios nepaprastos jėgos bombos, vadinamieji padegamieji lapeliai, kuriais dabar bombarduojami Vokietijos miestai. Bombos-lapeliai turi milžinišką padegamąją jėgą, ir jas esti labai sunku užgesinti, nes jų karštis yra nepaprastai. Jų ugnis šimteriopai karštesnė už paprastą ugnį. Šios bombos padega viską: namus, tiltus, įvairiausias pastatus, javus, miškus ir visa, kas gyva.

Citata — ištrauka, pažodžiui pakartojimas svetimo rašto ar kalbos. Citata, paprastai, rašoma kabutėse.

Demagogas — žmogus, pataikaujas miniai, dedas pastangas patraukti ją savo pusėn melagingais pažadais. Demagogija — būdas apgaudinėti darbo

mases visokiais viliojančiais, bet neįspildomais pažadais. Demagogija — pagrindinis buržuazinių partijų politikos metodas. Komunistų partija atidengia buržuazinių partijų demagogiją ir nurodo jų tikrąją klasinę esmę.

Diskusija — svarstymas kurio nors ginčytino ar naujo klausimo.

Direktyva — vadovaujančio organo ar asmens nurodymas jam priklausantiems istaigai, organizacijai ar atskiram asmeniui.

Diskredituoti — griauti kieno nors pasitikėjimą, mažinti kieno nors autoritetą.

Darbo drausmė Tarybų Sąjungoje — reikalauja tikslaus, nuoširdaus pasiimtų pareigų atlikimo. Šauningas, teisingas darbo atlikimas didina socialistinės tėvynės galybę ir pajėgumą atsispirti priešui. Darbo drausmės nežiūrėjimas: pavėlavimai į darbą, neakylus mašinų vartojimas — sudaro liaudies ūkiui daug žalos. Tarybų Sąjungoje nesilaikę darbo drausmės griežtai baudžiami.

Doktrina — politinis, filosofinis ar kitoks mokslas. Doktrinierius — žmogus, kuris laikosi kartą priimtų taisyklių ir nesiskaito su gyva tikrove.

Ekstremistas — žmogus, laikąs kraštutinių pažiūrų.

Emblema — sutartas vaizdas ar piešinys, kuris atvaizduoja kurią nors sąvoką. Pavyzdžiui, piaučiuvo ir plaktuko vaizdas yra darbininkų su valstiečiais sąjungos emblema.

Garantija — patikrinimas, laidavimas. Garantijomis vadinamos tokios įstatymais ar sutartimis nustatytos taisyklės, kurios patikrina ar laiduoja (garantuoja) kam nors naudoti savo teisę ar kam nors išpildyti apsiimtas pareigas. Politinės garantijos patikrina piliečių teisių išlaikymą. Tarpautinės garantijos nustatomos tarp tautinių sutarčių vykdymui patikrinti.

Formuluoti — trumpai, aiškiai ir ryškiai išreikšti savo ar svetimą mintį.

Ignoruoti — nepripažinti, tyčia nepastebėti, niekinti.

Ideologija — pažiūrų, idėjų, sąvokų sistema. Ideologija pasireiškia filoso-

fijoje, moralėje, teisinėse pažiūrose, mene, moksle, religijoje. Marksizmas-leninizmas įrodė, kad ideologija išauga ant esamų ekonominių klasių santykių pagrindo. Pakeitus tuos santykius, kinta ir ideologija. Klasinėje visuomenėje ideologija esti klasinė, ji priklauso nuo padėties, kurioje klasės yra visuomenės gamyboje. Kapitalistinėje visuomenėje buržuazija turi visus gamybos įrankius ir priemones, ji išnaudoja darbininką. Tai ir nustato jos ideologiją. Ideologija, atsižvelgiant į jos turinį, arba sulaiko visuomenės plėtotę, arba ją paskatina. Revoliucinė proletariato ideologija — marksizmas-leninizmas — didžiausia revoliucinė jėga, nukreipta į kapitalizmo sunaikinimą ir komunizmo įkūrimą.

Imperializmas — aukščiausioji ir paskutinė kapitalizmo stadija, kuri prasidėjo XIX a. pabaigoje ir XX amžiaus pradžioje, kada visai aiškiai pasireiškė kapitalistinių monopolijų viešpatavimas. Imperializmas yra kapitalizmo tos stadijos, kur susijungusių kapitalistinių monopolijų ir finansinio kapitalo galia pasiekė aukščiausio laipsnio, kur didžiausios reikšmės įgavo kapitalo išvežimas, kur prasidėjo tarp pasaulinių trestų pasaulio pasidalinimas ir pasibaigė pasidalinimas žemės teritorijų tarp didžiausių kapitalistinių kraštų. Svarbiausi imperializmo priešingumai — tai priešingumai tarp darbo ir kapitalo, tarp įvairių finansinių grupių ir imperialistinių valstybių jų kovoje dėl žaliavų šaltinių, dėl svetimų teritorijų, ir priešingumai tarp „civilizuotų“ tautų saujelės ir tarp šimtų milijonų pavergtųjų koloninių tautų. „Imperializmas priveda kapitalizmo priešingumus lig paskutinės ribos, lig kraštutinio laipsnio, po kurio prasideda revoliucija“ (Stalinas).

Iniciatyva — pradinė mintis, darbas ar valia, pareikšta kuriuo nors reikalu. Iniciatorius — žmogus, pareiškęs kokią nors mintį ar padaręs kuriam nors reikalui pradžią, pradininkas.

Instinktas — gyvulio sugebėjimas nesąmoningai padaryti veiksmą ar judesį, kurie pasižymi ryškiu tikslumu.

Intelektualus — protinis. Intelektas — protas, išmintis. Intelektualinė veikla — proto darbas.

Kadrai — tai pagrindinė kurios nors srities paruoštų darbininkų sudėtis; pagrindinė sudėtis valstybinio, partinio ar prasajungų aparato. Partijos kadrai — tai vadovauja partijos asmenys. Kadrai sudaro sprendžiamąją jėgą partiniame ir valstybiniame darbe. Paskutiniu metu kompartija išauklėjo apie 500 tūkstančių jaunų bolševikų ar jiems artimų asmenų, kurie užėmė vadovaujamą vietą partijos ir valstybės aparate. Draugas Stalinas XVIII kompartijos suvažiavime nurodė, kad reikia branginti kadrus kaip partijos ir valstybės aukso fondą. Tarybų Sąjunga atkakliu darbu ir didelėmis pastangomis pasiekė tai, kad išaugo nauja tarybų inteligentija iš darbininkų ir valstiečių tarpo. Jau 1937 metais bendras tarybų inteligentijos skaičius buvo devyni su puse milijono žmonių. Jų tarpe inžinierių ir technikų 1 mil. 60 tūkstančių, mokytojų 969 tūkstančiai, gydytojų ir jų padėjėjų 514 tūkst., agronomų ir matematikų 178 tūkst. Per paskutinius penkmečius aukštosios mokyklos paruošė pusantro milijono specialistų. Trečiame penkmetyje numatyta išleisti 1 mil. 400 tūkstančių asmenų įvairių šakų specialistų ir 600 tūkstančių žmonių su aukštesniu mokslu.

Komisaras yra kviestas iš rotynų kalbos ir reiškia valdininką, kuriam valstybė suteikė įgaliojimus tvarkyti — ar tam tikros provincijos, ar tam tikros srities reikalus. Komisarų titulus vakarų Europoje turi įvairių sričių valdininkai, dažnai atlieka ir neaukštas pareigas. Po Spalio Revoliucijos vietoje įvairių ministerijų buvo įvesti liaudies komisariatai, kuriems revoliucinė valdžia pavedė tvarkyti atskiras valstybės gyvenimo sritis. Lietuvos Liaudies Seimo delegacijai Maskvoje pareiškus norą prisijungti prie Tarybų Sąjungos, ir pas mus kartu su visa Tarybų tvarka buvo įvesti komisariatai.

Kompetencija. 1) eilė klausimų ir reikalų, kurie pavesti spręsti tam ar kitam asmeniui ar istaigai. 2) reikalo pažinimas.

Konspiracija — išlaikymas paslaptėje nelegalaus (uždrausto) veikimo, organizacijos ir jos dalyvių. Dvarininkai ir kapitalistų santvarkoje revoliu-

cinės partijos veikia konspiratyviai, kad apsaugotų nuo policijos. Konspiracija vadinamas ir valstybės ar partinės paslapties išlaikymas.

Teisių atėmimas — bausmės priemonė, dėl kurios pilietis nustoja politinių ir pilietinių teisių. Pagal tarybų įstatymus, pilietis, kuriam atimtos teisės, negali dalyvauti riakinuose ir negali būti išrinktas eiti kurias nors pareigas visuomeninėje įstaigoje, negali užimti valdžios įstaigoje kurios nors vietos, negali turėti garbės titulų, nustoja tėvo teisių ir teisė į pensiją.

Lojalus — pildas padarytus pasižadėjimus, klusnus esamai valdžiai, palaikiai jos atžvilgiu nusiteikęs.

Lenino mauzoliejus — didingas Vladimirui Iljičui Leninui paminklas Maskvoje, Raudonojoje aikštėje. Mauzoliejuje, požemyje, yra salė, kurioje išsisi kristalinio stiklo karste didysis darbo žmonijos vadas ir mokytojas. Mauzoliejaus išpuošime dalyvavo visos Tarybų Sąjungos respublikos, atsiųsdamos gražiausius savo kalnų akmenų pavyzdžius. Iš visų pasaulio kraštų suvažiuoja darbo žmonės į Maskvą lankyti šio didingo Lenino paminklo. Nuo 1924 metų pro vado karstą praėjo 14 milijonų žmonių. Iš Raudonosios aikštės laiptai veda į mauzoliejaus garbės tribūną, kurioje per revoliucijos šventes draugas Stalinas ir jo bendradarbiai — partijos ir vyriausybės atstovai — sveikina darbininkų demonstracijas.

Leninizmo klausimai — draugo Stalino knyga, kurioje sudėti svarbiausi straipsniai, pranešimai, kalbos pradedant 1924 metais. Ši knyga — marksizmo — leninizmo kūrinys. Joje giliai išryškinta leninizmo, — naujosios epochos, imperializmo ir proletarinių revoliucijų epochos, — marksizmo reikšmė. Draugas Stalinas leninizmą nušviečia kaip naują marksizmo augimo laipsnį, kaip proletarinės revoliucijos teoriją aplamai ir ypatingai kaip proletariato diktatūros teoriją ir taktiką. Savo knygoje draugas Stalinas puikiai apgynė ir apsaugojo leninizmą nuo visų partijos priešų puolimų ir sutriuškino kontrevoliucines trockininkų teorijas. „Leninizmo klausimai“ yra tolimasis kūrybinis marksizmo — leninizmo išplėtimas, naujas šio moks-

lo laipsnis. Savo knygoje draugas Stalinas apibendrina proletarų revoliucijos ir socialistinio TSRS kūrimo patyrimą. Draugas Stalinas išplėtė Lenino teoriją apie tai, 1) kad galima sukurti socializmą ir viename, atskirai paimtame krašte, 2) kad vienu metu visuose kraštuose socializmas negali laimėti ir 3) apie proletariato diktatūros vaidmenį socialistinės santvarkos įgyvendinime. Jis vaizdžiai pateikė Markso — Lenino mokslą apie partiją, apie partijos vaidmenį kovoje dėl komunizmo, nurodė konkrečius išnaudotojų klasių likvidavimo kelius ir metodus, socialistinio smulkių valstiečių ūkių perdirbimo kelius ir beklasinės visuomenės sudarymo būdus. Savo pranešime apie TSRS Konstitucijos projektą, pranešime VKP(b) XVIII suvažiavime, kalboje pirmame Visasąjunginiame stachanovininkų suvažiavime ir kituose darbuose, kurie įėjo į vienuoliktąjį „Leninizmo klausimų“ leidimą, draugas Stalinas išplėtė Markso — Lenino mokslą apie socialistinę demokratiją, nurodė konkrečius perėjimo kelius nuo pirmos komunizmo fazės (socializmo) į jo aukštąją fazę — komunizmą. Draugas Stalinas toliau išplėtė Lenino mokslą apie valstybę, išnagrinėjo mokslą apie valstybę jos palaipsninio perėjimo prie komunizmo metu, mokslą apie inteligentijos vaidmenį komunizmo įgyvendinime. Čia randame Stalino darbą „Apie dialektinį ir istorinį materializmą“, kuris buvo parašytas VKP (b) istorijos trumpam kursui. Šiame darbe genialiai vaizdžiai, bet paprasta prieinama forma išnagrinėtas dialektinio ir istorinio materializmo giliausias turinys, parodyta, kokios reikšmės turi Markso — Lenino filosofija praktinei revoliucinei proletariato partijos kovai. Stalino knyga išleista daugiau kaip 50 kalbų ir išspausdinta 14 milijonų egzempliorių.

Liaudies ūkis, — taip priimta vadinti visą šalies ar valstybės ūkį. Kapitalistiniuose kraštuose vadinamasis „liaudies ūkis“ iš tikrųjų nepriklauso liaudžiai, ten pačiai liaudžiai nepriklauso nei gamybos priemonės, nei pagamintieji produktai. Tik Tarybų Sąjungoje, kur įgyvendinta socialistinė ūkio sistema ir gamybos priemonių socialistinė nuosavybė, visas krašto ūkis tikrai priklauso liaudžiai.

Maksimum ir minimum. Maksimum bus didžiausias koks nors kiekis, o minimum — priešinga sąvoka, vadinamas, mažiausias tūris, skaičius ar kiekis.

Mandatas. Šio žodžio šaknis paimta iš lotynų kalbos ir reiškia pavedimą, įgaliojimą. Romos cezariai, o vėliau ir viduramžių valdovai išduodavo mandatus, kuriais pasiremami jų įgaliojimai ir valdydavo atskirus miestus ir provincijas. Dabartiniu metu žodžio „mandatas“ prasmė pasidarė daug platesnė. Dabar mandatus išduoda tam tikri kolektyvai savo išrinktiems atstovams. Terminas „mandatas“ yra plačiai vartojamas ir tarptautiniuose santykiuose. Europos valstybių sutartimis, sudarytomis Versalyje, Lozanoje ir kitur, kai kurie kraštai gavo mandatus arba teisę valdyti visą eilę kolonijų. Po Didžiojo karo kai kurie buvusios Turkijos kraštai, kuriuos Europos politikai pripažino nepriaugusius savarankiškai valdyti, buvo atiduoti Europos „galiūnams“, daugiausia Anglijai ir Prancūzijai valdyti ir, žinoma, kiek tinka, iš jų peilytis. Mandatinių kraštų tarpe randame Palestiną, Mesopotamiją, Siriją ir t. t.

Maskva — pasaulio, o dabar ypač Lietuvos, darbininkijos akys nukreiptos į Maskvą, į tą milžinišką socialistinio judėjimo centrą. Tad bent bendrais bruožais susipažinkime su šiuo pasauliniu miestu.

Maskva — TSRS sostinė. Apie Maskvą senovės kronikose pirmą kartą užtikame žinių 1147 metais. Pirmuoju Maskvos kunigaikščiu buvo Vladimiras Vsevolodovičius. Jonas Kalita perkėlė į Maskvą sostinę, ir nuo to laiko Maskva pasiliko rusų tautos centras. Maskvoje išaugo ir sutvirtėjo rusų tautos valstybiškumas. Maskva, būdama rusų tautos centras, turi gražią ir turtingą istoriją. Negalėdami plačiau paminėti Maskvos praeities, bent priminsime, kad Maskva pergyveno totorių jungą, ne kartą kovojo su Lietuvos kunigaikščiais, daug kirtų buvo užpuolimų ir gaisrų sunaikinta, matė savo garsiose sienose didįjį karo vadą Napoleoną. Nors savo metu, būtent 1712 metais, Petras Didysis iš Maskvos sostinę perkėlė į jį įkurtą Petrapilį, bet Maskva niekad nesustojo savo reikšmės. Maskva

ypatingus nuopelnus turi socialistiniam judėjimui, nes čia visados koncentruodavosi stambiausios revoliucionierių jėgos, čia įvyko didžiausi darbininkų sukilimai ir 1905 metais. O nuo 1917 metų Maskva laikoma viso pasaulio darbininkijos judėjimo centru. Ypatingai Maskvos reikšmė pakilo 1918 metais, kai Leninas iš tuometinio Petrogrado persikėlė su Liaudies Komisarų Taryba ir visomis revoliucinėmis įstaigomis į Maskvą. Maskva yra Jauzos ir Maskvos upių santakoje. Seniausia miesto dalis — Kremlius ir vadinamas Kitai-gorod. Aplink Kremlių koncentriškai grupuojasi kitos miesto dalys. Dabartiniu metu miestas užima arti 300 kvadratinų kilometrų. Senasis Kremlius penkioliktąjį šimtmečio pabaigoje buvo apsuptas aukšta akmenine siena su 19 bokštų. Maskvoje, kaip carų ir Rusijos patriarchų buveinėje, buvo pristatyta daugybė cerkvių ir vienuolynų, kurių savo laiku Maskvoje būta ligi 400. Senovinių pastatų tarpe žymiausi: Kremliaus rūmai, senieji carų rūmai ir buvusieji Senato rūmai, kuriuose dabar yra TSRS žymiausios įstaigos. Kitai-gorodo dalyje dabar yra liaudies komisarai, bankai, sąjungų centrai ir kitos administracinės įstaigos. Baltajame mieste randame daugelį buvusių aristokratų rūmų, žymesniuosis teatrus, bibliotekas ir muziejus. Dabartiniu metu daugumas cerkvių ir vienuolynų paversta muziejais ir kitokiomis naudingomis įstaigomis. Gyventojų Maskvoje jau 1871 metais buvo 601.969. Dabar Maskvoje, paskutiniaisiais duomenimis, yra arti keturių mil. gyv. Maskva ir pramonės atžvilgiu yra vienas žymiausių centrų. Čia randame maisto, mašinų, metalurgijos, chemijos, drabužių, tekstilės, poligrafijos, medžio apdirbimo įmones. Maskva taip pat yra svarbiausias prekybos arba, geriau sakant, prekių paskirstymo gyventojų tarpe centras. Iš Maskvos į visas puses nutiesta 11 geležinkelių ir jau dabar veikia 5 oro linijos. Maskva, tapusi TSRS centru, Kominternu buveine ir Visasąjunginės Komunistų Partijos vadovybės centru, pasidarė greta to ir mokslo, kultūros, meno ir viso milžiniško krašto protinio gyvenimo centru. Maskvoje yra 1061 mokslo įstaiga su beveik keturiais šimtais

tūkstančių moksleivių. Tame skaičiuje esama 345 specialių profesinių ir 31 aukštoji mokykla. Aukštųjų mokyklų tarpe reikia paminėti seniausią Rusijoje (įsteigta 1755 m.) universitetą, paskui eina 1918 metais įsteigtas Sverdlovo vardo komunistinis universitetas, Vakarų ir Rytų tautų komunistiniai universitetai, Sun Jatseno kiniečių universitetas, Meno Akademinija, Pedagoginė Akademinija, Žemės ūkio Akademinija, Valstybinė Konservatorija ir visa eilė specialių institutų. Žymiausioji Maskvos Lenino biblioteka turi per 3 milijonus tomų, istoriniame muziejuje yra 1.200.000 tomų, komunistinės akademijos bibliotekoje — 750.000 tomų. Maskva turi daugiau kaip 50 muziejų, jų žymiausi šie: istorinis, meno, Tretjakovo galerija, Revoliucijos muziejus, politechnikos ir centrinis žmonijos pažinimo muziejus. Maskvos teatrai garsūs visame pasaulyje. Didysis, Mažasis, M. Dailės Maksimo Gorkio teatras — tai teatrinio meno ir vaidybinio skonio akademijos. Maskvoje išeina 27 dienraščiai, čia žymiausi yra: Kompartijos organas „Pravda“ ir TSRS vyriausybės organas „Izvestija“. Per paskutinius dvidešimtį metų Maskva padarė milžinišką pažangą. Labai teisingai maskviečiai didžiuojasi savo metropolitenu arba požeminiu traukiniu. Tiesa, daugelis miestų turi panašius įrengimus, bet niekur, nei Berlyne, nei Paryžiuje, nerasime taip turtingai, gražiai ir patogiai įrengto požeminio traukinio. Laiptai, laukiamosios salės išklotos marmuru, papuoštos mozaika ir skulptūromis.

Metodas. Žodį „metodas“ vartojame, norėdami pabrėžti, kad, siekdami kurio nors tikslo, veiksime pagal iš anksto nustatytą planą. Ypatinai svarbu metodiškai veikti, atliekant kurį mokslinį darbą. Bet metodas reikalingas ir visose kitose žmogaus veikimo srityse. Metodas arba iš anksto nustatytas veikimo planas bei veikimo būdai esti reikalingi ir politikoje, pedagogikoje ir t. t. Metodas padeda greičiau, tiksliau, tikriau ir ekonomiškiau pasiekti užsibrėžtą tikslą. O metodika — tai mokslas, nurodąs kaip planingai mokyti arba kaip spręsti kokius nors uždavinius. Kiekviena mokslo sritis turi atitinkamą, pritaikytą savo tyri-

nėjamiems objektams, metodiką arba metodologiją.

Milicija yra lotynų kilmės. Viduramžiais milicija buvo vadinamos visos karo pajėgos, o vėliau taip buvo vadinama korporatyvinė kariuomenė. Kai kurios valstybės yra sudarę milicinę apsigynimo sistemą, kur ar iš viso nelaikoma ar laikoma labai maža kariuomenė, o krašto ginti, ištikus reikalui, eina visi vyrai, iš anksto paruošti karo tarnybai. Milicinę krašte gynimo sistemą turi Šveicarija, kai kurios Anglijos dominijos ir kiti kraštai. Mūsų krašte milicija turės kuklesnius uždavinius. Jos pareiga saugoti liaudies turtą, prižiūrėti tvarką, kad kūrybiškasis liaudies darbas nebūtų niekieno trukdomas.

Nacionalizacija — paėmimas į valstybės socialistinę nuosavybę žemės, fabrikų, dirbtuvių, įmonių, bankų ir kitokių pramonės ir prekybos įstaigų, kurios seniau priklausė kapitalistams ir dvarininkams. Tarybų Sąjungoje nacionalizacija buvo įvykdyta pirmaisiais Tarybų Valdžios gyvavimo metais, o pas mus nacionalizacija kaip tik dabar vykdoma. Nacionalizacija yra priemonė kapitalistinei nuosavybei panaikinti ir socialistinei nuosavybei sudaryti, kur visi turtai priklauso liaudžiai ir kur išnyksta žmogaus žmogui išnaudojimo galimūmams.

Optimizmas — villinga, džiugi pažiūra į tikrovę. Optimizmas būdingas pažangioms, revoliucinėms klasėms. Proletarų optimizmas paremtas įsitikimu, kad neišvengiamai laimės socialistinė revoliucija ir komunizmas.

Patriotizmas — tėvynės meilė. „vienas giliausių jausmų, sutvirtintu šimtais ir tūkstančiais metų“ (Leninas). Tėvynės meilė, patriotizmo jausmas seniai artimas liaudies masėms. Patriotizmas skatina žmones kovoti su tautos ir klasės priespauda. Leninas, kuris griežtai kovojo su buržuaziniu nacionalizmu, rašė: „Ar svetimas mums, rusams, samoningiems proletarams, tautinės garbės jausmas? Žinoma, ne. Mes mylime savo kalbą, savo tėvynę, mes daugiausia dirbame, kad jos darbo žmonės (vadinasi, 9/10 jos gyventojų) padarytume samoninguosius demokratų ir socialistus. „Tikri patriotai tėra darbo žmonės.“ Išnaudotojų

R A Š T A I

Mėnesinis literatūros, meno ir kritikos žurnalas. Vyriausias redaktorius Petras Cvirka. Redaktorius Teof. Tilvytis. Redakcinė kolegija: Salomėja Nėris, Antanas Venclova ir Kostas Korsakas. Redakcinė kolegija turi konsultantus: teatro reikalams Juozą Grybauską, plastinio meno Antaną Gudaitį ir muzikos Juozą Banaitį.

„Raštai“ išeina kas mėnuo 8 lankų knygomis. Kiekviename numery esti žymesnių kūrėjų atvaizdai ir meno kūrinių nuotraukos.

„Raštai“ metams 30 rublių, pusmečiui 15 rb. Atskiras numeris 3 rb.

K U L T Ū R A

Marksizmo - leninizmo, filosofijos, istorijos, gamtos mokslų ir literatūros mėnesinis populiarus gausiai iliustruotas žurnalas. Vyriausias redaktorius Kostas Korsakas.

„Kultūra“ skirta marksizmo - leninizmo mokslui ir revoliucinei proletariato kovų istorijai tyrinėti.

„Kultūra“ daug dėmesio kreips į pasaulinius įvykius ir nuodugniai informuos savo skaitytojus apie pasaulinę politiką.

„Kultūra“ išeina kas mėnuo 6 lankų knygomis.

„Kultūra“ metams 20 rublių, pusei metų 10 rb. Atskiras numeris 2 rb.

Š E I M A

Populiarus pedagoginis žurnalas, skirtas motinoms ir auklėtojams — aiškinantis priešmokyklinio ir mokyklinio amžiaus vaikų socialistinėje dvasioje auklėjimo klausimus. Redaktorius V. Žilionis.

„Šeima“ išeina vieną kartą per mėnesį 3 spaudos lankų.

„Šeima“ metams 8 rubliai, pusmečiui 4 rb. Atskiras numeris 75 kp.

G E N Y S

Dvisavaitinis žurnalas vaikams ir jaunuomenei. Redaktorius L. Dovydėnas.

„Genys“ gausiai paveiksluotas, puošnus žurnalas. „Genys“ padės vaikui pažinti Tarybų tautų gyvenimą ir jų kūrybą.

„Genys“ metams 6 rubliai, pusmečiui 3 rb. Atskiras numeris 30 kp.

Žurnalus galima užsisakyti metams arba pusmečiui. Žurnalus galima užsisakyti paštuose, visuose Valst. Leidyklos knygynuose ir pas platintojus. Perlaidoje žymėti už kurį žurnalą siunčiami pinigai.

LTSR Valstybinė Leidykla, Kaunas, Vytauto pr. 23.